

ได้เล่นราชบัลลังก์แล้วแล้ว

รัฐบาลของกษัตริย์ได้ปกครองอย่างหลอกลวงไม่ซื่อตรงต่อราษฎร มีเป็นคัมภีร์ว่า หลอกลวงคำมาหาเกินอย่างไหนอย่างหนึ่ง แต่ครั้นคองๆ ก็เหลวไปหาได้ ทำจริงจึงไม่

ประวัติ บรรณานุกรม ๒๕๖๕

จะราษฎรยังมี คำพูดของพวกรัฐบาลเช่นนี้ใช้ไม่ได้ มา
เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน ถ้าราษฎรรู้เท่าไม่ถึงการณ์ไม่ใช้เพราะไร
การศึกษาที่พวกเขาไปก็ไป ไม่ใช่เรียนเต็มที่ เพราะเกรงว่าเมื่อราษฎรได้มี
การศึกษาที่จะรู้ความชั่วร้ายที่ทำไว้ และคงจะไม่ยอมให้ทำนานนถึงคน

วชิร พนมวิทย์

นายพิรุณเกิดว่า ประเทศเราเป็นของราษฎร ไม่ใช่ของกษัตริย์ตามที่เขา
บรรพบุรุษของราษฎรเป็นผู้ช่วยกันทำให้ประเทศมีอิสระสภาพหนึ่งมาหาเข้าก็
พวกเขามีแต่จะขูดรีดบีบและกวาดรวกเอาให้เต็มปัดเข้าไว้ด้วยมือเขานั่นเอง
มาจากไหน ก็เขามาจากราษฎรเพราะว่าทำนานนถึงคนนั่นเอง บ้านเมืองก็จึงอึดอัด
ไม่เกิด ขาวนาและพ่อแม่ทหารต้องทั้งลาเพราะทำไม่ได้ผล รัฐบาลไม่บำรุงรักษา
คนงานออกอย่างเกลื่อนกลาด แล่เรือน เจ็บ เลี้ยงแล้วและ ทหารปลดกองหนุนแล้วไม่
งานทำ จะต้องอดอยากไปตลอดกาล

บทเรื่องเกี่ยวกับ

คตวรรษ

๒๕๗๕

สังคมที่สนองคุณราษฎรซึ่งได้เสียสละเอาใจให้พวกเขารู้ว่า เราเป็นราษฎร แต่พวกเขาก็ไม่
แต่เป็น พวกที่คอยขูดรีดบีบและกวาดรวกเอาให้เต็มปัดเข้าไว้ด้วยมือเขานั่นเอง

ราษฎร ซึ่งราชการทหารและข้าราชการอื่น ๆ ไม่สนใจที่จะช่วยราษฎร แต่ช่วยพวก
กษัตริย์ไว้แล้ว ราษฎรซึ่งได้เสียสละเอาใจให้พวกเขารู้ว่า เราเป็นราษฎร แต่พวกเขาก็ไม่
ครองโดยมีสภา จะได้ช่วยกันให้พวกเขารู้ว่า เราเป็นราษฎร แต่พวกเขาก็ไม่
ผู้เป็นประมุขของประเทศนี้ คณะราษฎรได้ประสงคืกับราษฎรซึ่งได้เสียสละเอาใจให้เข
ได้ขอเชิญให้กษัตริย์องค์นี้ดำรงตำแหน่งองค์ต่อไป และองค์ต่อไปก็ถูกหมายให้รวม
การปกครองแผ่นดิน จะทำอะไรเสียแล้วไม่ได้เสียสละเอาใจให้พวกเขารู้ว่า เราเป็น
แทนราษฎร คณะราษฎรได้แจ้งความประสงค์นี้ให้กษัตริย์องค์แล้ว และกษัตริย์องค์
รับตอบ ถ้ากษัตริย์องค์ปฏิเสธหรือไม่ตกลงตามสัจจะโดยแน่นอนแล้วจะยอมให้
อำนาจลงมา ก็จะได้ชื่อว่าทรยศต่อชาติ และกษัตริย์องค์ต่อไปก็จะต้องให้สภาผู้แทน
พระองค์มาปรึกษาปรึกษาก็ได้ กล่าวคือ ประมุขของประเทศจะเป็นผู้ถูกสภาผู้แทน
ราษฎรให้เลือกตั้งขึ้นอยู่ในตำแหน่งตามกำหนดเวลา ความวิสัยราษฎรพึงหวังเดิว่า ราษฎร
จะได้รับความบำรุงอย่างดีที่สุด ทุกๆ คนจะมีงานทำ เพราะประเทศเราเป็นประเทศที่

กษิติศ อนันท์นรร

ussนาธิการกำหนดบำรุงประเทศขึ้นแล้ว ประเทศจะต้องเฟื่องฟูขึ้นเป็นแน่แท้

ทรงซึ่งคณะราษฎรจะพึงกระทำก็คือ จะต้องจัดวางโครงการ ขาดยหลักวิชา ไม่ทำ

ปรีดีบรรณานุกรม ๒๕๖๕

บางเรื่องเกี่ยวกับคณะราษฎร ๒๔๗๕

ปรีดีบรรณานุกรม ๒๕๖๕ : บางเรื่องเกี่ยวกับคณะราษฎร ๒๔๗๕

หนังสือที่ระลึกในวาระ ๑๒๒ ปีชาตกาล ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์

พิมพ์ครั้งแรก ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕

จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา เกศินี วิฑูรชาติ, สุรัตน์ ทิรมาภิบาล

บรรณาธิการ กษิติศ อนันตนาธร

ออกแบบปก พรเฉลิม รัตน์ไตรภพ

จัดรูปเล่ม นริศรา สายสงวนลัตย์

ตรวจทาน สรวิชญ์ ภักดีอาษา

จัดทำโดย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒ ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

• ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ปรีดี พนมยงค์.

ปรีดีบรรณานุกรม ๒๕๖๕ : บางเรื่องเกี่ยวกับคณะราษฎร ๒๔๗๕.

-- กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๕.

๑๗๖ หน้า.

๑. ปรีดี พนมยงค์, ๒๔๔๓-๒๕๒๖. ๒. ไทย--การเมืองและการปกครอง.

I. ชื่อเรื่อง.

๙๒๓.๒๕๙๓

ISBN 978-616-488-314-7

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๙๙ หมู่ ๑๘ ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง

จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๒๑

www.thammasatprintinghouse.com

บางเรื่องเกี่ยวกับ คณะราษฎร ๒๕๗๕

กษิดิศ อนันทนาธร

บรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในวาระ ๑๒๒ ปีชาตกาล ปรีดี พนมยงค์

๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สารบัญ

คำนำ	๖
บทบรรณาธิการ	๘
บางเรื่องเกี่ยวกับคณะราษฎร ๒๔๗๕	
คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน	๑๔
บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎร	๖๒
และระบบประชาธิปไตย	
การพัฒนาประชาธิปไตยตามปณิธานของคณะราษฎร	๑๑๖

หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์)
ผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

คำนำ

๑๑ พฤษภาคมของทุกปี คือ วันปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นวันสำคัญของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อรำลึกถึงผู้ประศาสน์การ ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของประเทศไทย และบุคคลสำคัญของโลก ที่ได้สร้างคุณูปการเป็นอเนกปริยายให้กับประเทศของเรา ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม และการศึกษา กล่าวจำเพาะมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เอง ท่านคือผู้ประศาสน์การของเรา ที่วางรากฐานให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เจริญก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้

ในวาระ ๑๒๒ ปีชาตกาล ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ และ ๙๐ ปีแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕-๒๕๖๕ ซึ่งท่านเป็นบุคคลสำคัญผู้หนึ่งในคณะราษฎรนั้น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ร่วมกับมูลนิธิปรีดี พนมยงค์ จัดการปาฐกถาและเสวนาในหัวข้อเกี่ยวกับ Sustainable Development Goals (SDGs) และการพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยสมบูรณ์ เพื่อเป็นการประยุกต์แนวคิดของท่านอาจารย์ปรีดีกับแนวคิดร่วมสมัยในยุคปัจจุบันเข้าด้วยกัน ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับนักวิชาการ นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ตระหนักถึงความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งรับรองโดยประเทศสมาชิกสหประชาชาติ ๑๙๓ ประเทศ โดยได้ผนวก SDGs เข้ากับการบริหารงานในทุกคณะและทุกศูนย์การศึกษา รวมถึงนำมาอยู่ในหลักสูตร

การเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการจัดทำนโยบายด้าน SDGs ของมหาวิทยาลัย ด้วยพันธกิจ ๔ ด้าน คือ (๑) สร้างมหาวิทยาลัยยั่งยืนในทุกศูนย์การศึกษา (๒) สนับสนุนงานวิจัยที่ให้ผู้วิจัยมีอิสระทางความคิด (๓) ส่งเสริมให้ทุกคณะทำงานร่วมกับรัฐบาลและองค์กรภายนอกมหาวิทยาลัย และ (๔) ให้เสรีภาพแก่นักศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัย

ผู้ประศาสน์การ ปรีดี พนมยงค์ เคยกล่าวถึงจุดประสงค์อันยิ่งใหญ่ในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ เอาไว้ว่า สารสำคัญที่ท่านปรารถนานั้น คือ การ “บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร” ซึ่งก็เป็นความใฝ่ฝันและเป้าหมายของพวกเราทุกคนในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนสืบไป แม้ท่านอาจารย์ปรีดีจะถึงแก่อสัญกรรมไปแล้ว ๓๙ ปี แต่ชีวิตและงานของท่านยังเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้คนเสมอมา และตลอดไป

รองศาสตราจารย์เกศินี วิฑูรชาติ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทบรรณาธิการ

เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ยังร้ายแรงอยู่ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ จึงไม่ได้มีการจัดงานวันปริทัศน์ พนมยงค์ และการจัดพิมพ์หนังสือ **ปริทัศน์บรรณานุกรม ๒๕๖๔** แต่อย่างใด

สำหรับหนังสือ **ปริทัศน์บรรณานุกรม ๒๕๖๕** ในปีนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรำลึกถึงชีวิตและงานของผู้ประศาสน์การ ปริทัศน์ พนมยงค์ (๑๑ พฤษภาคม ๒๔๔๓ - ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๖) และเพื่อร่วมเฉลิมฉลองในมงคลสมัยที่คณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครองครบ ๙๐ ปี (๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕-๒๕๖๕) ในฐานะที่ผู้ประศาสน์การเป็น “มันสมอง” ของคณะราษฎร และเป็น ๑ ใน ๗ สมาชิกที่เริ่มคิดก่อการตั้งแต่ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

เนื้อหาภายในหนังสือเล่มนี้ล้วนคัดมาจากบทความและบทความสัมภาษณ์ของผู้ประศาสน์การทั้งสิ้น เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบเรื่องราวของคณะราษฎรจากความทรงจำของผู้ประศาสน์การเอง ทั้งนี้ ต้องขอขอบคุณนางสาวสุดา และนางดุขฎิ พนมยงค์ ทายาทของผู้ประศาสน์การ ในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ ที่อนุญาตให้นำมาพิมพ์เผยแพร่ได้ในครั้งนี้

บทความทั้ง ๓ เรื่อง เคยรวมพิมพ์มาแล้วในหนังสือ **บางเรื่องเกี่ยวกับคณะราษฎร ๒๔๗๕** ที่ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ พนมยงค์ จัดพิมพ์

เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นายวีระ วีระไวทยะ ณ เมรุวัด
มกุฏกษัตริยาราม วันอาทิตย์ที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕
ดังคำอาลัยในหนังสือดังกล่าว ความตอนหนึ่งว่า

“สำหรับงานฌาปนกิจวีระ ข้าพเจ้าปรารถนามีส่วนร่วมการกุศล
กับเจ้าภาพ จึงจัดพิมพ์หนังสือซึ่งเป็นข้อเขียนของนายปรีดี พนมยงค์
“บางเรื่องเกี่ยวกับคณะราษฎร ๒๔๗๕” ...เพื่อเป็นบรรณาการแด่ท่าน
ที่มาร่วมไว้อาลัยวีระในวาระสุดท้ายนี้”

ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ บรรณาธิการได้จัดหมวดหมู่ให้ดูอ่าน
ง่ายขึ้น และเพิ่มเติมเอกสารหลักฐาน (Authentic Document) เท่าที่
หาได้ จากงานเขียนที่ผู้ประศาสน์การอ้างถึงไว้ เพื่อความสะดวกในการ
สืบค้นสังจะทางประวัติศาสตร์ต่อไป

สำหรับ **“คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔
มิถุนายน”** เป็นสุนทรพจน์ที่นายปรีดีแสดงไว้ในโอกาสกึ่งศตวรรษ
ประชาธิปไตยไทย ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๕ เพียงไม่ถึง ๑ ปี ก่อนที่
ท่านจะถึงแก่อสัญกรรม อันอาจนับเป็นการแสดงทัศนะเกี่ยวกับ
การอภิวัฒน์ประชาธิปไตยของคณะราษฎรเป็นครั้งสุดท้ายของท่าน
ซึ่งให้ทั้งข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์ และบทเรียนสำหรับความ-
ล้มเหลวของคณะราษฎรในการสถาปนาระบอบประชาธิปไตย
ในประเทศนี้

ส่วน **“บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบบ
ประชาธิปไตย”** พิมพ์ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๕ นอกจาก
มุ่งหมายที่จะอธิบายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคณะราษฎรแล้ว เนื้อหาหลัก
อีกส่วนหนึ่ง คือ การเปิดฉากโจมตีนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ โดยไม่
ออกนาม ว่าเป็น “สวะสังคม” ด้วยเหตุผลใดบ้าง ต่อมาภายหลังเมื่อ
นายสุลักษณ์ฯ “ตาสว่าง” และได้ขอขมา ปรับความเข้าใจกับ

ผู้ประศาสน์การในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ อันเป็นที่ผู้ประศาสน์การมีอายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์นั้นแล้ว ท่านจึงได้แก้ไขเพิ่มเติมบทความนี้ใหม่ โดยตัดทอนเนื้อหาส่วนที่มุ่งโจมตีนายสุลักษณ์ฯ ออกไป

นอกจากบทความที่ท่านเขียน ๒ เรื่องนี้แล้ว ชิ้นสุดท้าย **“การพัฒนาประชาธิปไตยตามปณิธานของคณะราษฎร”** บรรณาธิการตั้งชื่อใหม่จากบทสัมภาษณ์ของผู้ประศาสน์การ ในวาระ ๔๘ ปีประชาธิปไตยไทย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๓ ซึ่งนายโคทม อารียา ผู้แทนสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นผู้สัมภาษณ์ ความน่าสนใจของบทสัมภาษณ์นี้ คือ ทศนะต่อผู้เผด็จการที่ปกครองเมืองไทย ทศนะต่อผู้นิยมเผด็จการ และความรับผิดชอบของคณะราษฎรต่อการพัฒนาการประชาธิปไตย ซึ่งท่านได้แสดงไว้ให้ปรากฏแล้ว

อนึ่ง พึงกล่าวไว้ด้วยว่า นายโคทมเป็นสามีของนางพรทิพย์ (สกุลเดิม อัศวนนท์) ซึ่งเป็นบุตรธิดาของนางวิสวาท (สกุลเดิม บุณนาค) ผู้เป็นธิดาของนางพิศ (สกุลเดิม ณ ป้อมเพชร) กับ พ.ต.ต. พระอดิศักดิ์ อภิรัตน์ (เต็ม สุริยวงศ์ บุณนาค) โดยที่นางพิศเป็นพี่สาวคนโตของท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ นายโคทมจึงมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับผู้ประศาสน์การ ผ่านทางภรรยานั่นเอง

หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ยังระลึกถึงนายปรีดี พนมยงค์ และช่วยกันทำให้ผลของการที่ก่อสร้างไว้ดีแล้วนั้น ไม่สูญหายไป

กษิดิศ อนันทนาธร

๑๙ มีนาคม ๒๕๖๕

**บางเรื่องเกี่ยวกับ
คณะราษฎร ๒๔๗๕**

คณะราษฎร กับการอภิวัฒน์ ประชาธิปไตย ๒๕ มิถุนายน

พิมพ์ครั้งแรก : กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย (๒๔๗๕-๒๕๒๕)

โดย โครงการกึ่งศตวรรษประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕

สวัสดิ์ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง แต่ประชาชนชาวไทยผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย ที่มีใจเป็นธรรมทั้งหลาย

ด้วยคุณเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ ประธานคณะอำนวยการ งาน “กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย” ได้แจ้งมายังผมว่า เนื่องด้วยวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๕ เป็นวันครบรอบ ๕๐ ปีแห่งประชาธิปไตย ในประเทศไทย องค์การเอกชนและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในประเทศจึงได้ ร่วมกันกำหนดที่จะจัดให้มีงาน “กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย” ขึ้น ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันที่ ๒๔-๒๗ มิถุนายน ๒๕๒๕ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ระลึกถึงคุณงามความดีของผู้ที่ได้อุทิศตนเพื่อเสริมสร้าง ระบบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย

๒. สะท้อนปัญหาการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย

๓. เผยแพร่หลักการประชาธิปไตยและส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน

๔. เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของ รัฐบาล และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๕. สร้างความสมานฉันท์ในบรรดากลุ่มประชาธิปไตย

ผมขอขอบคุณท่านประธานกับกรรมการอำนวยการและองค์การ
เอกชนกับบุคคลต่าง ๆ ในการที่ท่านทั้งหลายได้ระลึกถึงผู้ทิศตนเพื่อ
เสริมสร้างประชาธิปไตย และในการที่ท่านทั้งหลายมีความปรารถนาดี
ที่จะดำเนินการต่อไปเพื่อให้ชาติไทยบรรลุถึงซึ่งประชาธิปไตยสมบูรณ์
ตามแนวทางแห่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้น

อนึ่ง ท่านประธานฯ แจ้งว่า คณะอำนวยการฯ เห็นว่า ผมเป็น
ผู้มีส่วนในการสถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นใน
ประเทศไทย จึงใคร่จะได้สุนทรพจน์ของผม เพื่อแสดงให้ปรากฏแก่
ประชาชนชาวไทยในช่วงเวลาเปิดงานนั้น ผมยินดีสนองความปรารถนา
ของท่านทั้งหลาย

ส่วนเรื่องที่ควรกล่าวในสุนทรพจน์นั้น ผมคำนึงว่า นอกจาก
ท่านทั้งหลายและประชาชนชาวไทยผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย ที่
มีใจเป็นธรรมเห็นว่า คณะราษฎรได้อุทิศตนรับใช้ชาติเพื่อสร้าง
ประชาธิปไตยแล้ว ก็ยังมีบุคคลจำนวนหนึ่งที่ตั้งตนเป็นปรปักษ์ได้
ดำเนินการโดยตนเองบ้าง และโดยใช้ลูกสมุนบ้างใส่ร้ายคณะราษฎร
ด้วยประการต่าง ๆ ที่ตรงกันข้ามกับวัตถุประสงค์ของท่านทั้งหลาย
และยิ่งข่าวการที่ท่านทั้งหลายริเริ่มงาน “กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย”
ได้พัฒนาขยายกว้างขึ้นแล้ว ฝ่ายตั้งตนเป็นปรปักษ์ต่อคณะราษฎร
ก็ได้ทวีการใส่ร้ายคณะราษฎรยิ่งขึ้น และถึงขีดสูงสุดเมื่อไม่นานมานี้
โดยมีผู้เขียนบทความเผยแพร่ที่ใช้หัวเรื่องว่า “เผด็จการยุคแรก” กล่าว
เบิกเรื่องมีความดังต่อไปนี้

เผด็จการยุคแรกฟักตัวขึ้นในระบบประชาธิปไตย
ที่ “คณะราษฎร” ได้สถาปนามันขึ้นมาเมื่อ ๒๔ มิถุนายน
๒๔๗๕ “ผู้เผด็จการ” คนแรกก็ไม่ใช่ใครที่ไหน บุคคลสำคัญ

ใน “คณะราษฎร” นั่นเอง หลังจากที่ถูกถอด “เงา” ของเขาจาก ชัยชนะในการปราบ “ขบถบวรเดช” เดือนตุลาคม ๒๔๗๖ ให้ เค้นชัดขึ้นมาทีละน้อยใช้เวลาไม่ถึง ๗ ปี เขาก็ได้ครองอำนาจ “เผด็จการ” เต็มตัว ผู้คนหวาดหวั่นกลัวกันทั้งแผ่นดิน

ต่อคำถามที่ว่าเหตุใด “คณะราษฎร” จึงคว่นทำลาย อุดมการณ์ประชาธิปไตยเร็วนัก คนร่วมสมัยกับ “คณะราษฎร” คงให้คำตอบไม่ได้ชัดเจน โดยเฉพาะสมาชิกของ “คณะราษฎร” เอง เพราะภาวการณ์ภายนอกแลสถานการณ์ภายใน “คณะราษฎร” ได้เอื้ออำนวยจนทุกคนเห็นเป็นความจำเป็นที่จะต้อง มอบอำนาจที่ได้มาให้รวมศูนย์อยู่ที่หลวงพิบูลสงครามแต่ ผู้เดียว

บทความดังกล่าวเป็นการใส่ร้ายสมาชิกคณะราษฎรทุกคน เพื่อให้เสียชื่อเสียง และถูกดูหมิ่นเกลียดชัง แต่อันที่จริงนั้น สมาชิก คณะราษฎรมากมายหลายคนได้อุทิศตนต่อสู้จอมพล พิบูลสงคราม ในกรณีที่ท่านผู้นี้ปฏิบัติผิดหลักประชาธิปไตย อันเป็นผลให้ท่านต้อง ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และอีกหลายกรณีที่ผู้ต่อต้าน ท่านผู้นั้นต้องถูกจองจำหรือต้องลี้ภัยอยู่ในต่างประเทศ สมาชิกฯ ที่ เสียหายหรือทนายทวงจึงมีสิทธิขอให้ศาลยุติธรรมพิจารณาผู้ใส่ร้ายนั้นได้ บทความดังกล่าวข้างบนนั้นจึงขัดต่อวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการฯ

ฉะนั้น เพื่อให้เรื่องในสุนทรพจน์ของผมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของคณะกรรมการฯ ผมจึงขอเสนอเรื่อง **“คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน”**

ผมขอเรียนว่า เพื่อท่านแรงออกเสียงของผมที่ชราแล้ว ผมจึงขอให้ประธานสมาคมนักเรียนไทยในฝรั่งเศส^๑ เป็นผู้อ่านข้อเขียนของผมต่อไปนี้ ส่วนข้อสรุปท้ายนั้นผมจะกล่าวเอง

๑. ชื่อของคณะราษฎร

๑.๑ สถานการณ์ก่อตั้งคณะกรรมการเมืองในสมัยสมบูรณาฯ

ในบรรดาเหตุหลายประการซึ่งเกจิอาจารย์ที่ตั้งตนเป็นปรปักษ์ต่อคณะราษฎร ได้เสาะหาเอามาโจมตีคณะราษฎรนั้น ก็มีประการหนึ่งที่ท่านกับพวกได้สั่งสอนสาธุศิษย์ว่า ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายนฯ เรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” โดยราษฎรไม่รู้เห็นด้วย อันเป็นการจงใจให้สาธุศิษย์ไม่ยอมรับรู้การมีอยู่ของคณะราษฎรตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง ผมจึงขอให้ท่านที่ยังมีชีวิตอยู่ และจำความสมัยสมบูรณาฯ โปรดระลึก และท่านที่เกิดภายหลังสมัยนั้น โปรดศึกษาถึงสถานการณ์ก่อตั้งคณะกรรมการเมืองสมัยสมบูรณาฯ และเกี่ยวกับวิชาการแท้จริงดังต่อไปนี้

(๑) ในสมัยสมบูรณาฯ นั้น บุคคลไม่มีสิทธิรวมกันก่อตั้งคณะกรรมการเมือง ฉะนั้นการก่อตั้งคณะกรรมการเมืองจึงต้องทำเป็นการลับ และยังเป็นคณะกรรมการเมืองที่มีวัตถุประสงค์ล้มระบอบสมบูรณาฯ แล้ว ก็ยังต้องก่อตั้งคณะเป็นการลับมาก ไม่อาจประกาศป่าวร้องให้ราษฎรหรือประชาชนจำนวนมากเข้ามาร่วมในคณะกรรมการเมืองได้ ฉะนั้นจะนำเอาตัวอย่างของ “คณะเก๊กเหม็ง” ภายใต้งานำของขุนยัตเซ็นมาใช้แก่คณะกรรมการเมืองไทยในระบอบสมบูรณาฯ ไม่ได้ เพราะคณะเก๊กเหม็ง

^๑ เข้าใจว่า คือ คุณเสาวนีย์ ลิ้มมานนท์ - บรรณาธิการ.

อาศัยเขตสัมปทานที่รัฐบาลจีนให้แก่ต่างประเทศนั้น ป่าวร้องให้
ชาวจีนจำนวนมากเข้ามารวม

(๒) ผู้เริ่มก่อตั้งคณะราษฎร ๗ คนที่ปารีสนั้นเป็นราษฎรไทย
สมบูรณ์ ต่อมาได้ดำเนินการลับตามสภาพที่เหมาะสมนั้น ร่วม
กับราษฎรไทยอีกกว่าหนึ่งร้อยคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกคณะราษฎร
เป็นประเภท ดี ๑ ซึ่งเป็นกองหน้า แล้วมีราษฎรประเภท ดี ๒, ดี ๓
อีกมากมายที่สนับสนุนและสมทบกับกองหน้า ทั้งนี้แสดงชัดเจนว่า
ราษฎรไทยจำนวนพอสมควรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ
๒๔ มิถุนายนนั้นรู้เห็นด้วย ฉะนั้นจึงต่างกับผู้ที่ต้องดำเนินการตาม
ยุทธศาสตร์จีนซึ่งต้องการใช้วิธีชนบทล้อมเมือง จึงต้องการให้มีพลเมือง
จำนวนล้าน ๆ คนรู้เห็นด้วย ซึ่งจะต้องทำการรบกับรัฐบาลให้ถึงแก่
ล้มตายจำนวนมาก ๆ

(๓) ขอให้นักวิชาการที่มีใจเป็นธรรมตรวจค้นว่ามีตำรา
รัฐศาสตร์ของประเทศใดบ้างที่สอนว่า ถ้าจะตั้งเป็นคณะหรือพรรค
การเมืองที่แปลชื่อเป็นภาษาไทยว่า “ราษฎร” หรือ “ประชาชน” ใคร
ก็จะต้องเสนอให้ราษฎรหรือประชาชนจำนวนเท่าใดรู้เห็นด้วยก่อน

ถ้าสมมติว่า นักวิชาการผู้ใดยืนยันว่ามีตำรารัฐศาสตร์เช่นนั้น
ก็ขอได้โปรดวินิจฉัยด้วยว่าในสมัยที่บางรัฐบาลไทยได้อนุญาตให้
ตั้งพรรคการเมืองได้นั้นมีคนตั้งพรรคชื่อว่า “พรรคราษฎร”, “พรรค
ประชาชน”, และ “พรรคสหประชาไทย” (จอมพล ถนอมฯ เป็นหัวหน้า)
แต่มีดอกเตอร์หรือนักวิชาการใดบ้างทักท้วงว่า พรรคเหล่านั้นเรียก
ตนเองตามชื่อดังกล่าวโดยราษฎร, หรือประชาชน, หรือ ประชาไทย
มิได้รู้เห็นด้วย?

**๑.๒ การรับรองชื่อคณะราษฎรโดยผู้สำเร็จราชการรักษา
พระนครแทนองค์พระมหากษัตริย์, และพระบาทสมเด็จพระ-
ปกเกล้าฯ ประมุขของปวงราษฎรไทยรับรองชื่อของคณะราษฎร
ตั้งแต่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕**

เอกสารหลักฐานแท้จริงของทางราชการแสดงชัดแจ้งว่า เมื่อคณะราษฎรได้แสดงตนเปิดเผยแก่ราษฎรในเช้าวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ผู้สำเร็จราชการรักษาพระนครแทนองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ซึ่งเป็นประมุขของปวงชนราษฎรไทยได้ทรงรับรองชื่อของคณะราษฎรดังต่อไปนี้

(๑) ก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เสด็จแปรพระราชฐาน ณ หัวหิน พระองค์จึงทรงแต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรฯ กรมพระนครสวรรค์ฯ ดำรงตำแหน่ง “ผู้สำเร็จราชการรักษาพระนคร” มีพระราชอำนาจแทนพระมหากษัตริย์ ครั้นถึงเวลาเช้าของวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรฯ กรมพระนครสวรรค์ฯ ไปประทับ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ครั้นแล้วสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์นั้นทรงมีคำประกาศซึ่งแสดงถึงการรับรองคณะราษฎรรวมอยู่ด้วยกันดังต่อไปนี้

คำประกาศ
ของผู้สำเร็จราชการรักษาพระนคร

ด้วยตามที่คณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินไว้ โดยมีความประสงค์ข้อใหญ่ที่จะให้ประเทศสยามมีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินนั้น

ข้าพเจ้าขอให้ทหาร ข้าราชการ และราษฎรทั้งหลาย ช่วยกันรักษาความสงบ อย่าให้เสียเลือดเนื้อคนไทยด้วยกันโดยไม่จำเป็น

(ลงพระนาม) **บริพัตร**

(๒) เวลา ๑๖.๐๐ น. ของวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระยาพหลพลพยุหเสนา ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้เชิญคณะเสนาบดี และปลัดทูลฉลองกระทรวงต่าง ๆ ไปประชุมร่วมกับคณะราษฎร ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เพื่อพิจารณาทำข้อตกลงกับคณะราษฎรในระเบียบการที่กระทรวงพึงปฏิบัติ ซึ่งได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อตกลงในระเบียบการที่กระทรวงพึงปฏิบัติ

พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

วันนี้ เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา คณะเสนาบดีและปลัดทูลฉลองกระทรวงต่าง ๆ ได้ตกลงกับคณะราษฎรด้วยวิธีปฏิบัติราชการว่า

๑. ถ้าราชการปกติอันเป็นระเบียบแบบแผนการและเคยปฏิบัติมาแล้ว ก็ให้ปฏิบัติไปตามเคย

๒. ถ้าเป็นราชการที่เคยนำความขึ้นกราบบังคมทูล ก็ให้นำเสนอผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารจงทุกเรื่อง

๓. ถ้ามีเหตุขัดข้องหรือสงสัย ก็ขอให้นำข้อนั้น ๆ มาหารือต่อผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้

๔. ให้ทุกกระทรวงบอกไปยังกรมขึ้นของกระทรวงนั้น ให้ทราบทั่วกันว่า เวลานี้ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้เป็นผู้ใช้ “อำนาจการปกครองชั่วคราว” ส่วนกิจการในหน้าที่ให้คงปฏิบัติราชการไปตามเคย อย่าให้มีการตื่นเต้น

(ลงพระนาม)	ศุภโยค	(พระองค์เจ้า)
	ธานี	(พระองค์เจ้า)
(ลงนาม)	พิชัยญาติ	(เจ้าพระยา)
	ศรีธรรมมาธิเบศ	(เจ้าพระยา)
	ราชนกุล	(พระยา)
	พิพิธสมบัติ	(พระยา)
	วิมวาทิตย์	(หม่อมเจ้า)
	มโหสถศรีพิพัฒน์	(พระยา)
	วิทยาปรีชามาตย์	(พระยา)
	ประเสริฐสงคราม	(พระยา)

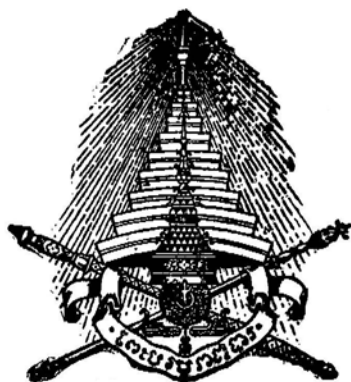
(๓) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เสด็จจากหัวหินกลับ กรุงเทพฯ โดยขบวนรถไฟพิเศษเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน เวลา ๑๙.๔๕ น. เสด็จลงที่สถานีรถไฟจิตรลดาเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน เวลา ๐๐.๓๗ น. แล้วเสด็จไปประทับที่วังศุโขทัย โปรดเกล้าฯ ให้คณะราษฎรเข้าเฝ้าที่วังศุโขทัย เวลา ๑๑.๐๐ น. ของวันที่ ๒๖ มิถุนายนนั้น

ผู้แทนคณะราษฎรได้ไปเฝ้าตามพระกระแสรับสั่ง และนำร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อขอพระมหากรุณาทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชนาน

ขณะนั้นยังมิได้มีธรรมนูญการปกครองแผ่นดินหรือรัฐธรรมนูญ ที่จำกัดพระราชอำนาจ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จึงยังทรงมีพระราชอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ แทนปวงชนชาวสยามได้อย่างสมบูรณ์ โดยไม่ต้องมีบุคคลที่ได้รับอำนาจให้เป็นตัวแทนของปวงชนชาวสยามเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณลงพระปรมาภิไธยในพระราชกำหนดนั้น ซึ่งมีข้อความแสดงถึงการทรงรับรองให้คณะราษฎรมีฐานะถูกต้องตามกฎหมายด้วย ดังมีความต่อไปนี้

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๙ หน้า ๑๖๓

พระราชกำหนดนิรโทษกรรม
ในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน
พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ
ฉะพรมทั่วกันว่า

การที่คณะราษฎรคณะหนึ่งซึ่งมีความปรารถนาอันแรงกล้า
ในอันที่จะแก้ไขจัดความเสื่อมโทรมบางประการของรัฐบาล
สยามและชาติไทยให้หายไ้ไป แล้วจะพากันจรรโลงสยามรัฐ

เล่ม ๔๘ หน้า ๑๖๔ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๕

และชาติไทยให้เจริญรุ่งเรืองวัฒนาถาวรมั่นคงเท่าเทียมกับชาติ
และประเทศอื่นต่อไป จึงพากันยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน
ไว้ ด้วยความมุ่งหมายจะให้ มีพระธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน
ขึ้นเป็นข้อใหญ่ แล้วร้องขอไปยังเราเพื่อให้เราคงดำรงเป็น
กษัตริย์แห่งสยามรัฐต่อไปภายใต้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน
นั้น ทั้งนี้แม้ว่าการจะได้เป็นไปโดยขัดกับความพอพระทัย
พระบรมวงศานุวงศ์บางพระองค์ และขัดใจสมาชิกในรัฐบาล
เดิมบางคนก็ดี ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องเป็นไปเช่นนั้นในทุก
ประเทศ ไม่ว่าจะเจริญรุ่งเรืองแล้วเท่าใด ๆ ก็ไม่อาจจะก้าว
ล่วงการนี้เสียได้ ถึงกระนั้นก็พึงปรากฏเป็นประวัติการณ์
ครั้งแรกของโลกที่การได้เป็นไปโดยราบรื่นปกติมิได้รุนแรง

และแม้ว่าจะได้อัญเชิญพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ
บางคนมาประทับและไว้ในพระที่นั่งอนันตสมาคมก็เพียง
เพื่อประกันภัยของคณะ และเพื่อให้การดำเนินลุล่วงไปได้
เท่านั้น หากได้กระทำการประทุษร้ายหรือหยาบหยามอย่าง
ใด ๆ และไม่มุ่งหมายจะกระทำเช่นนั้นด้วย ได้แต่บำรุงรับ
ไว้ด้วยดี สมควรแก่พระเกียรติยศทุกประการ

อันที่จริงการปกครองด้วยวิธีที่มีพระธรรมนูญการปกครองนี้
เราก็ได้ดำริอยู่ก่อนแล้ว ที่ราษฎรคณะนี้กระทำให้มาเป็นการ

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๑๖๕

ถูกต้องตามนิยมของเราอยู่ด้วย และด้วยเจตนาดีต่อประเทศชาติ อณาประชานแท้ๆ จะหาการกระทำหรือแต่เพียงเจตนาชั่วร้ายแม้แต่น้อยก็มิได้

เหตุนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดนี้ไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกำหนดนี้ให้เรียกว่า “พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชกำหนดนี้ตั้งแต่วันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระบรมนามาภิไธยเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นเหล่านั้นไม่ว่าของบุคคลใด ๆ ในขณะราชฐานนี้ หากว่าจะเป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายเลย

ประกาศมาณวันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระราชปิก ป.ร.

**๑.๓ แม้ว่าสมเด็จพระเจ้าฟ้าปรีดิพัทธ์ฯ ผู้สำเร็จราชการรักษา
พระนครแทนองค์พระมหากษัตริย์ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ
ทรงรับรองคณะราษฎร ซึ่งถือได้ว่าได้ทรงกระทำแทนราษฎรแล้ว
ก็ดี แต่ราษฎรไทยจำนวนมากก็ได้รับรองคณะราษฎรโดยตรงด้วย**

เมื่อคณะราษฎรได้แสดงตนเปิดเผยต่อราษฎรตั้งแต่วันที่
๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ราษฎรที่ทราบเรื่องเป็นจำนวนมาก
นั้นก็ได้ตอบรับเห็นดีเห็นชอบในการปฏิบัติของคณะราษฎร จะมียกเว้น
ก็เพียงคนจำนวนน้อยที่นิยมชมชอบระบอบสมบูรณาญา ยิงกว่าองค์
พระมหากษัตริย์ หรือ “ผู้เกินกว่าราชา” (Ultra-royalists)

ฝ่ายคณะราษฎรและรัฐบาลของคณะราษฎรได้ขออาราธนา
คณะสงฆ์ ซึ่งราษฎรไทยส่วนมากนับถือนั้น ได้โปรดส่งวัดทุกวัดใน
ราชอาณาจักรช่วยชี้แจงแก่ทายกทายิกา ถึงการที่พระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าฯ ซึ่งทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ พระราชทานระบอบการปกครองแผ่นดินประชาธิปไตย
ตามธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕
ซึ่งคณะราษฎรได้ขอพระราชทานในนามของราษฎร และต่อมาเมื่อ
ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้รัฐธรรมนูญถาวรฉบับ ๑๐ ธันวาคม
๒๔๗๕ แทนฉบับชั่วคราว ๒๗ มิถุนายนนั้นแล้ว คณะราษฎรและ
รัฐบาลของคณะราษฎรก็ได้ขออาราธนาคณะสงฆ์ โปรดส่งวัดทุกวัด
ให้ชี้แจงแก่ทายกทายิกาดังกล่าวแล้ว อนึ่ง กระทรวงธรรมการได้
ขอให้หัวหน้ามุสลิมชี้แจงแก่มุสลิมไทย และหัวหน้าคริสต์ศาสนาชี้แจง
แก่คริสต์ศาสนิกไทยทั่วราชอาณาจักรเช่นเดียวกัน กระทรวงธรรมการ
ก็ได้รายงานยืนยันถึงการที่ทายกทายิกา และมุสลิมไทย รวมทั้งคริสต์-
ศาสนิกไทย ได้อนุมัติเห็นชอบในการที่คณะราษฎรได้ปฏิบัติไปนั้น

บรรยากาศงานฉลองรัฐธรรมนูญ ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า

ภาพจาก ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *ประวัติการเมืองไทย : ๒๔๗๕-๒๕๐๐*, พิมพ์ครั้งที่ ๓
(กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๔)

พร้อมทั้งสนับสนุนที่จะให้คณะราษฎร และรัฐบาลของคณะราษฎร ปฏิบัติให้สำเร็จตามหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร

กระทรวงธรรมการได้ยืนยันด้วยว่า โรงเรียนทั่วราชอาณาจักร สมัยนั้นได้สอนให้นักเรียนเข้าใจระบอบปกครองประชาธิปไตย และหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร ส่วนกระทรวงมหาดไทยก็ได้ยืนยันว่า เจ้าหน้าที่ปกครองได้ปฏิบัติการให้เจ้าหน้าที่ชั้นจังหวัด, อำเภอ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน ประชุมชี้แจงให้ราษฎรทราบและเข้าใจการปกครองที่พระมหากษัตริย์พระราชทานโดยคำร้องขอของคณะราษฎร และหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร ผลปรากฏว่า ราษฎรจำนวนส่วนข้างมากที่สุด (ยกเว้นบุคคลจำนวนน้อยดังกล่าวแล้ว) ได้เห็นชอบด้วยกับการที่คณะราษฎรได้ทำไปเพื่อราษฎร

อนึ่ง ในระหว่าง ๑๓ ปีเศษที่คณะราษฎรรับผิดชอบในการบริหาร แผ่นดิน และในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน คณะราษฎร และคณะรัฐบาลของคณะราษฎรได้จัดให้มีงานฉลองรัฐธรรมนูญเป็นประจำปี (ยกเว้นบางปีในระหว่างสงครามและบางกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน) ทั้งในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัดทุก ๆ จังหวัด ซึ่งแสดงให้ราษฎร ทราบถึงการปฏิบัติของรัฐบาลของคณะราษฎรได้ทำไปตามระบอบ ประชาธิปไตย และตามหลัก ๖ ประการ ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดทักท้วง ว่า คณะราษฎรตั้งคณะราษฎรขึ้นโดยราษฎรไม่รู้เห็นด้วย

๑.๔ เหตุที่เรียกชื่อคณะของผู้ก่อการฯ ว่า “คณะราษฎร”

ก่อนที่ผู้คิดก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองฯ หลายนคนหลาย กลุ่มจะได้รวมเป็นคณะเดียวกันนั้น แต่ละกลุ่มก็มีชื่อเสียงของตนเอง บ้าง และยังไม่มีชื่อกลุ่มของตนบ้าง แต่เมื่อผู้คิดก่อการเปลี่ยนแปลง การปกครองได้รวมเป็นคณะเดียวกันแล้ว ก็ได้ใช้ชื่อคณะเดียวกันว่า

“คณะราษฎร” ตามที่ผมได้เสนอในที่ประชุมก่อตั้งคณะราษฎรที่กรุงปารีสเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๐ (ค.ศ. ๑๙๒๗) ต่อจากนั้นมาผู้ที่เข้าร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่อยู่ในต่างประเทศและที่อยู่ในประเทศไทยก็ใช้ชื่อคณะว่า “คณะราษฎร” ดังที่ปรากฏตามคำแถลงการณ์ของคณะราษฎรเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งผู้สำเร็จราชการรักษาพระนครแทนองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ประมุขของปวงราษฎรไทย และราษฎรไทย ได้รับรองชื่อของคณะราษฎรดังกล่าวมาแล้วในข้อ ๑.๑, ๑.๒ และ ๑.๓ ส่วนผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองฯ ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ว่าจะซื่อสัตย์ต่อคณะราษฎร และจะช่วยรักษาหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรไว้ให้มั่นคง อนึ่ง คณะรัฐมนตรีตั้งแต่ชุดแรกและต่อ ๆ มาอีกหลายชุดนั้นก็ได้อ้างอิงยืนยันต่อสภาผู้แทนราษฎรที่ถือเอาหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรเป็นนโยบายของรัฐบาลนั้น ๆ ด้วย (ท่านผู้สนใจอาจศึกษาจากเอกสารหลักฐานของทางราชการได้)

เหตุที่ผมใช้ชื่อ “คณะราษฎร” นั้น คือ

๑.๔.๑ ความเป็นมาของศัพท์ไทย “คณะ” และ “พรรค”

การร่วมกันทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญปกครองแผ่นดิน ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าการปกครองที่พระมหากษัตริย์อยู่ใต้กฎหมายนั้น ผู้ร่วมคิดกระทำการก็ต้องจัดตั้งองค์การหรือสมาคมการเมืองที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “Political Party” หรือที่เรียกโดยย่อว่า “Party”

(๑) เมื่อก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ปทานุกรมของกระทรวงธรรมการก็ดี และทางราชการก็ดี ยังมิได้ใช้คำว่า “พรรค” เพื่อเรียก

องค์การหรือพรรคการเมือง หากทางราชการทหารเรือได้ใช้คำว่า “พรรค” เพื่อหมายถึงเหล่าต่าง ๆ ของทหารเรือ ซึ่งแยกเป็น ๓ เหล่าใหญ่ คือ (๑) “พรรคกลิน” หมายถึงเหล่าทหารเรือที่เป็นช่างกลประจำท้องเรือ (๒) “พรรคनाविकโยनि” หมายถึงเหล่าทหารเรือที่ประจำการพลรบฝ่ายบก (๓) “พรรคनाविन” หมายถึงเหล่าทหารเรือที่ประจำการพลรบ

สมัยนั้นนักวิชาการใช้คำไทยว่า “คณะ” แปลคำอังกฤษ “Party” ที่ียนย่อมาจากคำเดิม “Political Party” เช่น แปลคำ “Conservative Party” ว่า “คณะคอนเซอร์เวทีฟ”, แปลคำ “Socialist Party” ว่า “คณะโซเซียลิสต์” และแปลคำ “Chinese Nationalist Party” หรือคำจีน “ก๊กมินตั๋ง” เป็นภาษาไทยว่า “คณะชาติจีน” หรือ “จีนคณะชาติ” ซึ่งนิยมเรียกจีนก๊กมินตั๋งว่า จีนคณะชาติ ติดสืบมาจนทุกวันนี้ มิใช่เรียกว่า “พรรคชาติจีน”, “จีนพรรคชาติ”

ฝ่ายองค์การหรือสมาคมการเมืองที่ประกอบขึ้นเมื่อ ร.ศ. ๑๓๐ เพื่อล้มระบอบสมบูรณา ในประเทศไทยก็ได้ใช้คำว่า “คณะ” เรียกองค์การการเมืองหรือสมาคมการเมืองนั้นว่า “คณะ ร.ศ. ๑๓๐”

ผมขอให้ท่านที่สนใจประวัติศาสตร์ภาษาไทยโปรดสังเกตหลักฐานเอกสารแท้จริง ก็จะพบได้โดยไม่ยากว่า ภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้พระราชทานธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ แล้ว ได้มีบุคคลกลุ่มหนึ่งได้ร่วมกันจัดตั้งองค์การหรือสมาคมการเมือง อันมีวัตถุประสงค์จารีตนิยม (Conservatism) โดยใช้ชื่อว่า “คณะชาติ” ซึ่งมีหลวงวิจิตรวาทการเป็นเลขาธิการ ท่านผู้นี้เป็นเปรียญมีความรู้ภาษาบาลีและภาษาไทย อีกทั้งภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส แต่เมื่อปทานุกรมหรือพจนานุกรมไทยยังมีได้

ใช้คำว่า “พรรค” เพื่อเรียกองค์การหรือสมาคมการเมือง หลวงวิจิตรฯ จึงได้ใช้คำว่า “คณะ” เพื่อเรียกองค์การหรือสมาคมการเมืองของตน

(๒) เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๘๐ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปา ครั้นดำรงฐานันดรศักดิ์เป็น “หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร” ได้ทรงแนะนำให้ใช้คำไทยว่า “คณะพรรค” เพื่อถ่ายทอดคำอังกฤษ “Political Party” หรือที่ย่นย่อว่า “Party”

ส่วนทางราชการได้รับรองใช้คำว่า “คณะพรรค” เพื่อเรียกองค์การหรือสมาคมการเมืองตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ดังปรากฏในมาตรา ๑๔ มีความว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพ...การตั้งคณะพรรคการเมือง...”

ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔ มีนาคม ๒๔๙๒ มาตรา ๓๙ ได้เปลี่ยนคำว่า “คณะพรรคการเมือง” ของรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ เป็น “พรรคการเมือง” คือ ตัดคำว่า “คณะ” ที่นำหน้าคำว่า “พรรค” ออกไป จึงเป็นอันว่า คำว่า “พรรคการเมือง” เพิ่งเริ่มใช้เป็นทางการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒

ข้อสังเกต

(ก) ตามประวัติคำไทย “คณะ” “พรรค” ดังกล่าวมาแล้วนั้น ชื่อของคณะราษฎรที่สร้างขึ้นในสมัยที่ปทานุกรมของกระทรวงธรรมการและรัฐธรรมนูญไทยยังมิได้ใช้คำว่า “พรรค” เพื่อหมายเรียกองค์การหรือพรรคการเมืองนั้น จึงหมายถึงพรรคการเมืองที่ใช้ชื่อว่า “ราษฎร” เอกสารภาษาอังกฤษสมัยนั้นเรียกคณะราษฎรว่า “People's Party”

(ข) สารานุกรมจีนชื่อ “ชื่อเจียจื่อชื่อเหนียนเจียน” ที่แปลว่า “ความรู้แห่งโลกประจำปี” และสารานุกรมจีนชื่อ “ชื่อเจียจื่อชื่อ” ที่แปลว่า “ความรู้แห่งโลก” พิมพ์ที่ปักกิ่งติดต่อกันมาหลายปีนั้น

ได้เรียกองค์การหรือพรรคการเมืองเป็นภาษาจีนว่า “ตั้ง” เช่น “เขียนหลักก่งฉานตั้ง”, “ไท่กั้วก่งฉานตั้ง” ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีผู้แปล “เขียนหลักก่งฉานตั้ง” ว่า “พรรคคอมมิวนิสต์แห่งสยาม” ที่อ้างว่าตั้งขึ้นในสยามตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๒๗ (พ.ศ. ๒๔๗๐) และแปล “ไท่กั้วก่งฉานตั้ง” ที่อ้างว่าตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๒ (พ.ศ. ๒๔๘๕) นั้นว่า “พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” จึงมีปัญหาว່ว่าโดยเหตุที่คำไทย “พรรค” เพิ่งมีผู้นำเอามาใช้เรียกคณะหรือพรรคการเมืองดังที่ผมได้กล่าวไว้ใน ๑.๔.๑ (๑) และ (๒) นั้น ซึ่งเป็นเวลาหลายปีหลังจากที่องค์การทั้งสองนั้นอ้างว่าได้ตั้งขึ้นในสยามหรือประเทศไทยแล้ว ดังนั้น องค์การทั้งสองจะแปลชื่อองค์การของตนเป็นภาษาไทยโดยวิธีทับศัพท์จีน “ตั้ง” หรือใช้คำไทยว่าอะไร?

๑.๔.๒ เหตุที่ใช้คำว่า “ราษฎร” เป็นชื่อของคณะ

ในการที่ผมเสนอให้คณะใช้ชื่อของคณะว่า “คณะราษฎร” นั้นก็เพราะผู้ก่อการฯ ทุกคนเป็นราษฎรไทยแท้จริง และสมาชิกคณะราษฎรทั้งหลายยอมอุทิศตนและความเหนื่อยยากเพื่อราษฎร ให้บรรลุถึงซึ่งประชาธิปไตย ดังที่นักประชาธิปไตยส่วนมากย่อมทราบว่่าประธานาธิบดีลินคอล์นได้สรุปคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้อย่างเหมาะสมว่า “รัฐบาลของราษฎร, โดยราษฎร, เพื่อราษฎร”

๑.๔.๓ คำว่า “ผู้ก่อการฯ”

ผมได้เสนอที่ประชุมก่อตั้งเห็นชอบด้วยว่า ในการก่อตั้ง “คณะ” หรือ “สมาคมการเมือง” นั้นจะต้องมี “ผู้ก่อการ” ที่ในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Promoters” ซึ่งประกอบเป็นกองหน้าของราษฎร เราจึงตกลงกันจำแนกสมาชิกคณะราษฎรออกเป็น ๓ ประเภท คือ

ดี ๑ ได้แก่ บุคคลที่สมควรได้รับคำชักชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก คณะราษฎรก่อนวันลงมือยึดอำนาจรัฐ

ดี ๒ ได้แก่ บุคคลที่จะได้รับคำชักชวนต่อเมื่อได้ลงมือปฏิบัติ ในการยึดอำนาจรัฐแล้ว

ดี ๓ ได้แก่ บุคคลที่จะได้รับคำชักชวนในวันลงมือปฏิบัติการ ยึดอำนาจนั้น ภายหลังที่การยึดอำนาจรัฐได้มีท่าทีแสดงว่าจะ เป็นผลสำเร็จมากกว่าเป็นความไม่สำเร็จ

ผมได้ชี้แจงไว้ในหนังสือของผม ชื่อ “บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้ง คณะราษฎรและระบบประชาธิปไตย” พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ มีความดังต่อไปนี้

๒. การที่คณะราษฎรเรียกสมาชิกประเภท ดี ๑ ว่า “ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง” หรือโดยย่อว่า “ผู้ก่อการ” นั้นก็แสดงอยู่ในตัวแล้วว่า บุคคลประเภทนี้เป็นเพียง กองหน้า (Vanguard) ของมวลราษฎรที่มีความต้องการ เสรีภาพและความเสมอภาคยิ่งกว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

การผูกขาดชื่อแห่งพรรคการเมืองนั้น เคยปรากฏครั้งหนึ่ง ณ ที่ประชุมคอมมิวนิสต์สากลภายหลังที่สตาลินตายแล้ว พรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตได้กลับคืนเป็นมิตรกับสันนิบาตคอมมิวนิสต์ ยูโกสลาเวียซึ่งได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมด้วย นายอู๋ชิวฉวน กรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน ได้คัดค้านว่า สันนิบาตคอมมิวนิสต์ ยูโกสลาเวียมิใช่คอมมิวนิสต์ แต่จงชิงคำว่า “คอมมิวนิสต์” ไปใช้เป็นชื่อของพรรคตน แสดงว่ากรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์จีน คนนั้นผูกขาดการใช้ชื่อคอมมิวนิสต์ไว้เฉพาะของพวกตนเท่านั้น

๒. วัตถุประสงค์ของคณะราษฎร

วัตถุประสงค์ของคณะราษฎร คือ

(๑) เปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

(๒) พัฒนาชาติไทยตามหลัก ๖ ประการ

๒.๑ เปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

ก่อนอื่นขอให้ท่านทั้งหลายระลึกว่า การปกครองแผ่นดินสยามตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นไม่มีบทกฎหมายกำหนดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เพราะพระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือกฎหมาย มีพระราชอำนาจเด็ดขาดในการปกครองแผ่นดินตามพระราชอัธยาศัย ดังนั้นเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ คณะราษฎรจึงได้ยึดอำนาจรัฐเพื่อเปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยเป็นขั้น ๆ ตามลำดับต่อไปนี้

๒.๑.๑ วันที่ ๒๖ มิถุนายน นั้น คณะราษฎรได้ส่งคณะผู้แทนเข้าเฝ้าขอพระราชทาน “ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน” ตามที่คณะราษฎรได้ร่างถวาย พระมหากษัตริย์ทรงรับไว้พิจารณา

ต่อมาในวันที่ ๒๗ เดือนนั้น ขณะที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ยังทรงมีพระราชอำนาจสมบูรณ์ทำการแทนปวงชนชาวสยามได้นั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ลงพระปรมาภิไธยพระราชทานธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับที่กล่าวถึงข้างบนนั้น โดยทรงเติมคำว่า “ชั่วคราว” ไว้ต่อท้ายคำว่า “ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน” ทั้งนี้

มีพระราชกระแสรับสั่งแก่คณะราษฎรว่า ให้ใช้ธรรมนูญฯ นั้นไปชั่วคราว ก่อน แล้วให้เสนอสภาผู้แทนราษฎรตั้งอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับถาวรขึ้นใช้ต่อไป

ข้อสังเกต

(๑) ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ จึงตราขึ้นโดยถูกต้องทั้งทางนิติบัญญัติและพฤตินัยตามหลักนิติศาสตร์ทุกประการ ซึ่งต่างกับธรรมนูญและรัฐธรรมนูญหลายฉบับที่เป็นโมฆะ

(๒) ธรรมนูญฯ ฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้สถาปนาระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ในระยะหัวต่อระหว่างระบอบสมบูรณาญา ที่ปกครองสยามเป็นเวลาหลายพันปี กับระบอบประชาธิปไตยที่เพิ่งเริ่มเกิดขึ้น (ดูรายละเอียดในธรรมนูญฉบับนั้น)

๒.๑.๒

(๑) รุ่งขึ้นวันที่ ๒๘ เดือนนั้น สภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับแต่งตั้งตามธรรมนูญฯ ชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ได้มีการประชุมครั้งแรก ปรากฏรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๑/๒๔๗๕ ว่า ในบรรดาระเบียบวาระหลายประการนั้น มีระเบียบวาระสำคัญประการหนึ่ง คือ ระเบียบวาระที่จะต้องตั้งอนุกรรมการร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินใหม่ให้เรียบร้อยบริบูรณ์ มีความตามรายงานการประชุมดังต่อไปนี้

๕. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (ประธานสภาฯ) กล่าว
ว่า บัดนี้ถึงระเบียบวาระที่จะต้องตั้งอนุกรรมการร่างพระราช
บัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินใหม่ให้เรียบร้อยบริบูรณ์

หลวงประดิษฐมนูธรรมแถลงต่อไปว่า ธรรมเนียมการปกครองแผ่นดินฉบับนี้เป็นธรรมเนียมชั่วคราว เพราะว่าเราได้สร้างขึ้นด้วยเวลาฉุกเฉินทุกกะทันหัน อาจจะยังมีที่บกพร่องอยู่บ้างก็ได้ จึงควรที่จะได้มีผู้มีความรู้ความชำนาญในการนี้เป็นอนุกรรมการตรวจแก้ไขเพิ่มเติมเสียใหม่ให้เรียบร้อยบริบูรณ์

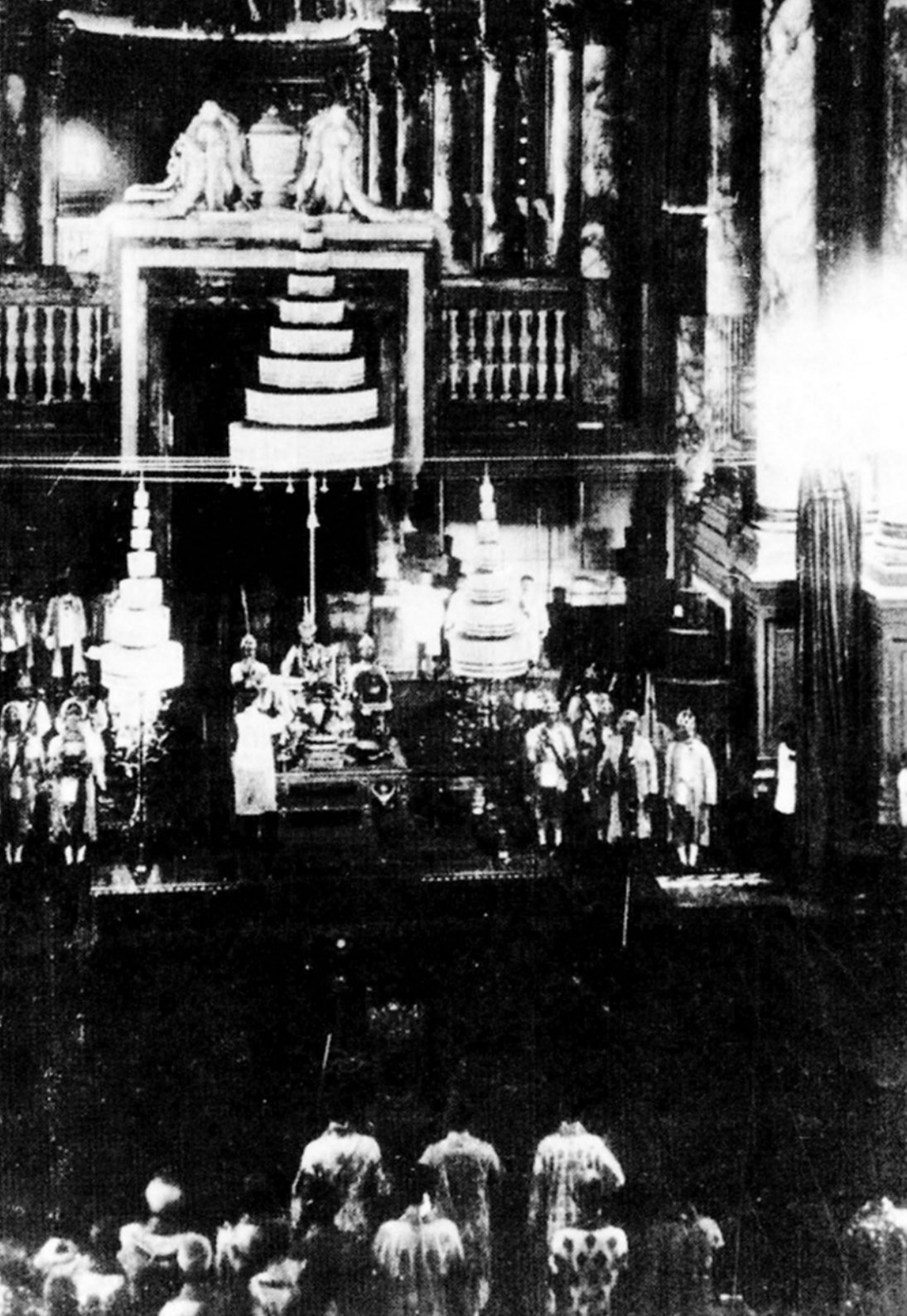
เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีกล่าวว่า ถ้ากระนั้นขอให้ท่านเลือกผู้ควรเป็นอนุกรรมการชั้นชุดหนึ่ง แล้วจะได้มอบให้ร่างธรรมเนียมการปกครองแผ่นดินนี้แก้ไขเพิ่มเติมต่อไป

ที่ประชุมตกลงเลือก พระยามโนปกรณนิติธาดา
 พระยาเทพวิทูรพหุลศุทธาบดี
 พระยามานวราชเสวี
 พระยานิติศาสตรไพศาลย์
 พระยาปริदानฤเบศร์
 หลวงประดิษฐมนูธรรม
 หลวงสินาดโยธารักษ์

๗ นายนี้เป็นอนุกรรมการ

ต่อมาสภาฯ ได้ลงมติตั้งอนุกรรมการเพิ่มอีก ๒ นาย คือ พลเรือโท พระยาราชวังสัน และพระยาศรีวิสารวาจา

ผู้สอนและผู้ศึกษาประวัติรัฐธรรมนูญของประเทศไทยที่อาศัยเอกสารหลักฐาน (Authentic Document) เป็นหลักแทนที่จะสอนหรือศึกษาจากคำบอกเล่า (หรือสอนจากเรื่องที่ถูกหมายลักษณะพยานอังกฤษเรียกว่า “Hearsay”) นั้น ก็คงจะให้ความเป็นธรรมแก่คณะราษฎรว่า ในบรรดารายชื่ออนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ๙ คนนั้น มีสมาชิกคณะราษฎรเพียงคนเดียว คือ “หลวงประดิษฐมนูธรรม” ส่วน

อีก ๘ คนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีใช้สมาชิกคณะราษฎร ฉะนั้นการที่ผู้สอนบางคนได้สอนให้สามัญชนของตนหลงเข้าใจว่า การร่างธรรมนูญฯ ซึ่งต่อมาเรียกชื่อว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม” (ฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕) ได้เป็นไปตามความประสงค์ของหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) นั้น จึงเป็นการสอนที่บิดเบือนความจริง คือ

ประการที่ ๑ ในทางปฏิบัตินั้น หลวงประดิษฐมนูธรรมคนเดียว ไม่สามารถที่จะบังคับหรือใช้อิทธิพลต่อผู้ทรงคุณวุฒิอีก ๘ คน ให้ต้องยอมตามความเห็นของหลวงประดิษฐ์ คนเดียวได้

ประการที่ ๒ พระยามโนปกรณีย์ ประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ก็ได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันศุกร์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ ว่า รัฐธรรมนูญ ซึ่งต่อมาเรียกว่า “รัฐธรรมนูญ ฉบับ ๒๔๗๕” นั้น ได้มีการติดต่อกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ซึ่งปรากฏในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ ดังต่อไปนี้

อนึ่ง ข้าพเจ้า (พระยามโนฯ) ขอเสนอด้วยว่า ในการร่างพระธรรมนูญนี้ อนุกรรมการได้ติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนถึงอาจจะกล่าวได้ว่า ได้ร่วมมือกันทำข้อความตลอดในร่างที่เสนอมานี้ ได้ทุกเกล้าฯ ถวายและทรงเห็นชอบด้วยทุกประการแล้ว และที่กล่าวได้ว่าทรงเห็นชอบนั้น ไม่ใช่แต่เพียงทรงเห็นชอบด้วยอย่างข้อความที่กราบบังคม

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวลงพระปรมาภิไธยรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

ภาพจาก เสน่ห์ จามริก, *การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ*, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๙)

ทูลเกล้าขึ้นไป ยิ่งกว่านั้น เป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก บัดนี้
ข้าพเจ้าขอโอกาสกล่าวถึงข้อความในรัฐธรรมนูญนี้บ้างเพียง
เป็นข้อความนำความคิดของท่านทั้งหลาย ที่จะไปพิจารณา
และจะได้มาโต้เถียงกันในวันหน้า

(๒) ท่านที่สอนและท่านที่ศึกษาด้วยรัฐธรรมนูญฉบับ
๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ย่อมพบว่า มาตรา ๑๖ อันเป็นบทถาวรของ
รัฐธรรมนูญฉบับนั้นได้บัญญัติไว้ว่า “สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วย
สมาชิกซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งขึ้น”

ทั้งนี้แสดงว่าบทถาวรของรัฐธรรมนูญฉบับนั้นเป็นไปตามระบอบ
ประชาธิปไตยดังกล่าวมาแล้ว คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ที่
ราษฎรเลือกตั้งขึ้น มิใช่โดยการแต่งตั้ง

(๓) รัฐสภาตามระบบรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ประกอบด้วยสภา
ผู้แทนราษฎรสภาเดียว โดยมีได้มีพฤฒสภาหรือวุฒิสภา

(๔) ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม
๒๔๗๕ ได้แถลงชี้แจงตามที่ปรากฏในรายงานการประชุมสภาฯ เมื่อ
วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ ดังต่อไปนี้

หมวด ๗ เป็นบทเฉพาะกาล ในพระราชบัญญัติ
ธรรมนูญชั่วคราวกำหนดเวลาไว้เป็น ๓ สมัย คือ สมัย ๑
สมัย ๒ สมัย ๓ บทเฉพาะกาลนี้เป็นบทที่บัญญัติเฉพาะ
ระหว่างเวลาที่ก่อนถึงสมัยที่ ๓ อันเป็นสมัยสุดท้าย ความ-
สำคัญของหมวดนี้มีอยู่ในมาตรา ๖๕ บัญญัติลักษณะแห่ง
การก่อตั้งสภาขึ้นให้มีสมาชิกประเภทที่ ๑ ราษฎรเลือกตั้งขึ้น
สมาชิกประเภทที่ ๒ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้น ที่มีสมาชิก

๒ ประเภทนี้ก็เพราะเหตุว่าเราพึงมีรัฐธรรมนูญขึ้น ความ-
คุ้นเคยในการปฏิบัติการตามรัฐธรรมนูญยังไม่แพร่หลาย
ทั่วถึง ฉะนั้นจึงให้มีสมาชิกประเภทซึ่งเห็นว่าเป็นผู้คุ้นเคย
การทำงาน และช่วยพยุงบกิจการ ทำร่วมมือกันไปกับสมาชิก
ประเภทที่ ๑ ที่ราษฎรเลือกตั้งมา

การทำเช่นนี้ ถ้าแม้เราอ่านรัฐธรรมนูญที่มีใหม่แล้ว
มือแบบนี้เสมอ เมื่อต่อไปสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นทำงานไป
ได้เองแล้วก็จักดำเนินการต่อไป

อนึ่ง ก่อนแถลงต่อสภาฯ พระยามโนฯ ได้แจ้งให้คณะรัฐมนตรี
ทราบฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗) ทรงเห็นชอบ
ด้วยที่ให้มณฑลเทศาภิบาลดังกล่าว โดยรับสั่งว่า การเปลี่ยนแปลงการ-
ปกครองจากระบอบสมบูรณาฯ มาเป็นการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์
อยู่ใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ นั้นเป็นการ “เปลี่ยนหลักรากสำคัญ” ของ
ระบอบปกครองแผ่นดิน ฉะนั้นจึงต้องมีเวลาพอสมควรที่จะระบอบใหม่
จะรับช่วงต่อไปโดยเรียบร้อยได้

มาตรา ๖๕ แห่งบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐
ธันวาคม ๒๔๗๕ มีความดังต่อไปนี้

มาตรา ๖๕ เมื่อราษฎรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
ยังมีการศึกษาไม่จบประถมศึกษาสามัญมากกว่ากึ่งจำนวน
ทั้งหมด และอย่างช้าต้องไม่เกินกว่าสิบปีนับแต่วันใช้พระราช-
บัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.

๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท
มีจำนวนเท่ากัน

(๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น
ตามเงื่อนไขในบทบัญญัติมาตรา ๑๖ และ ๑๗

(๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์
ทรงตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก
ผู้แทนราษฎรในระหว่างเวลาที่ใช้บทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕

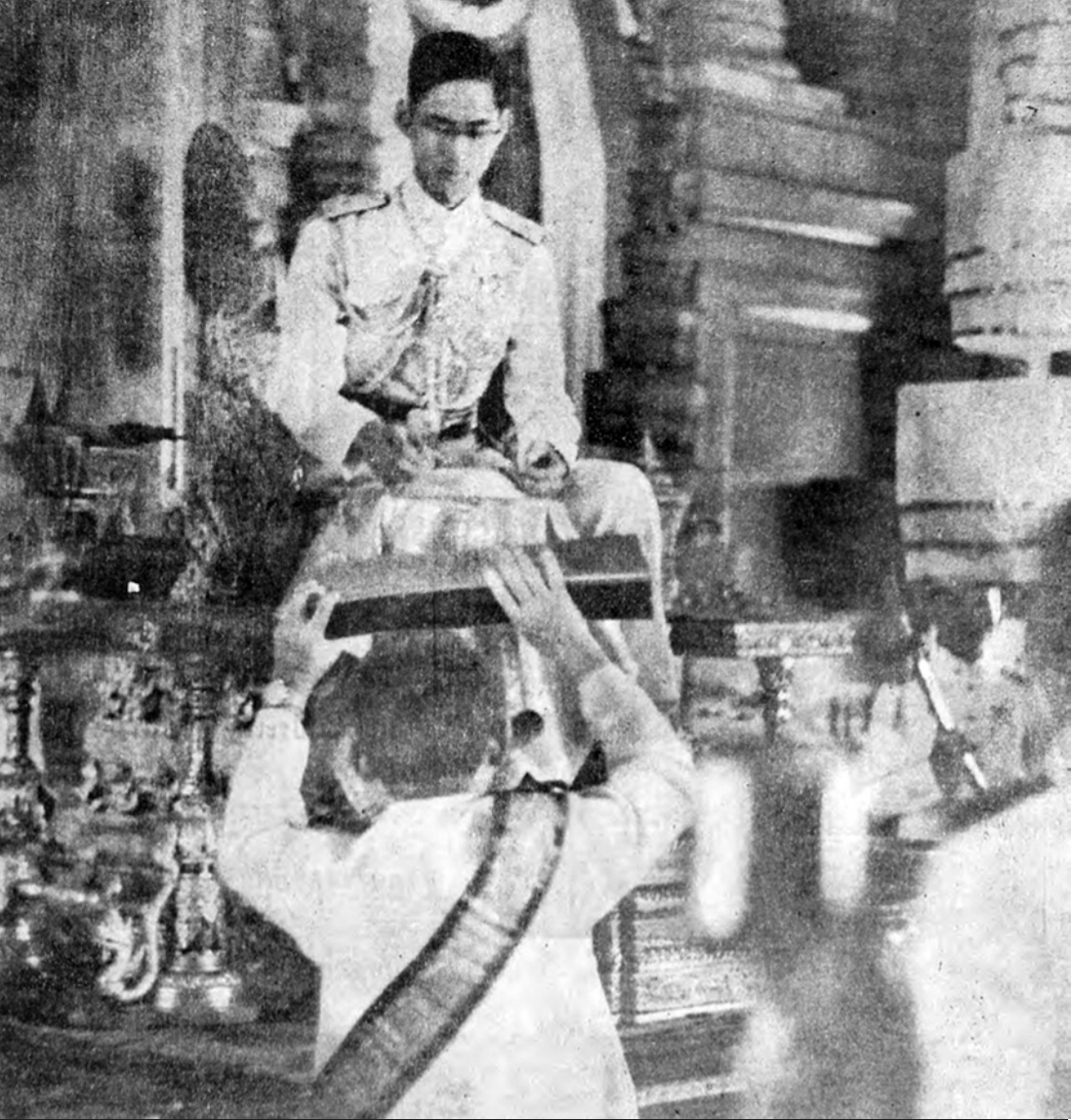
๒.๑.๓ เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ขุนบูรสารกิตติคดี
ผู้แทนราษฎร (ประเภทที่ ๑) แห่งจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีสมาชิก
ราษฎรประเภทที่ ๑ จำนวนไม่ต่ำกว่า ๑ ใน ๔ แห่งจำนวนสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรทั้งหมดเป็นผู้รับรอง โดยอ้างเหตุจำเป็นหลายประการ
เพื่อความมั่นคงของประเทศ ได้เสนอญัตติแก้ไขบทเฉพาะกาลแห่ง
รัฐธรรมนูญจาก ๑๐ ปี เป็น ๒๐ ปี

รัฐบาลสมัยนั้น (จอมพล ปิบูลฯ เป็นนายกรัฐมนตรี) เห็นว่า
สงครามใหญ่ในยุโรปได้เกิดขึ้นแล้วตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๓๙ (พ.ศ. ๒๔๘๒)
และสงครามที่ญี่ปุ่นทำต่อประเทศจีนได้ลุกลามมาถึงอินโดจีนนั้น กำลัง
ขยายตัวที่จะเข้ามาถึงประเทศไทย ฉะนั้นจึงเห็นด้วยกับญัตติของ
ผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ ดังกล่าวนั้น

ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการแก้ไขรัฐธรรมนูญ
ดังกล่าวด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า ๓ ใน ๔ แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด
และพิจารณาต่อไปตามวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามที่บัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญฉบับนั้น มาตรา ๖๓ แล้วประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่
๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓

๒.๑.๔ เมื่อบทเฉพาะกาลดังกล่าวแล้วได้ใช้มาถึงปีที่ ๑๔ ก็ได้เลิกไป ดังปรากฏความในพระราชปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ ๒๔๘๙ ดังต่อไปนี้

ต่อมานายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในขณะนั้น ได้ปรารภกับนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ พระมหากษัตริย์ได้พระราชทานแก่ชนชาวไทยมาแล้ว เป็นปีที่ ๑๔ ถึงแม้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักนี้จะไต่ความเจริญให้เกิดแก่ประเทศชาตินับเป็นอเนกประการ ทั้งประชาชนจะได้ทราบซึ่งถึงคุณประโยชน์ของการปกครองระบอบนี้เป็นอย่างดีแล้วก็จริง แต่เหตุการณ์บ้านเมืองก็ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ถึงเวลาแล้วที่ควรจะได้เลิกบทเฉพาะกาลอันมีอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้น และปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นายกรัฐมนตรีจึงนำความนั้นปรึกษากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ พร้อมกับคณะผู้ก่อการฯ ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ เมื่อได้ปรึกษากันแล้วรัฐบาลคณะนายควง อภัยวงศ์ จึงเสนอญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ขอให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาค้นคว้าตรวจสอบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอย่างไรเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้านเมือง และเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงลงพระปรมาภิไธยรัฐธรรมนูญ
ฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ โดยมีนายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี
เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
(ภาพฝีพระหัตถ์รัชกาลที่ ๙)

ภาพจาก *อิฐโบราณุสรณ์*, ๒๔๙๓

สภาผู้แทนราษฎรจึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาค้นคว้าตรวจสอบรัฐธรรมนูญ ตามคำเสนอข้างต้นนี้ กรรมาธิการคณะนี้ได้ทำการตลอดสมัยของรัฐบาล คณะนายควง อภัยวงศ์ คณะนายทวี บุณยเกตุ และคณะหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

ต่อมาคณะรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อรวบรวมความเห็นและเรียบเรียงบทบัญญัติขึ้นเป็นร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อกรรมการคณะนี้ทำสำเร็จเรียบร้อยแล้ว คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแก้ไขอีกชั้นหนึ่ง แล้วนำเสนอผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ประชุมปรึกษารื้อหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ และคณะผู้ก่อการฯ ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญที่ประชุมได้ตั้งกรรมการขึ้นพิจารณา เมื่อกรรมการได้ตรวจพิจารณาแก้ไขแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ จึงได้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณารับหลักการแล้ว จึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง

บัดนี้คณะกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาและแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งร่างรัฐธรรมนูญสำเร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาเป็นการสำเร็จบริบูรณ์จึงได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเมื่อทรงพระราชวิจารณ์ถึงถ่วงกระบวนความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นว่า ประชากรของพระองค์ประกอบด้วยวุฒิปรีชาในรัฐบาลนโยบายสามารถจรโลงประเทศชาติของตนในอันที่จะก้าวไปสู่สากลอารยธรรมแห่งโลกได้โดยสวัสดิ์

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือ
กระหม่อม โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร
ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้
ประสิทธิประสาทประกาศให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม
พุทธศักราช ๒๔๘๕ เป็นต้นไป และให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับ
ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมนี้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนาม
ประเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๒ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่า
ด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๔๘๓ และรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
พุทธศักราช ๒๔๘๕

(๑) รัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ได้บัญญัติให้
รัฐสภาประกอบด้วย “พฤษสภา” (Senate) กับ “สภาผู้แทน” สมาชิก
พฤษสภาและสมาชิกผู้แทนเป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น มิใช่โดยการ
แต่งตั้ง จึงเป็นผู้แทนของปวงชนอย่างสมบูรณ์ในการแสดงมติแทน
ปวงชนในสภา และรัฐสภาดังกล่าวนั้น ฉะนั้นรัฐธรรมนูญฉบับ
๒๔๘๙ จึงเป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยตามลักษณะแห่งความเป็น
“ประชาธิปไตยสมบูรณ์” ตามที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
ได้นิยามคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้ว่า “ระบอบการปกครองที่ถือมติ
ปวงชนเป็นใหญ่”

(๒) มาตรา ๒๔ แห่งรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ ได้บัญญัติไว้
ดังต่อไปนี้

พฤฒสภาประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง
มีจำนวนแปดสิบคน
สมาชิกพฤฒสภาต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ
การเลือกตั้งสมาชิกพฤฒสภาให้ใช้วิธีลงคะแนนออก
เสียงโดยทางอ้อมและลับ

หมายเหตุ

(ก) นอกจากสมาชิกพฤฒสภาเป็นผู้แทนที่ราษฎร
เลือกตั้งขึ้นแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ ยังได้กำหนดไว้ว่า “สมาชิก
พฤฒสภาต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ” ทั้งนี้เพื่อป้องกันรัฐบาลสั่ง
ข้าราชการที่อยู่ต้องอยู่ใต้บังคับบัญชาของรัฐบาลลงสมัครเป็นสมาชิก
พฤฒสภา ซึ่งจะทำให้รัฐบาลที่เป็นฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือพฤฒสภา
ซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ อันจะเป็นการทำลายหลักการ ซึ่งจะขัดต่อ
ประชาธิปไตย

(ข) จำนวนสมาชิกพฤฒสภานั้นกำหนดไว้ให้มีเพียง
“แปดสิบ (๘๐) คน” คือ เป็นจำนวนต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทน ๑๗๘ คน ที่ได้รับการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์แห่งมาตรา
๙๑ ของรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙

(ค) ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ ซึ่งเป็นแม่บทของ
รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๒ ที่มีผู้โฆษณาชวนเชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่
เป็นประชาธิปไตยยิ่งกว่ารัฐธรรมนูญใด ๆ ของไทยนั้น ได้บัญญัติให้
สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง มิใช่เป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้ง

แม้กระนั้นก็ยังได้กำหนดให้วุฒิสภามีจำนวน ๑๐๐ คน
จึงเป็นผลว่า ในระยะเริ่มแรกของรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ นั้น วุฒิสภา
มีจำนวนมากกว่าสมาชิกผู้แทน ๑ คน เพราะบทเฉพาะกาลของฉบับ

๒๔๙๒ นั้น ให้สมาชิกสภาผู้แทน ๙๙ คน (ที่ได้รับเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญชั่วคราวฉบับ ๙ พุทธศักราช ๒๔๙๐ ซึ่ง “คณะรัฐประหาร ๘ พุทธศักราช” เป็นผู้จัดทำขึ้น มีฉายาว่า “รัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่ม”) นั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนต่อไปตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ ด้วย และแม้ต่อมาจะได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ดี แต่จำนวนที่เลือกตั้งเพิ่มขึ้นก็มีเพียงจำนวน ๒๑ คน เมื่อรวมกับ ๙๙ คนที่โอนมาจาก “ฉบับใต้ตุ่ม” แล้ว จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนตามฉบับ ๒๔๙๒ ก็มีจำนวน ๑๒๐ คน คือ มากกว่าวุฒิสมาชิกเพียง ๒๐ คนเท่านั้น

(๓) เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์ฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ซึ่งคณะราษฎรถือว่าได้ปฏิบัติหน้าที่สำเร็จตามที่ได้แถลงไว้แก่ราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ แล้ว คณะราษฎรจึงสลายตัว ผู้ก่อการฯ หรือสมาชิกคณะราษฎรจึงได้แยกย้ายกันไปประกอบอาชีพธุรกิจของตน คือ ส่วนหนึ่งไปประกอบธุรกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง อีกส่วนหนึ่งสมัครใจรับใช้ชาติทางการเมืองโดยสังกัดพรรคการเมืองต่าง ๆ ตามพรรคคนคิดของแต่ละคน อาทิ นายควง อภัยวงศ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่งสังกัดพรรคประชาธิปัตย์, พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่งสังกัดพรรคแนวรัฐธรรมนูญ, นายสงวน ตุลารักษ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่งสังกัดพรรคสหชีพ ฯลฯ ส่วนผมมิได้สังกัดพรรคใด

ข้อสังเกต

ระบอบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยฉบับ ๒๔๘๙ ได้ใช้มาเพียง ๑ ปี ๕ เดือน ๓๐ วัน เท่านั้น ครั้นแล้วบุคคลคณะหนึ่งที่เรียกว่า

“คณะรัฐประหาร” ก็ได้ยึดอำนาจรัฐทำการล้มระบอบประชาธิปไตย
ที่สถาปนาโดยรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙

ต่อจากนั้นก็มีการจับกุมบุคคลหรือคณะบุคคลอื่น ๆ อีกหลายคณะหลาย
กลุ่ม ซึ่งมีใช้คณะราษฎรบริหารราชการแผ่นดินตามระบอบที่แตกต่าง
กับคณะราษฎร คณะบุคคลหรือบุคคลอื่น ๆ ดังกล่าวก็มีชื่อของแต่ละ
คณะปรากฏแจ้งอยู่แล้ว อาทิ

(๑) คณะรัฐประหาร (๘ พ.ย. ๒๔๙๐)

(๒) คณะบริหารประเทศชั่วคราว (๒๙ พ.ย. ๒๔๙๔)

(๓) คณะทหาร (๑๖ ก.ย. ๒๕๐๐)

(๔) คณะปฏิวัติ (๒๐ ต.ค. ๒๕๐๑)

(๕) คณะปฏิวัติ (๑๗ พ.ย. ๒๕๑๔)

(๖) สมัชชาแห่งชาติ (๑๐ ธ.ค. ๒๕๑๖)

(๗) คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (๖ ต.ค. ๒๕๑๙)

(๘) คณะปฏิวัติ (๒๐ ต.ค. ๒๕๒๐)

(๙) รัฐบาลที่ตั้งขึ้นตามระบอบต่าง ๆ ซึ่งมีได้เป็นไปตาม
รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

**๒.๒ หลัก ๖ ประการของคณะราษฎรที่ได้แถลงต่อมวลราษฎร
เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งคณะราษฎรได้ปฏิบัติสำเร็จไปก่อน
สลายตัวเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ นั้นมีดังต่อไปนี้**

**หลักประการที่ ๑ จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย
เช่น เอกราชในการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของ
ประเทศไว้ให้มั่นคง**

ผมขอให้ท่านที่สนใจโปรดระลึกถึงฐานะของสยามหรือ
ประเทศไทยก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ว่า สมัยนั้นประเทศไทยไม่มี

ความเป็นเอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ เพราะจำเป็นต้องทำสนธิสัญญา ไม่เสมอภาคกับประเทศทุนนิยมสมัยใหม่ที่เรียกว่า “จักรวรรดินิยม” (Imperialism) หลายประเทศที่มีสิทธิพิเศษเหนือประเทศไทย หลายประการ อาทิ คนในบังคับต่างประเทศเหล่านั้นทำผิดในดินแดน ประเทศไทย แต่ศาลไทยก็ไม่มีอำนาจตัดสินชำระลงโทษคนทำผิดเหล่านั้น หากรัฐบาลต้องส่งตัวคนต่างประเทศที่ทำผิดให้ศาลกงสุลของต่างประเทศชำระคดี แม้ต่อมาบางประเทศ อาทิ อังกฤษ และ ฝรั่งเศส ยอมผ่อนผันให้มีศาลต่างประเทศและศาลคดีต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาไทยและที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปร่วมพิจารณาพิพากษาคนในบังคับอังกฤษและฝรั่งเศสนั้นก็ตาม แต่ในสนธิสัญญาก็ได้กำหนดไว้อีกว่า ถ้าความเห็นของผู้พิพากษาไทย กับที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปขัดแย้งกัน ก็ให้ถือเอาความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปเป็นใหญ่กว่าความเห็นของผู้พิพากษาไทย โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้พิพากษาไทยมีจำนวนมากกว่าที่ปรึกษาชาวยุโรป แม้กระนั้นในสนธิสัญญาก็ยังได้กำหนดไว้อีกว่า คดีที่อยู่ศาลต่างประเทศนั้น กงสุลอังกฤษก็ยังมีอำนาจที่จะถอนคดีไปชำระที่ศาลกงสุลอังกฤษได้ สถานกงสุลของหลายประเทศมีศาล และมีคุกสำหรับคนในบังคับของตนโดยเฉพาะ และสิทธิพิเศษอื่น ๆ ที่เรียกตามศัพท์กฎหมายระหว่างประเทศว่า “สภาพนอกอาณาเขต” (Extraterritoriality)

ส่วนในทางเศรษฐกิจนั้น ประเทศจักรวรรดินิยมดังกล่าวมีสิทธิพิเศษตามสนธิสัญญาไม่เสมอภาค คือ ประเทศไทยถูกบังคับให้เก็บภาษีขาเข้าได้ตามที่สนธิสัญญากำหนดไว้ คือ เดิมเก็บภาษีขาเข้าเพียงร้อยละ ๓ ของราคาสินค้าขาเข้า แม้รัฐบาลสมบูรณ์อาณัติบริหารฯ ได้มีการแก้ไขสนธิสัญญาให้ได้สิทธิมากขึ้น แต่ยังมีข้อกำหนดอัตรา

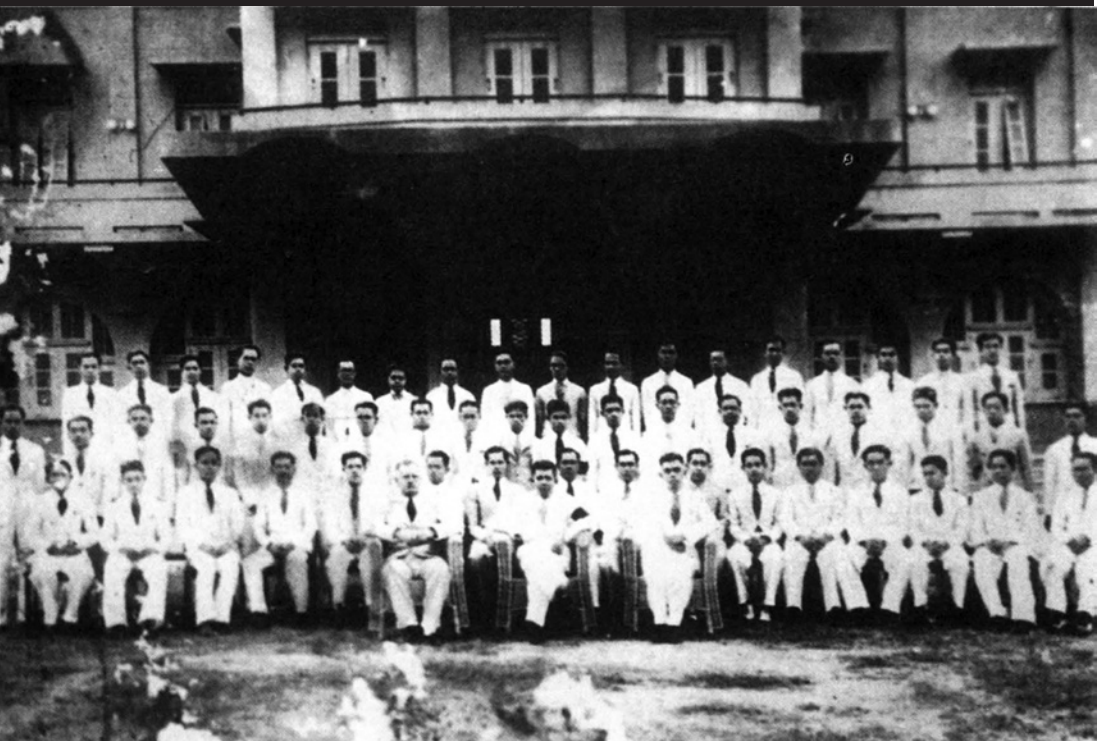
ภาษีศุลกากรไว้อีกหลายประการ อีกทั้งจักรวรรดินิยมหลายประเทศ ได้มีสิทธิพิเศษโดยได้สัมปทานป่าไม้ เหมืองแร่ การเดินเรือ ฯลฯ และมีอำนาจกับอิทธิพลในทางการเมืองเหนือประเทศไทย

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๐ รัฐบาลซึ่งพระยาพหลฯ หัวหน้าคณะราษฎร เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ได้บอกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศจักรวรรดินิยมหลายประเทศดังกล่าวแล้ว ได้มีการเจรจาสนธิสัญญาฉบับใหม่ที่ประเทศไทยได้เอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ทุกประการ

ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งประเทศไทยถูกกองทัพญี่ปุ่นรุกราน สมาชิกคณะราษฎรจำนวนมากก็ได้เป็นสมาชิกขบวนการเสรีไทย ซึ่งได้ร่วมมือกับสัมพันธมิตรในการต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน อันเป็นผลให้สัมพันธมิตรรับรองความเป็นเอกราชของชาติไทย ดังปรากฏตามเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งผมได้นำลงพิมพ์ไว้ในหนังสือของผมว่าด้วย “จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ถึงพระพิศาลสุขุมวิท เรื่องหนังสือจดหมายเหตุของเสรีไทยเกี่ยวกับปฏิบัติการในแคนดี นิวเดลฮี และสหรัฐอเมริกา”

หลักประการที่ ๒ จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

ผมหวังว่า ท่านที่มีใจเป็นธรรมสามารถเปรียบเทียบสถิติการประทุษร้ายต่อกันสมัยก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ กับภายหลัง ๒๔ มิถุนายนปีนั้นว่า จำนวนการประทุษร้ายภายหลังวันที่ ๒๔ มิถุนายนนั้น ได้ลดน้อยลงมากเพียงใด และขอให้เปรียบเทียบสถิติการประทุษร้ายภายหลังวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ อันเป็นวันล้มระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ว่า การประทุษร้ายต่อกันได้เพิ่มมากขึ้นขนาดไหน

ผู้ประศาสน์การ ปรีดี พนมยงค์ กับคณาจารย์และนักศึกษา ม.ร.ก.
รุ่นแรก ๆ หน้าตึกโดม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาพจาก ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *ประวัติการเมืองไทย : ๒๔๗๕-๒๕๐๐*, พิมพ์ครั้งที่ ๓
(กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๔)

หลักประการที่ ๓ จะต้องบำรุงความสุขของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

ผมหวังว่า หลายคนก็ทราบแล้วว่า ผมในนามของสมาชิกคณะราษฎรส่วนมาก ได้เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติตามหลักประการที่ ๓ นั้น แต่ก็เกิดอุปสรรคขัดขวางที่ไม่อาจวางโครงการตามเค้าโครงการที่ผมได้เสนอนั้นได้ แม้กระนั้นคณะราษฎรก็ได้พยายามที่จะบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยหางานให้ราษฎรจำนวนมากได้ทำ จึงไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก ขอให้ท่านที่มีความปรารถนาดีโปรดพิจารณาสถิติการโจรกรรม อันเนื่องจากความอดอยากของราษฎรนั้นในสมัยก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ กับภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และภายหลัง ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เป็นต้นมาตามที่ปรากฏชัดแจ้งอยู่ในเวลานี้

หลักประการที่ ๔ จะต้องให้ราษฎรได้สิทธิเสมอภาคกัน

ผมขอให้ท่านศึกษาประวัติศาสตร์แห่งความไม่เสมอภาคระหว่างคนไทยนั้น ย่อมทราบแล้วว่า ก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปมีสิทธิพิเศษกว่าสามัญชนหลายประการ อาทิ ในทางการศาลที่ท่านเหล่านั้นต้องหาเป็นจำเลยในคดีอาญาก็ไม่ต้องขึ้นศาลอาญา หากพระองค์ทรงขึ้นต่อศาลกระทรวงวังเป็นพิเศษ ฯลฯ

ต่อมาธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามฉบับชั่วคราว ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้สถาปนาสิทธิเสมอภาคกันของราษฎรไทยทั้งหลาย อันเป็นแม่บทของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ และ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙

**หลักประการที่ ๕ จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็น
อิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น**

ผมหวังว่า ท่านที่มีใจเป็นธรรมย่อมเปรียบเทียบได้ว่าเมื่อก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น ราษฎรมีเสรีภาพสมบูรณ์อย่างใดบ้าง เมื่อเทียบกับหลัง ๒๔ มิถุนายนนั้น และเทียบกับภายหลังรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ อันเป็นวันล้มระบอบประชาธิปไตยตาม รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ นั้นว่า แม้แต่จะได้มีการเขียนเรื่องสิทธิ เสรีภาพของราษฎรไว้ แต่ในทางปฏิบัติได้มีการหลีกเลียงโดยวิธี ประกาศภาวะฉุกเฉิน และประกาศกฎอัยการศึกเกินกว่าความจำเป็น เพียงใดบ้าง

หลักประการที่ ๖ จะต้องให้การศึกษารอบรู้แก่ราษฎร

ผมหวังว่า ท่านที่มีใจเป็นธรรมย่อมเปรียบเทียบได้ว่า เมื่อก่อน วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น การศึกษาได้ถูกจำกัดอย่างไร และ ภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราษฎรได้สิทธิศึกษาอย่างเต็มที่ เพียงใด และภายหลัง ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ ราษฎรต้องถูกจำกัดการศึกษาอย่างใดบ้าง

๓. เหตุแห่งความผิดพลาดของ

การอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน

เหตุแห่งความผิดพลาดของการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน มี ๒ ประเภท คือ

ประเภท ๑ เหตุแห่งความผิดพลาดที่เหมือนกันกับทุกขบวนการเมือง

ประเภท ๒ เหตุแห่งความผิดพลาดของคณะราษฎรโดยเฉพาะ

๓.๑ เหตุแห่งความผิดพลาดที่เหมือนกันกับทุกขบวนการเมือง คือ ความขัดแย้งภายในขบวนการฯ

ทุกคณะพรรคการเมืองที่ต่อสู้ระหว่างกันตามวิถีทางรัฐสภานั้น ก็มีความขัดแย้งภายในพรรคนั้น ๆ แม้ว่าคณะพรรคใดได้อำนาจรัฐแล้วก็ดี แต่ความขัดแย้งภายในพรรคนั้นก็ยังคงมีอยู่ ดังนั้นจึงปรากฏว่าคณะพรรคมากมายได้มีการแตกแยกออกเป็นหลายส่วน หรือสลายไปทั้งคณะพรรค

ส่วนคณะพรรคหรือขบวนการที่ใช้วิธีต่อสู้ทางอาวุธนั้นก็ปรากฏความขัดแย้งและการแตกแยก ทำนองเดียวกันดังกล่าวข้างบนนั้น

ประวัติศาสตร์แห่งสมัยระบบศักดินาแห่งมนุษยชาตินั้น แสดงตัวอย่างที่มีคณะบุคคลซึ่งใช้วิธีต่อสู้ทางอาวุธต่อสู้ผู้ครองอำนาจรัฐได้สำเร็จแล้ว ภายในพรรคนั้นเองก็มีบุคคลที่มีความโลภและความริษยาซึ่งเกิดจากรากฐานแห่งความเห็นแก่ตัว (Egoism) ขนาดหนักนั้นใช้วิธีทำลายคนในคณะเดียวกัน เพื่อตนคนเดียวเป็นศูนย์กลางแห่งกิจการทั้งหลาย (Egocentrism)

ประวัติศาสตร์แสดงตัวอย่างด้วยว่าคณะพรรคหรือขบวนการเปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบเจ้าสมบัตติ (Bourgeois Democracy) โดยการอภิวัฒน์ใหญ่ฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. ๑๗๘๙ (พ.ศ. ๒๓๓๒) นั้น ภายหลังที่ขบวนการนั้นได้ชัยชนะต่อระบบเก่าแล้ว ภายในขบวนการนั้นก็เกิดความขัดแย้งระหว่างส่วนที่ก้าวหน้ากับส่วนที่ถอยหลังเข้าคลอง

ในประเทศจีน ขบวนการ “ไท่ผิง” ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๐ (พ.ศ. ๒๓๙๓) แล้วสามารถต่อสู้ได้ชัยชนะต่อราชวงศ์แมนจูในดินแดนส่วนใหญ่ของจีน จึงได้ตั้งเมืองหลวงขึ้นที่เมืองนานกิง แล้วในไม่ช้า “หงชิวเฉียน” หัวหน้าขบวนการไท่ผิง ได้ตั้งตนเป็นจักรพรรดิองค์ใหม่

ของจีน และตั้งหัวหน້ารอง ๆ เป็นเจ้าตามลำดับ ครั้นแล้วในขบวนการไท่ผิงก็เกิดขัดแย้งกันเอง ในที่สุดราชวงศ์แมนจูกลับมีชัยชนะต่อขบวนการไท่ผิง ต่อมาขบวนการวิวัฒน์ภายใต้การนำของ “ซุนยัตเซ็น” ได้ชัยชนะล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของจีนสำเร็จใน ค.ศ. ๑๙๑๑ (พ.ศ. ๒๔๕๔) ภายในขบวนการวิวัฒน์นั้นก็เกิดขัดแย้งกันและแตกแยกออกเป็นหลายส่วน

ต่อมาขบวนการปลดแอกของประชาชนจีนภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ได้ชัยชนะฝ่ายก๊กมินตั๋งบนผืนแผ่นดินใหญ่จีน และได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๔๙ (พ.ศ. ๒๔๙๒) ภายในขบวนการประชาชนจีนและภายในพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็เกิดความขัดแย้ง เป็นเหตุให้มีการกวาดล้างในพรรคที่เดินตามแนวทางทุนนิยม และกวาดล้างพวกที่เดินนอกแนวทางพรรคคอมมิวนิสต์จีน

ในสหภาพโซเวียต และประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก ก็มีปรากฏการณ์ที่แสดงความขัดแย้งภายในพรรคอย่างรุนแรงถึงขนาดมีการกวาดล้างบุคคลที่ดำเนินตามแนวทางขวาจัดกับซ้ายจัด

ส่วนคณะหรือขบวนการซึ่งทำการ “โต้ถอวิวัฒน์” (Counter-Revolution) ที่ได้ชัยชนะต่อการถอวิวัฒน์แล้ว ภายในคณะหรือขบวนการนั้น ๆ เกิดขัดแย้งกันขึ้น เช่น ฝ่ายนิยมราชาธิปไตยฝรั่งเศสทำการโต้ถอวิวัฒน์ได้ชัยชนะแล้ว ภายในขบวนการนั้นก็เกิดขัดแย้งระหว่างกันเองในการแย่งชิงการสืบทอดสันตติวงศ์

ขบวนการฟาสซิสต์อิตาลีและขบวนการนาซีเยอรมัน ซึ่งได้ชัยชนะต่อการถอวิวัฒน์ประชาธิปไตยในประเทศของตนแล้ว ขบวนการดังกล่าวก็เกิดขัดแย้งภายใน ซึ่งได้มีการกวาดล้างบุคคลที่มีทรศณะต่างกับผู้นำของประเทศนั้น ๆ

ทุก ๆ คณะพรรค ทุก ๆ ขบวนการ ก็มีคำขวัญเรียกร้องให้สมาชิกของตนมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน แต่ก็ไม่ปรากฏว่า ภายใน

ขบวนการใดสมาชิกจะมีความสามัคคีกลมเกลียวกันได้ตลอด ทั้งนี้ย่อมเป็นไปตามกฎธรรมชาติแห่งความขัดแย้งที่มีอยู่ภายในกลุ่มและสังคมของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องยืดยาวลึกซึ่งควรแก่การศึกษา

การที่มีความขัดแย้งภายในคณะพรรคหรือขบวนการซึ่งมีวัตถุประสงค์เปลี่ยนระบบสังคมเก่ามาเป็นระบบสังคมใหม่ที่ก้าวหน้า นั้น ก็เพราะเหตุสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) คณะพรรคหรือขบวนการดังกล่าวย่อมเจริญขึ้นในสังคมเก่านั้นเอง เพราะเมื่อยังไม่มีระบบสังคมใหม่ก็จะมี การจุดคิดคณะพรรคหรือขบวนการปฏิวัติขึ้นในสังคมใหม่ที่ยังมิได้เกิดขึ้นอย่างไร เมื่อกำหนดหนึ่งได้เปรียบเทียบเป็นใจความว่า “การจุดของการปฏิวัติขึ้นนั้นเปรียบเหมือนมนุษย์ก่อนจะเป็นตัวตนก็ต้องเริ่มจุดขึ้นจาก “มดลูก (Womb) ของมารดา” หมายความว่า สังคมเก่านั้นเองเป็นที่จุดของการปฏิวัติเพื่อสังคมใหม่

(๒) ดังนั้นคณะพรรคหรือขบวนการปฏิวัติเพื่อสถาปนาระบบสังคมใหม่นั้นจึงประกอบด้วยบุคคลที่กำเนิดในสังคมเก่านั้นเอง แต่เป็นบุคคลส่วนที่ก้าวหน้า ซึ่งสะสมจุดยืนในระบบเก่ามาพลีชีพเพื่อสถาปนาระบบสังคมใหม่ที่ก้าวหน้า

แต่โดยที่บุคคลส่วนที่ก้าวหน้านั้นเกิดมาและเคยมีความเป็นอยู่ในสังคมเก่า จึงย่อมมีซากทรศณะและความเคยชินของสังคมเก่าติดตัวอยู่ ซึ่งสละซากเก่า ๆ ได้ต่าง ๆ กัน คือ

ประเภทที่ ๑ สละทรศณะและความเคยชินของสังคมเก่าได้มากตลอดไป เพื่อรับใช้สังคมใหม่ที่สถาปนาขึ้นนั้นให้พัฒนาก้าวหน้าเพื่อเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ยิ่ง ๆ ขึ้น

ประเภทที่ ๒ สละเพียงเท่าที่ได้สถาปนาระบบสังคมใหม่ขึ้นแล้วพอใจเพียงแค่นั้น

ประเภทที่ ๓ สละสิ่งดังกล่าวจนถึงสถาปนาระบบสังคมใหม่ ครั้นแล้วก็ฟื้นฟูชาทรรคนะเผด็จการทาสศักดินาขึ้นมาจนกลายเป็น “การโต้ถวิลวัฒน์” ต่อการถวิลวัฒน์ซึ่งตนเองได้เคยพลีชีพพร้อมกับ คณะพรรคหรือขบวนการได้กระทำ บุคคลดังกล่าวนี้จึงขัดแย้งกับ ส่วนที่เป็น “ถวิลวัฒน์” ภายในคณะพรรคหรือขบวนการนั้น

๓.๒ เหตุแห่งความผิดพลาดของคณะราษฎรโดยเฉพาะ

ประการที่ ๑ ขาดการศึกษาถึงกฎแห่งความขัดแย้งในขบวนการเมืองและตัวอย่างในประวัติศาสตร์ดังกล่าวในข้อ ๓.๑ นั้น จึงทำให้สมาชิกส่วนมากขาดความระมัดระวังต่อการที่สมาชิกจำนวนหนึ่ง ฟื้นฟูชาทรรคนะเผด็จการทาส-ศักดินา ซึ่งเป็น “การโต้ถวิลวัฒน์” ต่อการถวิลวัฒน์ซึ่งตนเองได้เคยพลีชีพพร้อมกับคณะ

ประการที่ ๒ คิดแต่เพียงเอาชนะทาง “ยุทธวิธี” ในการยึดอำนาจรัฐเป็นสำคัญ โดยมีได้คิดให้รอบคอบว่าจะรักษาชัยชนะนั้น ไว้ได้อย่างไรจึงจะไม่ถูก “การโต้ถวิลวัฒน์” (Counter-Revolution) ซึ่งจะทำให้ชาติต้องเดินถอยหลังเข้าคลอง

ประการที่ ๓ นอกจากท่านหัวหน้าคณะราษฎร ๓ ท่าน คือ พระยาพหลพลพยุหเสนา, พระยาทรงสุรเดช และพระยาฤทธิอัคเนย์ มีความรู้ความชำนาญการทหารสามารถนำคณะยึดอำนาจรัฐได้สำเร็จ แล้ว ส่วนสมาชิกหลายคน แม้มีความรู้ทางทฤษฎีเกี่ยวกับการสถาปนา ประเทศ แต่ก็ขาดความชำนาญในการปฏิบัติ และขาดความชำนาญ ในการติดต่อกับราษฎรอย่างกว้างขวาง

ประการที่ ๔ การเชิญท่านข้าราชการเก่ามาร่วมบริหารประเทศ นั้น ผมหวังให้ท่านเหล่านั้นก้าวหน้ามากขึ้นไปกว่าที่ท่านจะทำได้ จึงเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงในขบวนการถวิลวัฒน์ ถึงกับ

มีการปิดสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ.
๒๔๗๕

สรุป

ผมขอเสนอเรื่อง “คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน” พอสังเขปเพียงเท่าที่ได้กล่าวมานั้น โดยขอยืนยันว่า คณะราษฎรส่วนรวมมีอุดมการณ์และปณิธานอย่างบริสุทธิ์เพื่อประชาธิปไตยสมบูรณ์ แต่การปฏิบัติเพื่ออุดมการณ์และปณิธานนั้นมีความผิดพลาดบกพร่องที่ทำให้การสถาปนารัฐธรรมนูญประชาธิปไตยนั้นต้องล่าช้ามาจนถึงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙

แม้ว่าในระหว่างทางดำเนินนั้นคณะราษฎรส่วนรวมต้องประสบแก่การโต้อภิวัฒน์ภายในคณะและจากภายนอกคณะ แต่คณะราษฎรส่วนรวมก็ได้พัฒนาชาติไทยให้สำเร็จตามหลัก ๖ ประการดังที่ผมเสนอไว้แล้วในข้อ ๒.๒ นั้น

ขอให้ท่านทั้งหลายโปรดสังเกตว่า ภายหลังก่อรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ที่ได้ล้มระบอบปกครองตามรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์ฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ เป็นต้นมา จนถึง ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๕ ก็เป็นเวลากว่า ๓๕ ปีแล้ว ประชาธิปไตยก็ยังล้มลุกคลุกคลานตลอดมา

เกิอาจารย์บางพวกที่แสดงว่าก้าวหน้า ก็ไม่ถือคุณชนรุ่นใหม่ให้เข้าใจเหตุแท้จริงที่เป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาประชาธิปไตย หากท่านเหล่านั้นมุ่งหน้าที่จะขุดเอาคณะราษฎรที่ล่มสลายไปแล้วนั้นขึ้นมาต่อสู่ด้วยการเสาะหาเรื่องที่เป็นคำบอกเล่า (Hearsay) มาเป็นหลักวิชาการใส่ความคณะราษฎร ดังที่ผมได้กล่าวถึงบางประการ

แล้วนั้น และชัดว่าคณะราษฎรไม่ทำให้ราษฎรเข้าใจรัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตย ราษฎรจึงเข้าใจว่า “รัฐธรรมนูญคือลูกพระยาพหลฯ”

ท่านที่มีสติปัญญาก็ย่อมสังเกตเห็นตรารัฐธรรมนูญ ซึ่งมีพานประดิษฐานคัมภีร์รัฐธรรมนูญซึ่งใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้นั้น ได้ทำขึ้นตั้งแต่คณะราษฎรยังมีหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ราษฎรไทยจึงไม่อาจเข้าใจผิดว่า “รัฐธรรมนูญคือลูกพระยาพหลฯ”

ส่วนใจความสำคัญตามรัฐธรรมนูญนั้น เกจิอาจารย์บางจำพวกก็ไม่ควรดูหมิ่นคณะสงฆ์ที่ได้รับอาราธนาจากรัฐบาลคณะราษฎร ขอให้สังฆวัดทุกวัดชี้แจงแก่ราษฎร และไม่ควรดูหมิ่นหัวหน้าอิสลาม, หัวหน้าคริสต์ศาสนิก, เจ้าหน้าที่จังหวัด, อำเภอ, กำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่มีสติปัญญาพอชี้แจงให้ราษฎรทราบใจความรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

ผมจึงขอให้ประชาชนไทยผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย ที่มีใจเป็นธรรม โปรดพิจารณาเป้าหมายและวิธีการให้ถูกต้อง จึงจะต้องให้บังเกิดระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ในประเทศไทยขึ้นมาได้ โดยใช้เวลาไม่เนิ่นนานกว่าที่คณะราษฎรส่วนรวมได้รับใช้ชาติและราษฎรมาแล้ว

ก่อนจบสุนทรพจน์นี้ ผมขอขอบคุณท่านประธานฯ และท่านกรรมการทุกท่านในงาน “กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย” อีกครั้งหนึ่งในความปรารถนาดีอันเป็นวัตถุประสงค์ ๕ ประการของท่าน และผมขออวยพรให้ท่านทั้งหลาย รวมทั้งประชาชนชาวไทยผู้รักชาติ รักประชาธิปไตยที่มีใจเป็นธรรม ประสบสิริสวัสดิพิพัฒนามงคล เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ และประสบความสำเร็จในการรับใช้ชาติ และราษฎรให้บรรลุถึงซึ่งประชาธิปไตยสมบูรณ์ทุกประการเทอญ

ชานกรุงปารีส

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๕

บางเรื่องเกี่ยวกับ การก่อตั้งคณะราษฎร และระบบประชาธิปไตย

พิมพ์ครั้งแรก : นายปราโมทย์ พึ่งสุนทร จัดพิมพ์
เนื่องในโอกาส ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๕
(สามารถอ่านไฟล์ได้ฟรีทางคลังทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์
ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (TUDC))
ต่อมาในปี ๒๕๒๓ เมื่อนายปรีดี พนมยงค์
ได้รับความเข้าใจกับนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ แล้ว
จึงได้แก้ไขปรับปรุงใหม่เป็นฉบับที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

๑.

การประชุมเป็นทางการครั้งแรกของคณะราษฎรมีขึ้นเมื่อเดือน
กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๗ ที่หอพักแห่งหนึ่ง ณ “Rue du Sommerard”
ซึ่งเราเช่าห้องใหญ่ไว้เฉพาะการประชุมนั้น ผู้ร่วมประชุมมี ๗ คน คือ
(๑) **ร.ท. ประยูร ภมรมนตรี** นายทหารกองหนุนซึ่งเคยเป็นผู้บังคับ
หมวดทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์รัชกาลที่ ๖ (๒) **ร.ท. แปลก
ขีตตะสังคะ** สำเร็จวิชาจากโรงเรียนเสนาธิการทหารบกสยาม แล้ว
มาศึกษาที่โรงเรียนนายทหารปืนใหญ่ฝรั่งเศส (๓) **ร.ต. ทศนัย
มิตรภักดี** นายทหารกองหนุนเคยเป็นผู้บังคับหมวดกรมการทหารม้า
ที่ ๕ นครราชสีมา แล้วมาศึกษาที่โรงเรียนนายทหารม้าฝรั่งเศส
(๔) **นายด้วง ลพานุกรม** นักศึกษาวิทยาศาสตร์ในสวิตเซอร์แลนด์ เคย
เป็นจ่านายสิบในกองทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑ (๕) **หลวงศิริ-
ราชไมตรี** นามเดิม จรูญ สิงหเสนี ผู้ช่วยสถานทูตสยามประจำกรุง
ปารีส เคยเป็นนักเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม และเป็นนายสิบตรี
ในกองทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑ (๖) **นายแนบ พหลโยธิน**
เนติบัณฑิตอังกฤษ (๗) **ข้าพเจ้า**

ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ข้าพเจ้าเป็นประธานและ
เป็นหัวหน้าคณะราษฎร จนกว่าจะมีบุคคลที่เหมาะสมเป็นหัวหน้า
คณะราษฎรในกาลต่อไป

การประชุมดำเนินไปเป็นเวลาประมาณ ๕ วัน ซึ่งได้ตกลงสาระ
สำคัญดังต่อไปนี้

ก. วัตถุประสงค์ของคณะราษฎร คือ เปลี่ยนระบอบสมบูรณา-
ญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งในสมัย
นั้นยังไม่มีศัพท์สมัยใหม่ว่า “ปฏิวัติ” หรือ “อภิวัฒน์” เพื่อถ่ายทอด
คำฝรั่งเศส อังกฤษ Revolution ดังนั้นเราจึงใช้ศัพท์ธรรมดาว่า
**“เปลี่ยนการปกครองของกษัตริย์เหนือกฎหมายมาเป็นการปกครอง
ที่มีกษัตริย์อยู่ใต้กฎหมาย”** และการดำเนินเพื่อให้สยามบรรลุหลัก
๖ ประการ คือ (๑) รักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราช
ในทางการเมือง, ในทางศาล, ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้
ให้มั่นคง (๒) รักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกัน
ลดลงให้มาก (๓) บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ
โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจ
แห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก (๔) ให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน
(๕) ให้ราษฎรมีเสรีภาพที่ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวแล้ว
(๖) ให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ข. โดยคำนึงถึงสภาพของสยามที่ถูกแวดล้อมโดยอาณานิคม
ของอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งชาติทั้งสองนี้มีข้อตกลงกันถือเอาสยาม
เป็นประเทศกันชน แต่เขาอาจพร้อมกันยกกำลังทหารเข้ามายึดครอง
แล้วแบ่งดินแดนสยามไปเป็นเมืองขึ้นหรืออยู่ใต้อำนาจอิทธิพลของ

ประเทศทั้งสอง ดังนั้นเราจึงเห็นว่าวิธีเปลี่ยนการปกครองดังกล่าว จะต้องกระทำโดยวิธี Coup d'État ซึ่งเราเรียกกันด้วยคำไทยธรรมดาว่า การยึดอำนาจโดยฉับพลัน เพราะในสมัยนั้นยังไม่มีผู้ใดตั้งศัพท์ไทยว่า “รัฐประหาร” เพื่อถ่ายทอดศัพท์ฝรั่งเศสดังกล่าวนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันการแทรกแซงของมหาอำนาจ เพราะเมื่อคณะราษฎรได้อำนาจโดยฉับพลันแล้ว มหาอำนาจก็ต้องเผชิญต่อสถานการณ์ที่เรียกเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า Fait Accompli คือ พฤติการณ์ที่สำเร็จรูปแล้ว

ค. ผู้ที่เข้าร่วมประชุมครั้งแรกเป็นกรรมการกลางของคณะราษฎร ไปพลางก่อน กรรมการแต่ละคนเป็นหัวหน้าแต่ละสายที่จะต้องเลือกเฟ้นผู้ที่ไว้วางใจได้ตามระเบียบพิจารณาตัวบุคคล แล้วนำมาเสนอกรรมการกลางของคณะราษฎร ซึ่งจะรับเข้าเป็นสมาชิกคณะราษฎร ได้โดยมติเป็นเอกฉันท์เท่านั้น

ในชั้นแรกให้หัวหน้าสายหาสมาชิกเพิ่มเติมเพียงสายละ ๒ คน ก่อน แล้วก็แยกเป็นหัวหน้าสายย่อยใหญ่ๆน้อยๆแตกกิ่งก้านสาขาออกไป

ง. การเลือกเฟ้นสมาชิกคณะราษฎรเพิ่มเติม นั้น ต้องคำนึงถึงความเสียสละเพื่อชาติอย่างแท้จริง, ความกล้าหาญ, ความสามารถในการรักษาความลับ ดังนั้นจึงได้แบ่งบุคคลที่ต้องการเปลี่ยนระบอบปกครองดังกล่าวออกเป็น ๓ ประเภท คือ

ติ ๑ ได้แก่ บุคคลที่สมควรได้รับคำชักชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกคณะราษฎรก่อนวันลงมือยึดอำนาจรัฐ แต่บุคคลประเภทนี้ก็ต้องแยกแยะออกไปอีกว่า ผู้ใดควรได้รับคำชักชวนไว้ตั้งแต่เนิ่น ๆ หรือชวนต่อเมื่อใกล้เวลาที่จะลงมือทำการยึดอำนาจ มิให้ถือเพียงแค่ที่ว่า บุคคลใดเป็นเพื่อนเที่ยวด้วยกัน กินด้วยกัน แล้วก็จะชวนเข้าเป็น

สมาชิกในคณะราษฎรได้ทุกคนในทันทีทันใด ถ้าเพื่อนคนนั้นชอบพูดตลกเกินไป ก็ย้อมเอาเรื่องจริงบ้างไม่จริงบ้างมาพูดเพียงแต่จะให้ผู้ฟังขบขันเป็นการตลก และอาจเอาเรื่องลับของคณะไปแหย่พราयเพื่อการตลก เพื่อนบางคนมีลักษณะดีหลายอย่าง แต่เวลากินเหล้าเข้าไปแล้วก็มึนสติไว้ไม่อยู่แล้วพูดเลอะเทอะ ก็อาจพาลลงโทษเอาเรื่องของคณะไปพูดในเวลาเมา จึงมิได้ชวนเข้าร่วมในคณะราษฎรก่อนลงมือยึดอำนาจ แต่เมื่อยึดอำนาจได้ในวันที่ ๒๔ มิถุนายนแล้ว ไม่มีความลับที่จะปิดบังจึงชวนให้ร่วมมือได้

ดี ๒ ได้แก่ บุคคลที่จะได้รับคำชักชวนต่อเมื่อได้ลงมือปฏิบัติในการยึดอำนาจแล้ว ซึ่งเขาย่อมมีบทบาทเป็นกำลังให้คณะราษฎรได้

ดี ๓ ได้แก่ บุคคลที่จะได้รับคำชักชวนในวันลงมือปฏิบัติการยึดอำนาจนั่นเอง แต่ภายหลังที่การยึดอำนาจได้มีทิศทางแสดงว่าจะประสบความสำเร็จมากกว่าความไม่สำเร็จ

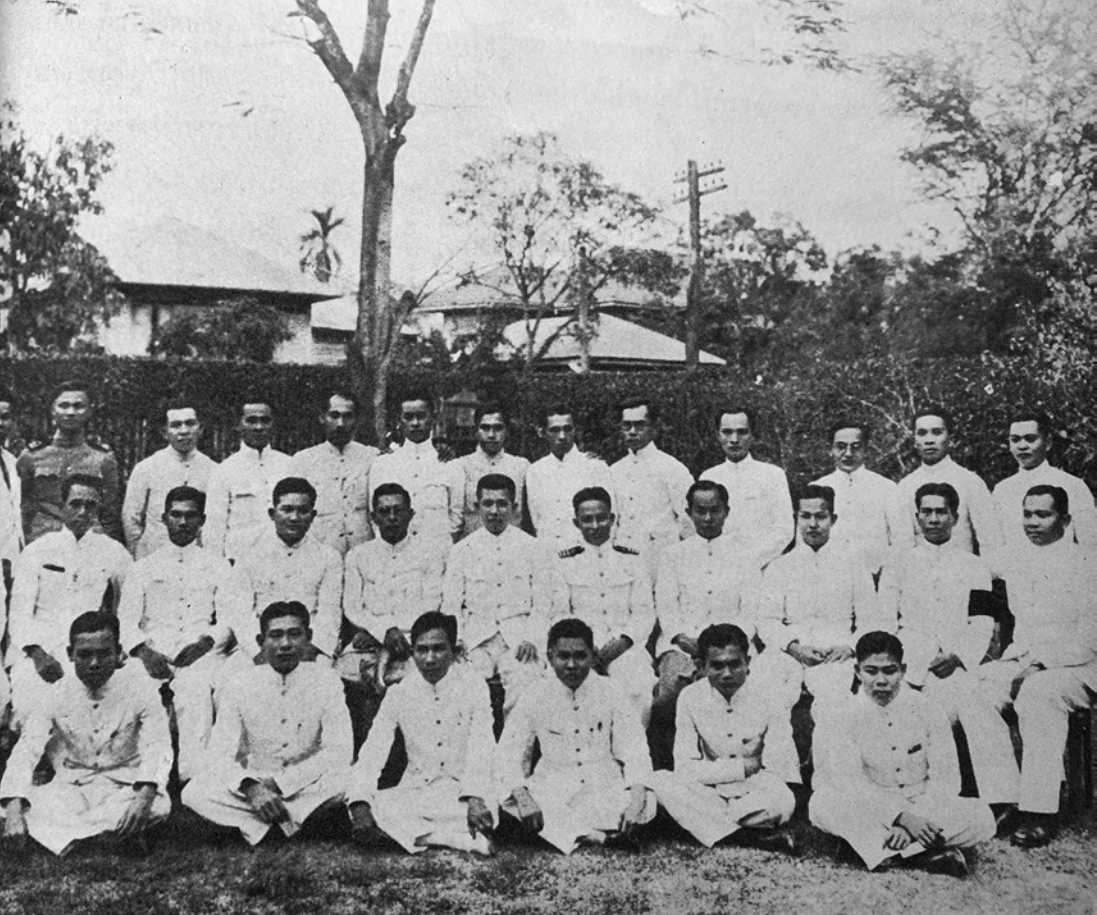
จ. นโยบายที่จะดำเนินภายหลังที่คณะราษฎรได้อำนาจรัฐแล้ว ที่ประชุมได้มอบให้ข้าพเจ้าเป็นผู้ชี้แจงและเห็นชอบตามหลัก ๖ ประการ ซึ่งข้าพเจ้าเป็นผู้เสนอรวมทั้งหลักการทั่วไปในเค้าโครงการเศรษฐกิจ และได้มอบให้ข้าพเจ้าเตรียมร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจในโอกาสต่อไป

ฉ. ที่ประชุมได้พิจารณาเผื่อไว้ว่า ถ้าการกระทำของคณะราษฎรต้องถูกปราบปรามหรือพ่ายแพ้ ก็ให้มีเพื่อนหัวหน้าสายคนหนึ่งที่เรากันไว้มิให้แสดงออกนอกหน้าว่าเป็นสมาชิกคณะราษฎร โดยไม่ต้องมาประชุมคณะกรรมการหัวหน้าสายบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะมีฝรั่งเศสหรือเมื่อกลับสยามแล้ว โดยบำเพ็ญตนประดุจเป็นคนอยู่ในบ้านอย่างสงบเงียบ ผู้นี้มีหน้าที่ดำเนินกิจการของคณะราษฎรที่อาจถูกปราบปรามหรือ

พ่ายแพ้นั้นต่อไปให้สำเร็จ พร้อมทั้งให้มีหน้าที่ดูแลช่วยเหลือครอบครัว
ของเพื่อนที่ถูกติดคุกหรือถึงแก่ความตาย ที่ประชุมเห็นพ้องกันมอบ
หน้าที่นี้ให้แก่ **นายแนบ พหลโยธิน** ซึ่งเป็นผู้มีทรัพย์สินมากโดยได้รับ
มรดกจากบิดา

เมื่อเสร็จการประชุมก่อตั้งคณะราษฎรแล้ว ข้าพเจ้ากลับสยาม
ในเดือนมีนาคมปีนั้น แล้วเพื่อนที่ยังอยู่ในปารีสเลือกเฟ้นผู้ที่สมควร
ชวนร่วมคณะราษฎรต่อไปอีกประมาณ ๒-๓ เดือน เพื่อนที่ยังอยู่ปารีส
ได้ชวนนายทวี บุญยเกตุ นักศึกษาวิชาเกษตร และนายบรรจง ศรีจรูญ
ไทยมุสลิมจากอียิปต์ที่มาเยือนปารีส ซึ่งรับภาระจัดตั้งไทยมุสลิมต่อไป
อาทิ นายแซม มุสตาฟา (บุตรหัวหน้าศาสนาอิสลามในไทยที่รู้จักกันใน
นามว่า “ครูฟา” ต่อมานายแซมเปลี่ยนนามสกุลว่า “พรหมยงค์” คล้าย ๆ
นามสกุลข้าพเจ้า) ต่อมาได้ชวน ร.ต. สิงห์ กมลนาวิน ร.น. นักศึกษา
วิชาทหารเรือเดนมาร์ก ที่มาเยือนปารีส ต่อมาพระยาทรงสุรเดชได้
มาดูงานทหารในฝรั่งเศส เพื่อนที่ยังอยู่ในปารีสจึงลองทาบถามว่ามี
ความรู้สึกอย่างไรต่อระบอบสมบูรณาฯ ก็ได้ความว่าไม่พอใจระบอบนั้น
แต่ยังมีได้ถูกชวนเข้าร่วมในคณะราษฎร

ต่อจากนั้นเพื่อนที่ก่อตั้งคณะราษฎรที่ปารีสก็ทยอยกันกลับสยาม
ค่อย ๆ ชวนเพื่อนนักศึกษาที่เคยสังเกตไว้ในการสนทนากันเพียงคร่าว ๆ
มิได้จำกัดเฉพาะนักศึกษาในฝรั่งเศสเท่านั้น ฉะนั้นต่อมาในสยามจึง
ได้ชวน ม.ล. อุดม สนธิวงศ์ นักศึกษาจากสวีตเซอร์แลนด์, ม.ล. กริ
เดชาติวงศ์, นายสพรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา และนายเล้ง ศรีสมวงศ์
นักศึกษาจากอังกฤษ ฯลฯ และเพื่อนทหารบก ทหารเรือ พลเรือน
คนอื่น ๆ ในสยาม

ส่วนหนึ่งของผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕
แถวกลาง จากขวาที่ ๖ คือ หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์)

ภาพจาก อนุสรณ์งานศพ นายเล้ง ศรีสมวงศ์, ๒๕๒๔

ในปลาย พ.ศ. ๒๔๗๔ จึงได้ชวนพระยาพหลพลพยุหเสนา, พระยาทรงสุรเดช, พระยาฤทธิอัคเนย์ และมอบให้พระยาพหลฯ เป็นหัวหน้าคณะราษฎร

๒.

การที่คณะราษฎรเรียกสมาชิกประเภทที่ ๑ ว่า **“ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง”** หรือโดยย่อว่า **“ผู้ก่อการ”** นั้น ก็แสดงอยู่ในตัวแล้วว่าบุคคลประเภทนี้เป็นเพียง **“กองหน้า”** (Vanguard) ของมวลราษฎรที่มีความต้องการเสรีภาพและความเสมอภาคยิ่งกว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สมาชิกประเภท ที่ ๒ และ ที่ ๓ เป็นกำลังหนุนตามลำดับ แต่พลังมหาศาลที่ช่วยให้คณะราษฎรทำการได้สำเร็จนั้น คือมวลราษฎรที่ให้ความสนับสนุนทั้งทางตรงและทางปริยาย

ผู้ถือทรรคนะตามพลังเก่าบางคนกล่าวว่า คณะราษฎรอ้างราษฎรโดยราษฎรไม่รู้เห็นด้วยนั้น ก็เนื่องจากผู้ที่กล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวตามทรรคนะและจุดยืนหยัดในชนชั้นวรรณะของเขาที่เขาไม่ประโยชน์หรือนิยมชมชอบอยู่

วิทยาศาสตร์ทางสังคมที่ก้าวหน้าได้จำแนกบุคคลในสังคมออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ (๑) **พวกปฏิกิริยา** (Reactionaries) ซึ่งต้องการเห็นยั้งระบอบสังคมเก่าให้คงอยู่กับที่หรือให้ถอยหลังยิ่งขึ้นไปอีก (๒) บุคคลอื่น ๆ นอกจากเป็นพวกปฏิกิริยาแล้ว เป็น People ซึ่งเราแปลว่า **“ราษฎร”** พลเมืองสยามส่วนมากซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองสมัยนั้นเรียกตัวเองว่า **“ราษฎร”** เช่น นายอำเภอ เกณฑ์พลเมืองทำงานโยธาก็เรียกกันว่า เกณฑ์ราษฎร หรือราษฎรรำพึงกันถึงความทุกข์ยากก็พูดว่า **“ราษฎรเดือดร้อนทุกข์ห่อหมก”**

คือ แสดงถึงลักษณะของพลเมืองส่วนที่ถูกปกครองโดยระบอบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์

ความต้องการของมวลราษฎรไทยที่ต้องการเปลี่ยนระบอบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น มิใช่คณะราษฎรเป็นคณะแรกที่ต้องการ
เช่นนั้น ผู้สนใจในวิทยาศาสตร์สังคมอันแท้จริง ย่อมได้ศึกษามาก่อน
แล้วถึงปรัชญาทางสังคมว่า ทรศนะทางสังคมของมนุษย์ได้เกิดขึ้นมา
ได้อย่างไร แล้วนำมาประยุกต์กับข้อเท็จจริงที่ประจักษ์ขึ้นในสยามตั้งแต่
สมัยที่สยามจำต้องทำสนธิสัญญากับประเทศทุนนิยมต่าง ๆ ตั้งแต่
กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา

ก. ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวไว้บ้างแล้วในหนังสือ **ความเป็นอนิจจัง
ของสังคม** สรุปโดยย่อ คือ เมื่อเครื่องมือการผลิตชีวปัจจัยของมนุษย์
สังคมได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไป มนุษย์ซึ่งเป็นผู้ทำและใช้เครื่องมือ
การผลิตนั้นก็ต้องพัฒนาไปตาม จึงจะเป็นพลังการผลิตที่ทำให้การ-
ผลิตชีวปัจจัยอุดมสมบูรณ์ขึ้น ครั้นแล้วความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ
ของมนุษย์ในสังคมก็ต้องเปลี่ยนไปตาม จึงจะไม่เกิดวิกฤตกาลทาง
เศรษฐกิจ แล้วเมื่อระบบเศรษฐกิจอันเป็นรากฐานของสังคมได้เปลี่ยน
ไปแล้ว ระบอบการเมืองของสังคมก็จำต้องเปลี่ยนไปตาม มิฉะนั้นก็เกิด
ความขัดแย้งกับระบบเศรษฐกิจที่เป็นรากฐานและก่อให้เกิดวิกฤตกาล
ทางเศรษฐกิจ ทรศนะทางสังคมของมนุษย์ก็เกิดขึ้นเป็นหลักนำให้
มนุษย์มีการเคลื่อนไหว เพื่อจะได้มาซึ่งสิ่งอันจำเป็นแก่ระบบเศรษฐกิจ
ที่พัฒนาขึ้นใหม่

ในหนังสือของข้าพเจ้าเล่มที่อ้างนั้นได้กล่าวถึงกำเนิดแห่ง
ทรศนะทางสังคมที่พัฒนาจากระบบปฐมสหการมาเป็นระบบทาส จาก
ระบบทาสมาเป็นระบบศักดินาหรือส่วย Feudalism และจากระบบนี้

ในตอนปลาย เมื่อเกิดระบบเศรษฐกิจทุนนิยมขึ้น ทรรศนะทางสังคมเพื่อระบบทุนนิยมก็เกิดขึ้นและก็จะมิตรรศนะอื่น ๆ ที่ก้าวหน้าเกิดขึ้นในระยะต่อไป

ณ ที่นี้ข้าพเจ้าขอกล่าวโดยย่อถึงกำเนิดของทรรศนะสังคมที่ต้องการเลิกระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งเป็นระบบศักดินานั้นว่ามีได้เกิดขึ้นด้วยเจ้าศักดินาในยุโรป แต่เกิดขึ้นจากรากฐานที่ในยุโรปตะวันตก เมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ได้มีผู้คิดเครื่องจักรกลที่ใช้กำลังไอน้ำอันเป็นการปฏิวัติอันใหญ่แห่งเครื่องมือการผลิต และก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกกันว่า **“การปฏิวัติทางอุตสาหกรรม”** (Industrial Revolution) ความจำเป็นจึงเกิดขึ้นที่จะต้องพัฒนามนุษย์ให้สามารถทำและใช้เครื่องมือการผลิตสมัยใหม่ดังกล่าวนั้น เพราะการที่จะใช้ไฟฟ้าเข้าแผ่นดินที่ชานาญอยู่แต่การใช้สัตว์พาหนะเป็นกำลังลากจูงไถ หรือใช้เครื่องมือหัตถกรรม ก็ไม่อาจที่จะทำและใช้เครื่องมือผลิตสมัยใหม่นั้นให้เกิดสมรรถภาพได้ ดังนั้นนายทุนสมัยใหม่ที่เป็นเจ้าของวิสาหกิจใช้เครื่องมือการผลิตสมัยใหม่นั้น จึงจำเป็นต้องใช้คนงานสมัยใหม่ที่มีความรู้ความสามารถกว่าคนงานตามระบบศักดินาเก่า และต้องเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของวิสาหกิจกับคนงานมาเป็นความสัมพันธ์ชนิดใหม่ คือ ชนิดระหว่างระบบทุนสมัยใหม่ซึ่งให้คนงานเป็นลูกจ้างสมัยใหม่ที่มีเสรีภาพ ยิ่งขึ้นกว่าไฟฟ้าเข้าแผ่นดินตามระบบศักดินาเก่า ที่ถูกบังคับให้ทำงานโดยไม่มีกำลังใจเพียงพอที่จะเอาใจใส่ต่อเครื่องมือสมัยใหม่ที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังนั้นพวกนายทุนสมัยใหม่นั้นเองจึงต้องการเปลี่ยนระบอบการเมืองศักดินาให้สอดคล้องกับระบบทุนสมัยใหม่ที่กำลังพัฒนา ฉะนั้นทรรศนะทางสังคมแห่งระบบทุนที่เกิดขึ้นใหม่ จึงเกิดขึ้นที่ต้องการเปลี่ยนระบอบการเมืองศักดินาเพื่อให้ราษฎรมีเสรีภาพและมีสิทธิประชาธิปไตยยิ่งขึ้น ความคิดและทรรศนะ

ที่เรียกร้องให้เปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในยุโรปในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ จึงแพร่หลายมาก ส่วนเจ้าศักดินาก็พยายามเหนี่ยวรั้งระบอบที่ฝ่ายตนได้ประโยชน์มากที่สุดไว้ และพยายามเอาพรรคชนะเก่าตามระบบศักดินาของตนมาโต้แย้งพรรคชนะใหม่ที่ก้าวหน้า ความขัดแย้งระหว่างระบบเก่าและพรรคชนะเก่าฝ่ายหนึ่งกับระบบใหม่ และความคิดใหม่อีกฝ่ายหนึ่งจึงเกิดขึ้นอย่างรุนแรง

เมื่อระบบทุนสมัยใหม่ได้เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตกแล้ว ก็ได้พัฒนาเป็นทุนใหญ่มหาศาลยิ่งขึ้นเป็นบรมณานุภาพหรือจักรวรรดินิยม ที่ได้แผ่อำนาจมาในสยามและประเทศด้อยพัฒนาอื่น ๆ สยามก็ได้ถูกบังคับให้จำต้องทำสนธิสัญญากับประเทศทุนนิยมต่าง ๆ อันเป็นผลให้สยามจำต้องรับเอาระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเข้ามาคู่เคียงกับระบบเศรษฐกิจศักดินาสมัยเก่า ดังนั้นพรรคชนะอันเกิดจากระบบทุนสมัยใหม่ในยุโรป จึงได้ตามเข้ามาในสยามด้วย ซึ่งมีเสียงเรียกร้องภายในสยามเอง และจากผู้ที่เคยศึกษาในยุโรปอเมริกา ที่มีใช้หัวดื้อหัวรั้นของระบบศักดินาที่ล้าหลังจนเกินไป ที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น แต่เสียงเรียกร้องนั้นมีระดับต่าง ๆ กัน บางพวกขอเอาแต่น้อย ๆ บางพวกก็ขอให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญครบถ้วนตามหลักประชาธิปไตยสมบูรณ์สุดแท้แต่บุคคลใดจะจำกัดพรรคชนะของตนเองเพียงใด

ข. กฎวิทยาศาสตร์แห่งบ่อเกิดจิตสำนึกของมนุษย์มีอยู่ว่า **“ความเป็นอยู่เป็นสิ่งกำหนดจิตสำนึกของมนุษย์”** ดังนั้นผู้ที่มีความเป็นอยู่อย่างเจ้าศักดินาหรือเจ้าส่วยยอมมีจิตสำนึกที่จะรักษาระบบนั้นไว้ แต่ข้อยกเว้นมีได้ดังที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในหนังสือเล่มที่อ้างนั้นว่า

เมื่อกล่าวถึง “พลัตก้าง” แห่งระบอบเก่า เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจว่า พลัตก้างนั้นมีใช้บุคคลในวาระเก่าเสมอไป เพราะบุคคลในวาระเก่าบางคนเป็นผู้ก้าวหน้าที่มองเห็นกฎแห่งอนิจจัง ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมของสังคมเหนือกว่าประโยชน์ของวาระ โดยเฉพาะเป็นผู้ที่มีศีลสัตย์ ซึ่งสมควรได้รับความสรรเสริญ นักปราชญ์ซึ่งเป็นต้นฉบับแห่งวิทยาศาสตร์ทางสังคมสมัยใหม่กล่าวไว้ตามรูปธรรมที่เห็นจริงว่า

ในที่สุด ขณะที่การต่อสู้ของวาระจนจะถึงคราวเด็ดขาด ความเสื่อมสลายกำลังดำเนินไปภายในวาระปกครองที่จริงนั้น คือ ภายในสังคมเก่าทั้งกระบวนการดังว่านั้นรุนแรงและเกรี้ยวกราด จึงมีชนในวาระปกครองส่วนน้อยแผนกหนึ่งละทิ้งวาระของตน และเข้าร่วมในวาระอภิวัฒน์ซึ่งเป็นวาระที่กุมอนาคตไว้ในมือ ดังเช่นเดียวกับในสมัยก่อน ซึ่งส่วนหนึ่งของวาระขุนนางได้ไปเข้ากับวาระเจ้าสมบัติ (นายทุนสมัยใหม่) ดังนั้นในสมัยนี้ส่วนหนึ่งของวาระเจ้าสมบัติก็ไปเข้าข้างวาระผู้ไร้สมบัติ โดยเฉพาะส่วนหนึ่งของวาระเจ้าสมบัติผู้มีปัญญาที่ได้พยุงตนขึ้นสู่ระดับที่เข้าใจทฤษฎีแห่งขบวนการวิวัตการทั้งปวง

ในทางตรงกันข้ามกับบุคคลที่กล่าวในวรรคก่อน ความจริงก็ปรากฏว่ามีบุคคลซึ่งดูเหมือนจะเป็นวาระใหม่ แต่ไม่เข้าใจกฎแห่งอนิจจัง โดยถือว่าสภาวะเก่าเป็นของถาวร และไม่พอใจในพัฒนาของสภาวะใหม่ที่ต้องเป็นไปตามกฎธรรมชาติ บุคคลจำพวกนี้อาจไม่ใช่หน่อเนื้อเชื้อไขของวาระเก่า แต่บำเพ็ญตนเป็นสมุนของพลัเก่า

ยิ่งกว่าบุคคลแห่งอันดับสูงของวรรณะเก่า ทั้งนี้ก็เพราะพลังเก่าที่สลายไปนั้นได้สูญสิ้นไปเฉพาะรูปภายนอกของระบอบการเมือง แต่บุคคลเก่ายังแฝงอยู่ในกลไกอำนาจรัฐและอำนาจเศรษฐกิจ ซึ่งยังคงมีทรศนะทางสังคมตามระบอบเก่าที่ล้าหลัง สิ่งตกค้างของระบอบเก่าชนิดนี้มีทรศนะที่ผิดจากกฎธรรมชาติยิ่งกว่าบุคคลก้าวหน้าแห่งวรรณะเก่าเอง ฉะนั้นจึงดำเนินการได้กฎธรรมชาติ และกฎแห่งอนิจจัง ดึงสังคมให้ถอยหลังเข้าคลอง ยิ่งกว่าพวกถอยหลังเข้าคลองที่จำต้องเป็นไปตามสภาวะของเขา

แต่อย่างไรก็ตาม **“การดึงให้สังคมถอยหลังก็เป็นไปเพียงชั่วคราว เพราะในที่สุดกฎแห่งอนิจจังต้องประจักษ์ขึ้น”**

จากกฎดังกล่าวข้างบนนั้น เราก็ย่อมวินิจฉัยได้ว่าบุคคลใดมีลักษณะเป็นพลังใหม่นั้น มิใช่ถือแต่เพียงว่าเป็นผู้ที่เกิดและมีชีวิตร่างกายอยู่ในกาลสมัยใหม่ แต่ต้องดูถึงทรศนะที่เขาใช้เป็นหลักนำชีวิตเขานั้นเป็นทรศนะใหม่ที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงใหม่ของระบบเศรษฐกิจที่เป็นพื้นฐานของสังคม หรือเขาถือตามทรศนะที่เกิดจากระบอบเก่าซึ่งเข้าลักษณะที่มีคำพังเพยว่า **“เหล้าเก่าในขวดใหม่”** นั้นเอง

ค. ถ้านำหลักดังกล่าวนั้นมาประยุกต์กับการค้นหาว่าทรศนะใหม่ที่ต้องการเปลี่ยนระบอบสมบูรณาฯ ในสยามเริ่มจากบุคคลใดนั้นก็พอปรากฏว่าฝ่ายที่อยู่ในพลังเก่าที่ตกค้างย่อมมองเห็นแต่ว่าเกิดจากบุคคลในพลังเก่า ส่วนผู้ที่เป็นพลังใหม่ เฉพาะที่ทำตนว่าเป็นคนใหม่ที่สุดก็มองแต่คนในพลังใหม่เท่านั้น แต่ผู้ที่บำเพ็ญตนตามคติของปราชญ์ที่อ้างข้างบนนั้น คือ ผู้ที่ **“พยุงตนขึ้นสู่ระดับที่เข้าใจทฤษฎี**

แห่งวิวรรตการทั้งปวง” ก็ไม่จำกัดความคิดของตนเองมองแต่บุคคลในพลังเก่าหรือใหม่โดยข้างเดียว คือ ย่อมมองทุกด้านจึงจะประสบสัจจะ

(๑) ภายในพลังเก่าแห่งสยาม เคยมีบุคคลส่วนหนึ่งที่ก้าวหน้ากว่าผู้ที่เกาะแน่นอยู่ในความคิดเก่า คือ ปรากฏว่า เมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีมาแล้ว ได้มีพระเจ้าน้องยาเธอ ๓ พระองค์ คือ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์, พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต (ต่อมาเป็นกรมขุนพิทยลาภ), พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ (ต่อมาเป็นสมเด็จพระสวัสดิ์ฯ) และ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ กับข้าราชการสถานทูตสยามกรุงลอนดอน อาทิ หลวงวิเศษสาลี (นาค ณ ป้อมเพชร ต่อมาเป็นพระยาไชยวิชิตสิทธิสาตรา ผู้รักษากรุงเก่า), สับเลฟท์เทอแนนท์ สอาด สิงหเสนี (ต่อมา เป็นนายพลตรี พระยาประสิทธิศัลยการ อัครราชทูตสยามประจำกรุงลอนดอน แล้วได้เป็นพระยาสิงหเสนี สมุหเทศาภิบาลมณฑลนครราชสีมา) ฯลฯ ได้เคยทำหนังสือกราบบังคมทูลรัชกาลที่ ๕ ขอให้ทรงปรับปรุงการปกครองประเทศให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

ท่านเหล่านี้มีลักษณะก้าวหน้า แต่ท่านมีทรรศนะไม่ไกลถึงขนาดขอให้สยามมีระบอบรัฐสภาที่ราษฎรมีส่วนในการเลือกตั้งผู้แทน และถึงขนาดที่เสนบดีต้องได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร แต่ก็เห็นว่าท่านเหล่านั้นมีความกล้าหาญมากในการกราบบังคมทูลปัญหาชนรุ่นปัจจุบันที่เป็นพลังใหม่แท้จริง ไม่ควรสะดุดอยู่เพียงแต่เห็นว่าเคยมีพระบรมวงศานุวงศ์ดังกล่าวแล้วได้มีความคิดก้าวหน้าเท่านั้น ขอให้ติดตามค้นคว้าต่อไปให้สิ้นกระแสความว่า พระพุทธเจ้าหลวงได้ทรงตอบคำกราบบังคมทูลนั้นว่ากระไร และได้มีพระราชดำรัสในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาว่ากระไรในเรื่องการปกครองโดยระบอบรัฐสภา และมีพระราชหัตถเลขาถึงพระราชธิดาองค์หนึ่งในหนังสือ **ไกลบ้าน**

ตอนที่เสด็จนอร์เวย์ว่าอะไร ซึ่งข้าพเจ้าได้เชิญพระราชหัตถเลขา มา
กล่าวไว้ใน **คำอธิบายกฎหมายปกครอง** ที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวง
ยุติธรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔

ผู้สนใจในประวัติศาสตร์แห่งความคิดประชาธิปไตยของคนไทย
ควรค้นคว้าต่อไปว่า ท่านที่ได้กราบบังคมทูลพระพุทธเจ้าหลวงดังกล่าวนั้น
เมื่อท่านกลับสยามแล้ว ท่านเองได้มีการปฏิบัติหรือมีการแสดง
ความเห็นประชาธิปไตยไว้ในที่ใดเมื่อใดบ้าง ข้าพเจ้าเคยเป็นนักเรียน
กฎหมายกระทรวงยุติธรรมในสมัยที่สมเด็จพระสวัสดิ์ฯ เป็น
อธิบดีศาลฎีกา จึงมีโอกาสศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาที่พระองค์ทรงวาง
บรรทัดฐานไว้ แสดงให้เห็นถึงทรงตระหนักประชาธิปไตยในทางศาล อาทิ
คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๒๖/๒๔๕๕ มีความตอนหนึ่งว่า

ในคดีที่เป็นอุกฤษฏโทษถึงตาย ถ้าการพิจารณายังมี
ภาระจำ จะฟังเอาพยานยถา ลงโทษถึงตายนี้ยังหมิ่นเหม่
ยังมีบังควร และธรรมเนียมว่าไว้ว่า คดีเมื่อมีเหตุเคลือบ-
แคลงสงสัย แม้จะปล่อยผู้ผิดเสียสัก ๑๐ คน ก็ยังดีกว่า
จะลงโทษคนที่หาผิดมิได้คนหนึ่ง ดังนี้

บรรทัดฐานประชาธิปไตยทางศาลที่พระองค์ได้ทรงวางไว้นั้น
ตุลาการในสมัยนั้นและสมัยต่อมาก็ได้ปฏิบัติตามอยู่อีกหลายปี
จนกระทั่งหากแก่แห่งความยุติธรรมตามระบบศักดินาโบราณได้ฟื้น
ขึ้นมามาก จึงมีตุลาการบางคนที่ยึดถือทรงตระหนักได้ละทิ้งธรรมเนียม
ที่เป็นรากฐานแห่งทรงตระหนักประชาธิปไตยในทางศาลดังกล่าวแล้ว

นักเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรมสมัยนั้นจำต้องศึกษา
พระราชบัญญัติใหญ่ย่อย ดังนั้นคนรุ่นนั้นจึงยังพอจำกันได้ถึงพระราช-

บัญญัติโรงเรียนราษฎร พ.ศ. ๒๔๖๐ ประวัติของเรื่องมีอยู่ว่า กระทรวง
ธรรมการในสมัยนั้นกราบบังคมทูลรัชกาลที่ ๖ เสนอร่างพระราชบัญญัติ
ดังกล่าวเพื่อกวดขันโรงเรียนราษฎร ที่สมัยก่อนเอกชนตั้งขึ้นได้โดย
ไม่ต้องขออนุญาตรัฐบาล กระทรวงธรรมการต้องการให้การตั้งโรงเรียน
ราษฎรต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลก่อน อีกทั้งมีข้อบังคับควบคุม
โรงเรียนราษฎรอย่างกวดขัน รัชกาลที่ ๖ ได้ทรงส่งร่างพระราชบัญญัติ
ของกระทรวงธรรมการมาให้คณะกรรมการร่างกฎหมาย ซึ่งสมเด็จพระ
พระสวสดีฯ ขณะนั้นเป็นกรมหลวง ทรงเป็นสภานายก ท่านผู้นี้ได้ตรวจ
ร่างแล้วทรงร่างขึ้นใหม่ด้วยพระองค์เองตามทฤษฎีประชาธิปไตย
ของพระองค์ ที่ต้องการให้บุคคลมีเสรีภาพในการให้การศึกษา และ
ให้พลเมืองได้มีการศึกษาอย่างแพร่หลาย เหตุฉะนั้นพระองค์จึงได้ร่าง
บทบัญญัติไว้ตอนหนึ่งมีใจความว่า ถ้าผู้ขอตั้งโรงเรียนราษฎรได้ยื่น
คำขอต่อกระทรวงธรรมการแล้ว กระทรวงนี้ไม่ตอบอนุญาตภายใน
กำหนดเวลาที่กล่าวไว้ ก็ให้ถือว่าเป็นการให้อนุญาตแล้ว รัชกาลที่ ๖
ทรงเห็นชอบด้วยจึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ
โรงเรียนราษฎรฉบับดังกล่าวแล้ว ซึ่งทำให้กระทรวงธรรมการไม่พอใจ
เป็นอย่างยิ่ง และพยายามแก้ไขพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร
หลายครั้ง แต่ก็ไม่สำเร็จ ทั้งนี้ย่อมแสดงว่า สมเด็จพระสวสดีฯ
ในขณะยังทรงรับราชการอยู่นั้นยังมีทฤษฎีประชาธิปไตยอยู่บ้าง
ดังกล่าวมานั้น

(๒) ผู้ที่เป็นพลังใหม่แท้จริงจะต้องไม่ดูหมิ่นคนธรรมดาสามัญ
ว่าไม่มีความคิดที่จะเรียกร้องให้เปลี่ยนระบอบสมบูรณาญา

เมื่อครั้งข้าพเจ้าเรียนในชั้นมัธยมเบื้องต้นสมัย ๖๐ ปีกว่ามาแล้ว
เคยได้ยินได้อ่าน และได้พบคนธรรมดาสามัญที่มีอายุชราแล้ว ๒ คน
คือ “ก.ส.ร. กุหลาบ” ที่ออกนิตยสาร **สยามประเภท** ที่เคาะไ้ระบอบ

ปกครองสมบูรณาฯ จนมีผู้ใส่ความว่าผู้นี้มีจิตฟุ้งซ่าน แต่เมื่อข้าพเจ้าไปพบก็ไม่เห็นว่าท่านฟุ้งซ่าน อีกคนหนึ่งคือ “เทียนวรรณ” ซึ่งมีฉายาว่า “วรรณโก” ท่านผู้นี้มีคติประชาธิปไตยมาก ขณะนั้นท่านหนดขาวแล้ว ประมาณว่าขณะนั้นมีอายุเกือบ ๗๐ ปี ข้าพเจ้าพบที่ตึกแถวใกล้วัดบวรนิเวศน์ ท่านผู้นี้เคยติดคุกเพราะเขียนหนังสือและโฆษณาที่ขัดแย้งระบอบสมบูรณาฯ ท่านเห็นว่า ท่านไม่ผิดกฎหมาย กรณีของท่านจึงเข้าลักษณะมีคำฟ้องเพียบโรราณ์ว่า “กฎหมายสู้กฎหมายไม่ได้” ซึ่งแสดงถึงการเล่นพวกของตุลาการสมัยโบราณ แต่ท่านเทียนวรรณที่ถูกติดคุก ได้กล่าววลีเต็มอีกรวมเป็นดังนี้ “กฎหมายสู้กฎหมายไม่ได้ กฎหมายก็ยังไม่สู้กตคอไม่ได้ กตคอก็ยังไม่สู้เจ้าหักคอไม่ได้” นี่ก็แสดงถึงพรรคคนที่ท่านเทียนวรรณมีต่อระบอบสมบูรณาฯ ชนรุ่นใหม่ของหลายคนในสยามสมัยนั้นที่ได้อ่านและสนทนากับท่านเทียนวรรณยังพอจำกันได้ถึงวลีของท่านดังกล่าวนี้ แต่ท่านเป็นคนธรรมดาสามัญจึงไม่ได้รับความสนใจจากผู้ถือพรรคนะตามพลังเก่า และดูเหมือนคนพลังเก่าไม่ยอมกล่าวถึง ก.ส.ร. กุหลาบ และเทียนวรรณ ซึ่งขณะเป็นหนุ่มเมื่อ ๑๐๐ ปีกว่ามาแล้ว ได้แสดงการเรียกร้องให้เปลี่ยนระบอบสมบูรณาฯ

(๓) ชนรุ่นเรียนหนังสือไทยจากหนังสือ **มูลบทบรรพกิจ** ก่อนสมัยมี **แบบเรียนเร็ว** นั้นก็ดี สมัยมี **แบบเรียนเร็ว** แล้ว แต่ได้ยินชนรุ่นก่อน ๆ กล่าวถึงก็ดี ย่อมจำหรือระลึกได้ว่า เริ่มอ่านตั้งแต่แม่ ก กา ก็ได้รับคำสอนแสดงถึงความเสื่อมโทรมในระบอบสมบูรณาฯ ซึ่งพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ได้ประพันธ์ทอา่นไว้โดยสมมติถึงความเสื่อมในอาณาจักร “**สาวัตถิ**” มีความเท่าที่ข้าพเจ้าพอจำได้บ้างดังนี้

สารุสะจะขอไหว้	พระศรีไตรสระณะ
พ่อแม่แลครุบา	เทวดาในราศี...
อยู่มาหมุ่ข้าเฝ้า	ก็หาเยวนารี
ที่หน้าตาดี ๆ	ทำมะโหรีที่เคหา
คำเข้าเฝ้าลือชอ	เข้าแต่หอล่อกามา
หาได้ให้กรียา	โลโกพาให้บ้าใจ...
ถือน้ำร่ำเข้าไป	แต่น้ำใจไม่นำพา
หาได้ใครหาเอา	ไพร่ฟ้าเสร์ในอุรา...

ในแม่กมนั้น มีความที่มีผู้พื้นเอาจมกล่าวกันมากในรัชกาลที่ ๖
เจ้านายบางองค์ที่ปารีสเคยเตือนให้ข้าพเจ้าระลึกความตอนหนึ่งของ
แม่กมที่มีว่า

ขึ้นกมสมเด็จจอมอารย เอ็นดูอุปถัมภ์
ผู้ผ่านพาราสาวัตติ
เชือกกลหลงเล่ห์เสนีย์ กลอกกลับอัปรีช
บุรีจึงถ่มจมไป^๑

ฉะนั้น ย่อมเห็นได้ว่า ชนรุ่นที่เรียนหนังสือไทยจาก **มูลบท-
บรรพกิจ** หรือคนรุ่นต่อมาที่ได้ยินชนรุ่นเก่าท่องให้ฟังแล้วก็เกิดสำนึก
กันทั่วไปถึงความเสื่อมในระบอบสมบูรณาฯ หรือระบบศักดินาที่ล้าหลัง
ข้าพเจ้าขอโน้มลึกการะพระพุทธรูปเจ้าหลวงที่ทรงมีพระทัยก้าวหน้ากว่า
ผู้ล้าหลังมาก คือ แม่หนังสือ **มูลบทบรรพกิจ** จะแต่ขึ้นในรัชสมัยของ

^๑ กาพย์ยานี ๑๑ และกาพย์ฉับ ๑๖ ทั้ง ๒ ตอนนี้ มาจาก **กาพย์พระไชยสุริยา**
ของพระสุนทรโวหาร (ภู่) - บรรณานิการ.

พระองค์ แต่พระองค์ก็พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นักเรียนใช้เป็นตำราเรียนได้ เพื่อจะได้เกิดจิตสำนึกช่วยพระองค์กำจัดข้าราชการที่ทุจริตและหน้าไหว้หลังหลอก เอาความเท็จมาราบบังคลุมทูล และผู้ที่ทำตนเป็นคนนิยมราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระราชาธิบดี

(๔) ในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีเสียงเรียกร้องให้เปลี่ยนระบอบสมบูรณาฯ ในหนังสือพิมพ์และนิตยสารใหญ่น้อยมากมาย ได้มีหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษในสยามหลายฉบับที่แสดงทรรศนะกล้าหาญ หนังสือพิมพ์เหล่านี้คงหาอ่านยากในปัจจุบันนี้ แต่ถ้าผู้สนใจค้นอย่างเอาจริงเอาจังก็อาจหาได้บ้าง ทรรศนะที่แสดงออกในสยามนี้ช่วยให้ชาวสยามบางส่วนตื่นตัวขึ้นทีละน้อย ๆ จนถึงมีผู้คิดใช้กำลังยึดอำนาจรัฐที่มีฉายาว่า “คณะ ร.ศ. ๑๓๐”

ต่อจากนั้นมาก็มีหนังสือพิมพ์หลายฉบับแม้ภายใต้ระบอบสมบูรณาฯ ได้กล้าหาญเสียงแกล่คุกตะราง เขียนข้อความเรียกร้องให้เปลี่ยนระบอบสมบูรณาฯ บางฉบับถูกปิด บรรณาธิการหลายคนถูกจำคุก แต่ก็มีผู้ออกหนังสือพิมพ์และนิตยสารปลุกย่อยมากมาย

(๕) เมื่อข้าพเจ้ากลับประเทศไทยใน พ.ศ. ๒๔๗๐ ภายหลังที่ไปอยู่ในฝรั่งเศสเกือบ ๗ ปีมาแล้ว ปรากฏว่า ชนรุ่นหนุ่มสมัยนั้น ชนิดที่ไม่เคยไปเห็นระบอบประชาธิปไตยในต่างประเทศ แต่ก็มีมีความตื่นตัวที่ต้องการเปลี่ยนระบอบสมบูรณาฯ ทั้งนี้ก็แสดงถึงว่า ผู้ที่มีได้มีความเป็นอยู่อย่างระบบศักดินา เกิดจิตสำนึกที่เขาประสบแก่ตนเอง ถึงความไม่เหมาะสมของระบอบนั้น และอิทธิพลที่เขาได้รับจากสื่อมวลชนที่มีลักษณะก้าวหน้าในสมัยนั้น ที่เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนระบบศักดินามาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ เพราะเหตุนี้พวกเขาพเจ้าจำนวนน้อยที่กลับมาจากยุโรป จึงไม่มีความลำบากมากนักในการชวนผู้ตื่นตัวในเมืองไทยให้เข้าเป็นสมาชิกคณะราษฎร เพราะ

เรามีพื้นฐานแห่งความต้องการนั้นอยู่แล้ว การที่ชนวนเป็นสมาชิกประเภทที่ ๑ เพียง ๑๐๐ คนเศษ ก็เพราะจำนวนนั้นเป็นการเพียงพอที่จะลงมือทำการเป็นกองหน้าของราษฎรและเพื่อรักษาความลับในวงจำกัด แต่เมื่อเราได้ยึดอำนาจรัฐในวันที่ ๒๔ มิถุนาฯ ได้แล้ว ก็ได้รับความสนับสนุนจากราษฎรจำนวนมหาศาลทั้งที่มาแสดงความยินดีด้วยตนเองที่พระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งเป็นที่ตั้งกองบัญชาการคณะราษฎร และทางจดหมายกับโทรเลข ประจักษ์พยานยังมีอยู่อีก คือ คณะได้มอบให้นายทวี บุณยเกตุ เป็นผู้รับสมัครผู้ที่ขอเข้าร่วมในคณะราษฎร ที่สวนสราญรมย์ มีผู้ต้องการสมัครมากมายจนถึงกับเรามีใบสมัครเตรียมไว้ไม่พอแจก จึงแย่งกันที่จะได้ใบสมัคร

ดังนั้น เราจึงถือว่าเราเป็น **“คณะราษฎร”** เพราะเราทำตรงกับความต้องการของราษฎร **“People”** ไม่ใช่ตามความประสงค์ของ **“Reactionaries”**

สมาคมคณะราษฎร ดำเนินงานทางการเมืองตามวัตถุประสงค์ของคณะราษฎร หรือพรรคการเมืองแรกของประเทศไทย แต่ฝ่ายนิยมเจ้าและฝ่ายอนุรักษนิยมประสบความสำเร็จในการล้มล้างสมาคมนี้ ทำให้เป็นเพียง **สโมสรคณะราษฎร** ที่ไม่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง

ง. นับตั้งแต่มีเสียงเรียกร้องให้เปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ปรากฏในเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้นจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็เป็นเวลาล่วงเลยมาหลายสิบปี จึงเป็นธรรมดาที่กฎแห่งวิทยาศาสตร์สังคมซึ่งข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในหนังสือ **ความเป็นอนิจจังของสังคม** จะต้องประจักษ์ขึ้น ข้าพเจ้าขอคัดความตอนนั้นมากล่าวไว้ดังต่อไปนี้

กรรมการสมาคมคณะราษฎร
ที่มีพระยาภิรัตศาสตร์ไพศาลย์ (นั่ง) เป็นนายกสมาคมฯ

ภาพจาก ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *ประวัติศาสตร์การเมืองไทย : ๒๔๗๕-๒๕๐๐*, พิมพ์ครั้งที่ ๓
(กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๔)

ตามกฎหมายชาตินั้น กายาพยพ (ระบอบการเมือง) ต้องสมานกับสสาร (ระบบเศรษฐกิจ) ดังนั้นถ้ากายาพยพของสังคมเปลี่ยนล่าช้ากว่าความเป็นอยู่ทางชีวปัจจัยของสังคม จนเนิ่นนานเกินสมควรแล้ว ธรรมชาติก็บังคับให้กายาพยพ จำต้องสมานกับสสารจนได้ คือ เมื่อไม่เป็นไปตามวิถีวิวัฒน์ก็ต้องเป็นไปตามวิถีวิวัฒน์ เช่น การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ต้องเป็นไปเช่นนั้น เพราะกายาพยพของสังคมเปลี่ยนแปลงล่าช้าเกินสมควรกว่า การเปลี่ยนแปลงทางชีวปัจจัยของสังคม การเปลี่ยนระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ของฝรั่งเศสในปลายคริสต์ศตวรรษ ที่ ๑๘ ซึ่งต้องเป็นไปโดยวิถีวิวัฒน์ ก็เพราะกายาพยพของ ศักดินาไม่ยอมเปลี่ยน โดยวิถีวิวัฒน์ให้สมานกับสภาพความเป็นอยู่ทางชีวปัจจัยที่ก้าวหน้าไปมาก

๓.

มีผู้เข้าใจผิดว่า ผู้ก่อตั้งคณะราษฎรที่กรุงปารีสไม่พอใจ อัครราชทูตสยามสมัยนั้น ที่จ่ายเงินเดือนให้ไม่พอใช้ จึงคิดเปลี่ยน ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ขึ้น ความเข้าใจผิดนี้แพร่หลายยิ่งขึ้น ภายหลังที่นายควง อภัยวงศ์ ที่เข้าเป็นสมาชิกคณะราษฎรเมื่อก่อน วันอภิวัฒน์เพียงประมาณ ๓ เดือน จึงไม่รู้เรื่องความจริงที่ผู้ก่อตั้ง คณะราษฎรได้ริเริ่มมาอย่างไร และมีทรศนะทางสังคมเกิดขึ้นอย่างใด ก่อนนั้น ได้ไปพูดที่คุรุสภา เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๐๖ เพื่อ ปลีกตัวออกจากความรับผิดชอบของคณะราษฎร โดยกล่าวข้อความ คลาดเคลื่อนหลายประการ เพื่อแสดงว่า ตนเป็นคนที่มีเงินใช้ส่วนตัว

มากมาย เพื่อให้เห็นว่า ตนอยู่ในชนชั้นวรรณะของเจ้าศักดินา และเจ้าสมบัติ ซึ่งต่างกับนักศึกษาส่วนอื่น ๆ ที่ได้ร่วมกันต่อสู้เพื่อความ-เป็นธรรมสมัยนั้น โดยเจาะจงมายังข้าพเจ้า กับ ร.ท. แปลกฯ ที่ได้เงินเดือนไม่พอใช้ แพ้เรื่องการจ่ายเงินเดือนว่าใครได้เท่าใด แม้จะเป็นลูกของคนเศรษฐกิจที่อัครราชทูตสยามกวัดข้นเหมือนกันนั้น ยังคงมีอยู่ที่สถานทูตไทย ณ กรุงปารีส ซึ่งข้าพเจ้าจะได้ชี้แจงในโอกาสอันควรต่อไป

ณ ที่นี้ ขอกล่าวว่า ข้าพเจ้ากับเพื่อนอีก ๖ คนที่ก่อตั้งคณะราษฎรขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๗ นั้น ได้มีจิตสำนึกที่ต้องการเปลี่ยนแปลงระบอบสมบูรณาญา มาก่อนแล้ว ตามกฎและข้อเท็จจริงแห่งการกำหนดของพระคณะทางสังคมที่ต้องการเปลี่ยนแปลงระบอบสมบูรณาญา ดังกล่าวในข้อ ๒ แต่พ้นจากระดับนี้ไปแล้ว ยังมีความต้องการพัฒนาสังคมตามวิถีทางและขั้นแห่งการพัฒนาต่างกันไปตามระดับจิตสำนึกของแต่ละคนได้ ซึ่งเป็นเหตุให้มีความขัดแย้งระหว่างกันภายหลังได้อำนาจรัฐแล้ว

โดยเฉพาะการตัดสินใจที่จะทำการกันอย่างเอาจริงเอาจังในการเปลี่ยนแปลงระบอบสมบูรณาญา นั้น ในสยามก็มีคนรุ่นหนุ่มจำนวนหนึ่งได้ตกลงกันได้แล้วร่วมสมทบเข้าอยู่ในคณะราษฎรภายหลังที่ข้าพเจ้ากับเพื่อนก่อตั้งคณะราษฎรที่กรุงปารีสได้กลับสยามแล้ว ส่วนข้าพเจ้ากับเพื่อนที่อยู่ในกรุงปารีสนั้นได้มีการทาบถามกันมาก่อนหลายปีแล้ว

ต่อมาใน ค.ศ. ๑๙๒๕ ปลายรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ซึ่งราษฎรสมัยนั้นที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันรวมทั้งเจ้านายบางองค์ที่ทรงถือสัจจะตามพุทธวจนะ “สัจจัง เว อมตา วาจา” คงเล่าให้ฟังว่า เสียใจเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบสมบูรณาญา ในสยามมีมากถึงขนาดไหน ร.ท. ประยูร ภมรมนตรี ที่เคยเป็นผู้บังคับหมวดทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์และเป็นมหาดเล็กเคยรับใช้ใกล้ชิดรัชกาลที่ ๖ นั้น เมื่อมาถึงปารีสใน

ค.ศ. ๑๙๒๕ และได้พบข้าพเจ้า ก็ได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังถึงความ-
เสื่อมโทรมของระบอบสมบูรณาฯ และเสียงเรียกร้องของราษฎรในสยาม
ที่ต้องการให้เปลี่ยนระบอบนั้น ฉะนั้นใน ค.ศ. ๑๙๒๕ นั้นเอง ภายหลัง
ที่ข้าพเจ้าได้สนทนากับ ร.ท. ประยูรฯ หลายครั้งแล้ว จึงได้ชวนเขาไป
เดินเล่นที่ถนน Henri Martin ประรารถกันว่าได้ยินผู้ต้องการเปลี่ยน
ระบอบสมบูรณาฯ มากมายหลายคนแล้ว แต่ยังไม่มีการตัดสินใจ
เอาจริง ฉะนั้นเราจะไม่พูดแต่ปาก คือ จะต้องทำจริง จากนั้นไปสู่
มาก แล้ววางวิธีการชวนเพื่อนที่ไว้ใจได้ร่วมเป็นหน่วยแรกขึ้น ต่อมา
จึงชวน ร.ท. แปลก, ร.ต. ทศนัย ซึ่งย้ายจากบ้านพักเดิมไปอยู่ถิ่นเดียวกับ
ข้าพเจ้าที่ “Quartier-Latin” จึงได้สนทนากันแทบทุกวัน แล้วก็ได้
ชวนเพื่อนอื่น ๆ ให้ร่วมด้วย

เราได้วางแผนปลุกจิตสำนึกเพื่อนนักศึกษาทั่วไปให้เกิดความ-
รู้สึกถึงความจำเป็นต้องเปลี่ยนระบอบสมบูรณาฯ ว่า โอกาสที่เหมาะสม
ที่สุด คือ ในระหว่างมีการชุมนุมประจำปี ค.ศ. ๑๙๒๕ ของสมาคมฯ-
นครราชสีมา (S.I.A.M.) ที่ข้าพเจ้าเป็นสภานายกอยู่นั้น จะได้จัดให้
เพื่อนไทยอยู่ร่วมกัน ณ คฤหาสน์ใหญ่ที่ตำบล “Chatrettes” ซึ่งสมาคม
เช่าไว้เฉพาะการนั้นมีกำหนด ๑๕ วัน เราได้จัดให้มีกีฬาแทบทุกชนิด
รวมทั้งการยิงเป้าเพื่อเป็นพื้นฐานแห่งการฝึกทางอาวุธ ในเวลาว่างก็มี
การแสดงปาฐกถาในเหตุการณ์ระหว่างประเทศและเหตุการณ์ภายใน
ประเทศ และมีการโต้วาทีในหัวข้อที่เป็นคติ มีการแสดงละครที่เป็นคติ
เช่น เรื่อง “โลเลบุรี” ของพระมงกุฎเกล้าฯ ที่แสดงถึงความเหลวไหล
แห่งการศาลและอัยการของบุรีที่พระองค์สมมติว่า “โลเล” มีการดนตรี
และขับร้องบ้าง แต่ไม่มีการเต้นรำยั่วยวนกามารมณ์

การชุมนุมในฤดูร้อน ค.ศ. ๑๙๒๕ ได้ดำเนินไปอย่างได้ผลถึง
ความสนิทสนมกลมเกลียวของเพื่อนนักศึกษาไทยที่ร่วมประชุม ถึงขีดที่

เมื่อครบกำหนด ๑๕ วัน แล้วหลายคนก็ได้แสดงถึงความอาลัยที่ต่างคนจะต้องแยกย้ายจากกันไป ครั้นแล้วข้าพเจ้ากับเพื่อนที่ริเริ่มซึ่งออกนามมาแล้ว จึงได้ปรึกษากันว่า ในการประชุมประจำปีต่อไป คือในเดือนกรกฎาคม ๑๙๒๖ สมควรที่จะพัฒนาจิตสำนึกของเพื่อนนักศึกษาให้สูงขึ้นอีกระดับหนึ่ง ถึงขั้นต่อสู้อำครราชทูตซึ่งเป็นตัวแทนของระบอบสมบูรณาญา ในต่างประเทศ แต่จะต่อสู้โดยวิธีที่ธรรมเนียมประเพณีอนุญาตไว้ คือ การทูลเกล้าถวายฎีกาต่อพระปกเกล้าฯ ซึ่งเพิ่งทรงขึ้นครองราชสมบัติสืบต่อรัชกาลที่ ๖ ในการนั้นก็ต้องถือเอาความไม่พอใจที่นักศึกษาส่วนมากมีอยู่เป็นพื้นฐาน เนื่องจากอำครราชทูตจ่ายเงินกระเป่าให้น้อยเกินไป ทั้ง ๆ ที่แต่ละคนมีงบประมาณที่ทางรัฐบาลหรือทางบ้านได้มอบไว้ที่อำครราชทูตอย่างเพียงพอ เราถือเอาเศรษฐกิจเป็นรากฐานที่จะพัฒนาจิตสำนึกให้เป็นทางการเมืองตามกฎวิทยาศาสตร์สังคมแห่งการพัฒนาจิตสำนึก

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยไว้ถูกต้องแล้วว่า ข้าพเจ้าต้องรับผิดชอบในการที่จะแสวงสมาคมนักศึกษาให้มีสภาพเป็นสหภาพอาชีพ “Syndicate” ซึ่งในฝรั่งเศสสมัยนั้น ขบวนการกรรมกรก่อนลัทธิ “Syndicalism” กำลังเคลื่อนไหวอยู่ ข้าพเจ้าจึงขอเชิญพระบรมราชวินิจฉัยตามที่ปรากฏในโทรเลขของพระองค์เจ้าไทรทศฯ (กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ) เสนาบดีต่างประเทศ ถึงอำครราชทูตสยามประจำกรุงปารีส พร้อมทั้งเรื่องที่ทรงพระกรุณาให้ข้าพเจ้าได้ศึกษาต่อไปจนจบปริญญาเอกมาพิมพ์ไว้พร้อมด้วยคำแปลดังต่อไปนี้

Copy No 14080 (Received 22nd October 1926)

His Majesty, having examined all the documents submitted concerning Prince Charoon's dispute with the S.I.A.M. and students' petition, has come to the conclusion that the Students' Society has deviated from the purposes for which it was formed. The object of the Society should be entirely social among students under the care of the Paris Legation. It seems that the Society has now become a sort of Syndicate of students, in which the Students meet to discuss the actions of the Minister and to form resolutions and take actions contrary to the wishes of the Minister. The Students have discussed and condemned the manner in which the Minister has been paying out their allowances, they have sent representatives to England well knowing that it was against the wishes of the Minister. They have shown themselves to be thoroughly hostile to the Minister and the actions of the President of the Society has been on the verge of insolence. Such a state of affair cannot be tolerated for if Students are allowed to form themselves into a Syndicate hostile to the Minister in this way, no Minister can possibly accept the responsibility of looking after the Students' Welfare in the future. His Majesty, therefore, orders that the S.I.A.M. in its present form should be

dissolved. If it is still desired to form some Society that will afford the Students some social intercourse among themselves, new statutes must be framed in which the Students will be allowed to have free hand as to social arrangements but otherwise must be under the strict control of the Legation. Moreover junior students of the Preparatory and Public School class should not be full members and have votes. They can join the holiday Camp under the special care of a person or persons chosen by the Minister. They should live as much as possible apart from the elder students while joining in some of the sports and entertainments. His Majesty considers that Nai Pridi Panomyong must be held chiefly responsible for the Society's deviation from its original purpose and for inciting a feeling of indiscipline and mistrust of the Minister among the Students, His Majesty, therefore, commands that Nai Pridi Panomyong be immediately recalled.

As to the second part of the Students petition asking for their allowances to be paid in pounds instead of franc, His Majesty is willing to consider the matter after having received explanations from the Minister. If it has not already been done so, a copy of the petition should be supplied to Prince Charoon and Prince Charoon is requested to submit

explanations with reference to the said petition concerning allowances.

His Majesty deeply regrets to learn of indisciplinary feelings among students and wishes to call them to their sense of duty.

คำแปล

(สำเนาที่ ๑๔๐๘๐ รับวันที่ ๒๒ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๒๖)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพิจารณาเอกสารทั้งหมดที่ได้กราบบังคมทูลเกี่ยวกับการพิพาทของพระองค์เจ้าจรัญฯ กับ เอส.ไอ.เอ.เอ็ม. (ชื่อย่อของสมาคมนักเรียนไทยในฝรั่งเศสในประเทศอื่น ส่วนที่ขึ้นกับสถานทูตสยามกรุงปารีส) และฎีกาของนักเรียนแล้ว มีพระบรมราชวินิจฉัยว่า สมาคมนักเรียนได้เบี่ยงออกจากวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งสมาคมนั้น วัตถุประสงค์ของสมาคมจะต้องเป็นทางสังคม ครอบคลุมระหว่างนักศึกษาภายใต้ความดูแลของสถานทูตปารีส ดูประหนึ่งว่า บัดนี้สมาคมได้กลายเป็นสหภาพชนิดหนึ่งของนักศึกษา ซึ่งนักศึกษาชุมนุมกันเพื่ออภิปรายกิจกรรมของอัครราชทูต และเพื่อมีมติและดำเนินกิจการตรงกันข้ามกับความประสงค์ของอัครราชทูต นักศึกษาได้อภิปรายและประณามวิธีการที่อัครราชทูตได้จ่ายเงินเดือนให้แก่พวกเขา พวกเขายังได้ส่งผู้แทนไปประเทศอังกฤษ โดยรู้อยู่แล้วว่าขัดต่อความประสงค์ของอัครราชทูต พวกเขาได้แสดงตลอดมาเป็นปฏิปักษ์ต่ออัครราชทูต และกิจกรรมของสถานายกสมาคมถึงขั้นขาดการระ สดงานการณ์เช่นนี้ไม่อาจที่จะผ่อนปรนได้

เพราะถ้านักศึกษาได้อนุญาตให้ประกอบตัวเองเป็นสหภาพ
ปฏิบัติต่ออัครราชทูตโดยวิธีนี้แล้ว ก็ไม่มีอัครราชทูตใด
สามารถรับผิดชอบในการดูแลสวัสดิการของนักศึกษาใน
อนาคตได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระบรมราช-
โองการว่า เอส.ไอ.เอ.เอ็ม. ตามรูปแบบปัจจุบันนี้ต้องยุบเลิก
ถ้ายังมีความปรารถนาประกอบเป็นสมาคมชนิดที่ช่วยให้
นักศึกษามีการติดต่อระหว่างกัน ก็จะต้องทำข้อบังคับขึ้นใหม่
โดยนักศึกษาจะได้รับอนุญาตให้มีเสรีภาพในการจัดการทาง
สังคม และนอกจากนั้นจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของ
สถานทูตอย่างเคร่งครัด ยิ่งกว่านั้นนักศึกษารุ่นเด็กชั้นเตรียม
และประถมนั้นจะต้องไม่เป็นสมาชิกสมบูรณณ์ ไม่มีสิทธิ
ออกเสียง แต่พวกเขาอาจเข้าร่วมในค่ายวันหยุดภายใต้การดูแล
เป็นพิเศษของคนหนึ่งหรือหลายคน ซึ่งอัครราชทูตเป็นผู้เลือก
พวกเขาจะต้องอยู่ห่างจากนักศึกษารุ่นใหญ่ให้มากที่สุด
ในขณะที่เข้าร่วมการกีฬาและการบันเทิง พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ ต้องรับผิดชอบ
อย่างสำคัญในการที่สมาคมเบี่ยงจากความประสงค์เดิม และ
ในการยุยงนักศึกษาให้เกิดความรู้สึกละเมิดวินัยและไม่ไว้ใจ
อัครราชทูต ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระกระแส
รับสั่งให้เรียกนายปรีดี พนมยงค์ กลับทันที

ส่วนตอน ๒ แห่งฎีกาของนักศึกษาร้องขอให้จ่ายเงิน
เดือนเป็นเงินปอนด์แทนการจ่ายเป็นแฟรงค์นั้น พระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์พิจารณาเรื่องนี้เมื่อได้รับ
คำอธิบายจากอัครราชทูตแล้ว ถ้า (อัครราชทูต) ยังมิได้ทำ
ขึ้นมา สำเนาฎีกาลับหนึ่งก็จะส่งไปให้พระองค์เจ้าจรูญฯ และ

พระองค์เจ้าจรัญฯ จะต้องกราบบังคมทูลชี้แจงมาเกี่ยวกับฎีกา
ดังกล่าวนี้ เรื่องการจ่ายเงินเดือน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสียพระทัยสุดซึ่งที่
ทรงทราบว่าได้เกิดมีความรู้สึกไม่อยู่ในวินัยของนักศึกษา จึง
มีพระราชประสงค์เดือนให้เขารู้สึกถึงความรู้สึกในหน้าที่

ไตรทศ

Div.A / Copy of telegram from H.H. the Minister
for Foreign Affairs in Sect.1/Bangkok to H.H. the
Siamese Minister in Paris. Despatched from No
3007/Bangkok on the 25th November 1926. Received
in Paris on the next day

SIAMADUTO

BANGKOK

With regard to the question of recalling Pridi
Panomyong is contained in my letter of 178, 27th
October, I am now commanded by H.M. the King
to communicate to Pridi the following message.
BEGINS. With reference to your recall, your father
has now petitioned His Majesty that it may be
postponed until you have passed examination the
degree of Doctor of Law which will take place
shortly. His Majesty has been most graciously
pleased to grant that petition on condition that,

however, you tender to the Siamese Minister in Paris (a) written apologies and the expression of regrets for your attitude in connection with the recent unfortunate incident. END.

Please take note of the content of the above communication and act accordingly.

Sd/ TRAIIDOS.

คำแปล

สำเนาโทรเลขจากเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศที่กรุงเทพฯ ถึงอัครราชทูตสยามที่ปารีส โทรเลขส่งจากกรุงเทพฯ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๒๖ ได้รับที่ปารีสในวันรุ่งขึ้น

เกี่ยวกับเรื่องเรียกนายปรีดี พนมยงค์ กลับตามจดหมายของข้าพเจ้า เลขที่ ๑๗๘ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคมนั้น บัดนี้ ข้าพเจ้าได้รับพระราชกระแสให้แจ้งแก่ปรีดี ตามความต่อไปนี้ ตั้งต้น

“เกี่ยวกับเรื่องเรียกตัวเธอกลับนั้น บัดนี้บิดาเธอได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอพระราชทานโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนเวลาไปจนกว่าเธอสอบได้

ฎีกาของนายเสียง พนมยงค์ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๙
กรณีนายปรีดีถูกเรียกตัวกลับ หลังขัดแย้งกับ
พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ อัครราชทูต

ภาพจาก นายนิกร กัสสโร

๑๑๑ ๑.
วันจันทร์ ๑๐/๑๒/๒๕๕๕

บ้านนาวิเศษมยงค์

ท่านสท้าวสุทรี หน่อ ๔

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๕๕๕

ขอพระ เจ้าฟาล่องจุฬีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า นายเสียง หน่มยงค์ ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบบังคมทูล
พระกรุณา ทรงทราบใ้ฝ่าล่องจุฬีพระบาท พระราชอาญาไมทนต์เกล้า ฯ

ข้าพระพุทธเจ้า เป็นบิดาของนายบริติ หน่มยงค์ ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
ให้ศึกษาวิชากฎหมายพระเทศฝรั่งเศส ตั้งนี้เป็นพระบรมราชกรุณาธิคุณเกล้า ฯ หาที่สุดมิได้
บัดนี้นายบริติได้ฝ่าฝืนคำสั่งของพระองค์เจ้าจุฬีศักดิ์ฤๅการรพระราชอุทิศตามพระบรมราช
ฝรั่งเศส แต่มีพระบรมราชโองการเรียกตัวนายบริติกลับนั้น เป็นพระบรมราชวินิจฉัยที่ชอบแล้ว
ทุกประการ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาสาธยายความผิดคือได้ฝ่า
ล่องจุฬีพระบาทแทนบุตร โดยที่บิดาช่วยเกล้า ฯ ว่า บุตรยังอยู่ในวัยหนุ่ม คงจะยังไม่เพ
ถึงการผิด แลข้าพระพุทธเจ้าได้ส่งสอนกำชับไม่ให้ฝ่าฝืนคำสั่งอีกต่อไป

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า การศึกษาของนายบริติ
ตั้งแต่จนบัดนี้ได้เจริญสูงขึ้นไปเป็นลำดับอย่างดี กล่าวคือสอบไล่ได้เป็นเกียรตินิยมฝรั่งเศส
แล้วมาได้ศึกษาวิชาชั้นปริญญาหมอกฎหมาย (Docteur en Droit) แล้วสอบไล่ได้ส่วนหนึ่ง
ของปริญญาแล้ว อีกส่วนหนึ่งก็จะต้องเขียนหนังสือ (Thesis) เติมหนึ่งให้สำเร็จ จึงจะนับ
ว่าได้ปริญญาหมอกฎหมายอย่างบริบูรณ์ ข้าพระพุทธเจ้าได้ทราบทางโทรเลขว่า นายบริติจะ
เขียนหนังสือเล่มนี้สำเร็จในเคียนมกราคมพระพุทศศกนี้ ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกเสียใจว่า โอกาส
อันที่บุตรควรจะได้รับ ถ้าหากว่าจะต้องเสียเงินที่ก่อนนี้จะสอบไล่แล้วเขียนหนังสือสำเร็จ
เพราะว่านายบริติต้องการเวลาอีกเพียงเดือนเศษเท่านั้น กล่าวคือระยะเวลาที่บุตร
แล้วพระบรมราชโองการจะถึงสถานทูตสยามประเทศฝรั่งเศส (ราวปลายเดือนพฤศจิกายนนี้)
ถึงเวลานั้นนายบริติจะเขียนหนังสือสำเร็จแล้วแล้วสอบไล่ในเคียนมกราคม เวลาเดือนเศษนี้
ต้องนับว่าเป็นโอกาสอันดียิ่งที่นายบริติจะได้อุปริญญาหมอกฎหมาย ยิ่งข้าพระพุทธเจ้าก็คิดว่า
เกล้า ฯ ว่า กระพรวงบุตรซึ่งเป็นเจ้ากระพรวงที่นายบริติสังกัด คงจะมีความประสงค์
ที่จะให้นายบริตินำปริญญาหมอกฎหมายเข้ามา มากกว่าที่จะให้กลับโดยนราจากรัฐบาลนี้

โดยนัยนี้ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณา ทรงทราบใ้ฝ่า
ล่องจุฬีพระบาท ขอพระบารมีโปรดเกล้า ฯ เสนอขึ้น เพื่อว่ากระพรวงพระกรุณาพระราชทาน
พระบรมราชานุญาต ลกหย่อนผ่อนโทษให้แก่บุตรข้าพระพุทธเจ้า เพียงแต่ว่าเรียกตัวกลับใน
เคียนมกราพฤษภาคมนี้ที่ได้มีโอกาสสอบไล่ชั้นปริญญาหมอกฎหมายในเคียนมกราคมพระพุทศ
ศกนี้ จะเป็นพระมหากรุณาธิคุณเกล้า ฯ หาที่สุดมิได้

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

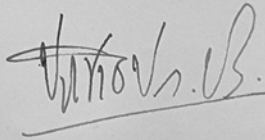
ข้าพระพุทธเจ้า นายเสียง พหลวงด ขอพระ
กรุณามิได้ นายบุญเชยมิตรชาต ผู้เรียง นายเที่ยงจินดาวิเศษ ผู้พิมพ์ หนังสือฉบับนี้
บ้านเลขที่ ๑๑ ถนนเสียม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่ ๓๕/๔๙๔

พระที่นั่งอัมพรสถาน

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

ตามที่นายเลียง พนมยงค์ ถวายฎีกาขอความกรุณา
เลื่อนเวลาที่จะเรียกตัวนายปริศี พนมยงค์ ผู้บุกรุกที่ดินจากประเทศ
ฝรั่งเศส โดยชักคำสั่งพระองค์เจ้าจรูญศักดิ์กฤดากร ไปเลื่อน
กฎหมายขึ้น คณนี้ ซึ่งเป็นเวลาภายหลังการสอบไล่ชั้นปริญญาหมอ
กฎหมาย (docteur en droit) นั้น. ได้สอบสวนแล้วเห็นว่า
เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจอยู่บ้างที่จะต้องกลับเสียก่อนได้ปริญญา
เพราะฉะนั้นนายปริศียังไม่ได้กลับจากประเทศฝรั่งเศสก็ให้คง
อยู่ต่อไปจนได้ปริญญา; แต่ต้องให้ทำหนังสือขอประทานโทษ
พระองค์เจ้าจรูญศักดิ์กฤดากรในการที่ได้ชักเงินคำสั่ง, และให้
ทำทนายว่าจะอยู่ในอภัยคำขอไป.

พ.ร.บ. ๖๕

พระบาทสมเด็จพระปรมลลิกเจ้าอยู่หัว

พระราชทานพระราชหัตถเลขาสั่งท้ายฎีกา นายเลียง พนมยงค์

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

ภาพจาก นายนิกร กัสสโร

กระทรวงยุติธรรม
วันที่ ๒๖ พ.ค. ๖๔
ฉบับที่ ๑๐๔๗/๘

(๕๓)

ที่ ๔๑๖/๔๐๔๗

กรมราชเลขาธิการ

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๔

เรียน ท่านเจ้าพระยาพิชัยญาติ,

ตามหนังสือที่ ๓๕๑/๕๕๑๘ ลงวันที่ ๙ เดือนนี้, ซึ่งแจ้งถึง
นายเสียง พนมยงค์ ขอพระมหากรุณาในเรื่องนายปรีดี พนมยงค์ ผู้
บุตรชดช้อย์คำสั่งพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจรูญศักดิ์กฤดากร มานัน,
ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท. ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชหัตถเลขาตั้งท้ายฎีกา
นายเสียง พนมยงค์ แล้วจึงได้ส่งมาพร้อมกับหนังสือนี้ เพื่อท่านจะ
ได้แจ้งให้ผู้ฎีกาทราบ. และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ท่านรับ
มีคำสั่งทูลพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจรูญศักดิ์กฤดากร โดยทาง
โทรเลข ถ้ายังมีเวลาทัน.

เจ้าพระยาบวร

เจ้าพระยาบวร (ล่อ ไกรฤกษ์) ราชเลขาธิการ
มีหนังสือถึงเจ้าพระยาพิชัยญาติ (ตัน บุนนาค) เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม
วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

ภาพจาก นายนิกร กัสสโร

ปริญญาคุษฎีบัณฑิตทางกฎหมายที่จะเป็นไปในไม่ช้านี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ด้วยพระเมตตาคุณเป็นอย่างยิ่ง พระราชทานให้ตามภูิกำนัน โดยเงื่อนไขว่า อย่างไรก็ตามเธอจะต้องเขียนคำขอมาเป็น ลายลักษณ์อักษรต่ออัครราชทูตสยามกรุงปารีส และแสดงความเสียใจต่อท่าทีของเธอเกี่ยวกับกรณีที่น่าเสียใจเมื่อเร็ว ๆ นี้” จบ

ขอให้รับทราบข้อความที่ได้แจ้งมาข้างบนนี้และปฏิบัติ การให้เป็นไปตามนั้น

ไตรทศ

๕.

ท่านที่ศึกษามาก่อนแล้วถึงกฎธรรมชาติว่าด้วยความขัดแย้งที่มีอยู่ภายในสสารซึ่งมีด้านบวกและด้านลบ คือ สิ่งใหม่กับสิ่งเก่าได้กันอยู่ และเมื่อนำกฎธรรมชาตินั้นมาประยุกต์แก่สังคมของมนุษย์ ย่อมทราบได้ว่า ภายในสังคมของมนุษย์มีพลังใหม่ซึ่งเป็นด้านบวก และมีพลังเก่าซึ่งเป็นด้านลบ ที่ปะทะกันอยู่ ดังนั้นคณะราษฎรที่ทำการอภิวัฒน์ ๒๔ มิถุนาฯ เปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ย่อมมีด้านลบหรือมีฝ่ายปฏิกิริยา (Reactionaries) ชนิดต่าง ๆ ทำการโต้บุคคลที่ทำการโต้อภิวัฒน์ จำแนกออกได้เป็นหลายประเภท อาทิ

(๑) ผู้ที่เสียประโยชน์จากการเปลี่ยนระบอบดังกล่าวนี้ บางคนที่ไม่อาจปลงตกถึงกฎแห่งความเป็นอนิจจัง ได้พยายามฟื้นฟูระบอบ

เก่าในรูปลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องเป็นไปตามกฎว่าด้วยข้อขัดแย้ง ยกเว้นผู้ที่ปลงตกกฎแห่งความเป็นอนิจจัง ซึ่งข้าพเจ้าขอสักการะพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ที่ทรงเสียพระราชอำนาจยิ่งกว่าผู้อื่น และเจ้านายแห่งราชจักรีวงศ์หลายพระองค์ที่เจริญรอยตามพระยุคลบาทที่ได้พระราชทานอภัยให้แก่คณะราษฎร

(๒) ผู้ที่มีได้เสียประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงระบอบดังกล่าว แต่เอาร่างกายของตนสวมวิญญาณตามทรรศนะของพลังเก่าดังที่ข้าพเจ้าได้กล่าวในข้อ ๒ ข. แล้วนั้น แม้บุคคลชนิดนี้เกิดและมีชีวิตร่างกายอยู่ในกาลสมัยใหม่ก็มิได้มีลักษณะเป็นชนรุ่นใหม่ คือ เขาเป็นชนรุ่นใหม่แต่ทางกาย ส่วนวิญญาณและทรรศนะที่เป็นหลักนำให้เขาดำเนินชีวิตนั้นเป็นทรรศนะของพลังเก่า บุคคลจำพวกนี้อาศัยพลังทางกายที่เป็นรูปภายนอก ที่กระปรี้กระเปร่ากว่าคนรุ่นเก่าที่ชราแล้วทำการได้อภิวิวัฒน์รุนแรงยิ่งกว่าคนรุ่นเก่าแห่งพลังเก่าที่เสียประโยชน์จากการเปลี่ยนระบอบดังกล่าวแล้ว อาการแสดงออกแห่งการได้อภิวิวัฒน์ของบุคคลจำพวกนี้มีหลายอย่าง รวมทั้งการแสดงตนว่าเป็นผู้นิยมราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระราชาธิบดี (Ultra-royalist)

(๓) “สวะสังคม” (Social Scum) คือ เศษโสมม (Rotten mass) ซึ่งสังคมเก่าได้โยนทิ้งไปแต่ตกค้างอยู่ในสังคมใหม่ นักทฤษฎีสังคมฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายมีทรรศนะตรงกันที่ถือว่า “สวะสังคม” เป็นชนชั้นวรรณะอันตราย (Dangerous class) จึงต่างฝ่ายต่างไม่คบเข้าร่วมในขบวนการ เพราะ “สวะสังคม” เห็นแก่ตัว (Egoist) เป็นสำคัญซึ่งแสดงด้วยอาการอวดดี (Self-conceit) ยกตนเองว่าวิเศษกว่าคนอื่น ในปลายระยะการอภิวิวัฒน์ใหญ่ฝรั่งเศส มีผู้กล่าวกันว่า เพื่อประโยชน์ของตนเอง พวก “สวะสังคม” สามารถขายแม้แต่พ่อของเขาเอง นโปเลียนที่ ๑ ได้นำคำพังเพยสมัยนั้นที่กล่าวถึงสวะสังคมมากล่าวแก่ “ตาลเล-

รองด์" (Talleyrand) ซึ่งเป็นคนโลเลเปลี่ยนทรศนะกลับไปกลับมา
สุดแต่ตนจะได้ประโยชน์ตนว่า "มองซิเออร์ท่านขายได้แม้แต่พ่อของ
ท่านเอง"

๕.

บางคนเอาความไม่จริงมาเล่าให้หลายคนในรุ่นปัจจุบันฟังทำให้
บางคนหลงเชื่อ และบางคนก็คลางแคลง อาทิ การใส่ความว่า คณะ-
ราษฎรรู้ว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ
แต่ได้ช่วงชิงทำปฏิวัติ ๒๔ มิถุนาฯ เสียก่อน

เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ นายใช้ เรื่องศิลป์ ป.ม. และ
เนติบัณฑิตไทย ซึ่งรับราชการอยู่ที่กระทรวงธรรมการ ได้มาหาข้าพเจ้า
ถามความจริงจากการที่เขาได้ยินผู้หนึ่งซึ่งเคยเป็นเสนาบดีสมัยก่อน
๒๔ มิถุนาฯ ว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้มีร่างรัฐธรรมนูญ
อยู่แล้ว ซึ่งคณะราษฎรรู้ แต่ได้ช่วงชิงทำการเสียก่อน ข้าพเจ้าได้ชี้แจง
ตามความที่ต่อมาข้าพเจ้าได้กล่าวในสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่
๗ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ดังต่อไปนี้

คณะราษฎรเพิ่งทราบเมื่อ ๖ วัน ภายหลังที่ได้
เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว คือ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน
ได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้พระยาพลพลพยุหเสนา พระยา-
ปรีชาลยุทธ พระยามโนปกรณนิติธาดา พระยาศรีวิสารวาจา
พร้อมทั้งข้าพเจ้า ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และเจ้าพระยา-
มหิธร ซึ่งเป็นราชเลขาธิการขณะนั้น เป็นผู้จดบันทึก มี
พระราชกระแสรับสั่งว่า มีพระราชประสงค์จะพระราชทาน
รัฐธรรมนูญ แต่เมื่อได้ทรงปรึกษาข้าราชการมีตำแหน่งสูงใน

ขณะนั้นก็ไม่เห็นพ้องกับพระองค์ ในสุดท้ายเมื่อเสด็จกลับจากประพาสอเมริกา ได้ให้บุคคลคนหนึ่งซึ่งไปเฝ้าในวันนั้นพิจารณา บุคคลนั้นก็ถวายความเห็นว่ายังไม่ถึงเวลา และที่ปรึกษาาก็กลับเห็นพ้องด้วยบุคคลนั้น คณะราษฎรมิได้รู้พระราชประสงค์มาก่อน การเปลี่ยนแปลงได้กระทำโดยวิธีที่ไม่ได้ช่วงชิงดังที่มีผู้ปลุกเสกข้อเท็จจริงให้เป็นอย่างอื่น ความจริงทั้งหลายปรากฏในบันทึกการเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในวันนั้นแล้ว และโดยที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงมีพระราชประสงค์มาก่อนแล้ว หากมีผู้ทัดทานไว้ ฉะนั้นเมื่อคณะราษฎรได้ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ พระองค์จึงพระราชทานด้วยดี พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เข้าอยู่หัวทรงมีพระมหากุณาธิคุณแก่ชาวไทย ข้าพเจ้าจึงขอให้ท่านทั้งหลายที่อยู่ ณ ที่นี้ และบรรดาชาวไทยทั้งหลาย จงระลึกถึงพระมหากุณาธิคุณและเทิดพระเกียรติของพระองค์ไว้ชั่วกัลปาวสาน

ข้าพเจ้าจำภาพประทับใจในวันเข้าเฝ้านั้นได้ว่าทรงตรัสด้วยน้ำพระเนตรคลอ เมื่อชี้พระหัตถ์ไปยังพระยาศรวิสารวาจาที่ไปเฝ้าด้วยในวันนั้นว่า “ศรวิสาร ฉันส่งเรื่องไปให้แก่พิจารณา แก่กับัณฑิตมาว่า ยังไม่ถึงเวลา แล้วส่งบันทึกของสตีเวนส์ (ที่ปรึกษาการต่างประเทศเป็นชาวอเมริกัน) มาด้วยว่าเห็นพ้องกับแก”

ภายหลังที่ข้าพเจ้ามาอยู่ในกรุงปารีสเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ แล้ว ได้มีชนรุ่นใหม่บางคนได้มาถามข้าพเจ้า ถึงความจริงเกี่ยวกับเรื่องที่เขาได้ยินผู้เสียประโยชน์จากคณะราษฎร เล่าให้ชนรุ่นใหม่บางคนฟังถึงการที่คณะราษฎรช่วงชิงทำการเปลี่ยนระบอบปกครองเสียก่อน โดยรู้อยู่แล้วว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ

ชนรุ่นใหม่บางคนที่มีพรคนะตามพลังเก่าได้เชื่อตามนั้น และช่วย
โฆษณาให้แพร่หลายยิ่งขึ้นระหว่างเวลาที่ข้าพเจ้าต้องลี้ภัยจากสยาม
และบางคนก็ยังเชื่อเช่นนั้นอยู่ตลอดมาจนปัจจุบันนี้

ข้าพเจ้าจึงชี้แจงความจริงดังกล่าวข้างต้น และเพื่อสัจจะแห่ง
ประวัติศาสตร์ ขอให้เขาหาโอกาสไปขอสำเนาบันทึกพระยาศรีวิสารฯ
และนายสตีเวนส์ที่ปรึกษาอเมริกัน และพระราชกระแสของพระบาท-
สมเด็จพระปกเกล้าฯ ที่กระทรวงการต่างประเทศหรือองค์การรัฐบาล
ที่รับโอนกิจการของราชอาณาจักรและการระดมมรดก ซึ่งอาจจะมึ
เก็บไว้ แต่ถ้าบันทึกกับพระราชกระแสนั้นสูญหายไป ก็ขอให้ใช้ปัญญา
ตามคติพุทธศาสนาที่สมัยก่อนเคยจารึกไว้ในประกาศนียบัตรประณม
และมัธยมศึกษาว่า “สุ.จิ.ป.ล.” คือ วิธีเข้าสู่สภาพเป็นบัณฑิต หรือ
ปัญญาชนนั้น เมื่อรับฟัง (สุ) เรื่องใดแล้วก็ต้องใช้สมองเคลื่อนไหว
อีกขั้นหนึ่ง คือ ตรึกตรอง (จิ) ว่าตามเหตุผลจะเป็นไปได้อย่างไร เพื่อ
สอบให้แน่นอนก็ต้องถาม (ป) แล้วจึงขีดเขียน (ล) ชนรุ่นใหม่สมัยก่อน
หลายคนคงยังจำโคลงที่ครูมัธยมบางโรงเรียนสอนให้ท่องจำไว้ว่า

สุ. เสวนิตย์ถ้อย	ทั้งผอง
จิ. เจตนาตรง	ตรึกกัน
ป. จดสืบสวนลง	เลาเลศ
ล. จิตข้อคำตัน	เกียงแก้กันลืม

ข้าพเจ้ายินดีที่มีผู้มาสอบถามทางข้าพเจ้าด้วย แทนที่จะฟัง
หรือถามจากฝ่ายปรปักษ์คณะราษฎร ข้าพเจ้าได้แนะนำว่า ถ้าผู้ถาม
ไม่อาจได้สำเนาบันทึกและพระราชกระแสจากแหล่งดังกล่าว ก็ขอให้
ใช้ความคิดว่า บุคคลในคณะราษฎรมีทางรู้พระราชดำริได้อย่างไร
เริ่มเป็นรายบุคคลมาตั้งแต่พระยาพหลฯ ที่เป็นหัวหน้า

พระยาพหลฯ ที่มีตำแหน่งก่อน ๒๔ มิถุนาฯ เป็นผู้ช่วยเรทหารบกและเป็นรององครักษ์เวรซึ่งมีหน้าที่รักษาพระองค์ตามเวร บางครั้งมิใช่เป็นราชองครักษ์ประจำ ขอให้ถามคนบอกเล่าว่า ราชองครักษ์เวรทำหน้าที่เข้าเฝ้าฟังข้อราชการเกี่ยวกับการบ้านเมืองระดับสูงจากในหลวงหรือไม่ ก็จะได้ความว่า ไม่มีทางที่พระยาพหลฯ จะรู้พระราชประสงค์ว่าจะพระราชทานรัฐธรรมนูญ ส่วนสมาชิกคณะราษฎรคนอื่นที่เป็นนายทหารบกเรือก็มีตำแหน่งห่างองค์ในหลวง ก็ยังไม่มีทางรู้พระราชประสงค์

ส่วนสมาชิกที่เป็นพลเรือนนั้น หลายคนเป็นชาวนาและกรรมกร ส่วนที่เป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งสูงกว่าสมาชิกพลเรือนอื่นนั้น คือ ข้าพเจ้า ซึ่งมีตำแหน่งประจำเป็นผู้ช่วยเลขาธิการกรมร่างกฎหมาย และเป็นผู้สอนที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม สัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง บ้าง ๔ ชั่วโมงบ้าง ข้าพเจ้าและสมาชิกคณะราษฎรที่เป็นพลเรือนจะมีทางรู้พระราชประสงค์อย่างไร ถ้าจะอ้างว่า ในฐานะผู้ช่วยเลขาธิการกรมร่างกฎหมายย่อมมีทางรู้ ก็จะต้องถามคนบอกเล่าว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ส่งร่างรัฐธรรมนูญของพระองค์มาให้กรมร่างกฎหมายพิจารณาหรือไม่ ข้าพเจ้าและเพื่อนข้าราชการกรมร่างกฎหมายทุกคนสามารถยืนยันได้ว่า กรมร่างกฎหมายไม่เคยได้รับร่างรัฐธรรมนูญมาพิจารณาเลย อย่างไรก็ตาม วิธีราชการนั้นมีสมุดลงทะเบียนหนังสือเข้าและออกไว้อย่างครบถ้วน ขอให้ผู้สนใจขุดทะเบียนหนังสือเข้าออกของกรมราชเลขาธิการในพระองค์ และของกรมราชเลขาธิการ ก็จะไม่พบว่ามีการส่งร่างรัฐธรรมนูญของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ส่งมาให้กรมร่างกฎหมายพิจารณาเลย

เพียงเท่านี้ ผู้สนใจก็ควรเขียน (ลิ) ไปตามความจริง แทนที่จะอยู่เพียงชั้นฟัง (สุ) แล้วก็เขียนเอาเป็นจริงตามคำบอกเล่าที่บิดเบือน

พระราชประสงค์ที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญนั้นรู้กันเฉพาะบุคคลที่พระองค์ได้มีพระราชดำรัสให้พระยาพหลฯ และข้าพเจ้าทราบ ๖ วัน ภายหลัง ๒๔ มิถุนาฯ และเสนาบดีของพระองค์เท่านั้น ซึ่งไม่ยอมบอกให้คนภายนอกรู้ เพราะเป็นความลับของทางราชการ เสนาบดีใดที่เห็นด้วยกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ก็ควรสนับสนุนพระราชประสงค์ในที่ประชุมเสนาบดี ถ้านิ่งเฉยก็เท่ากับทำให้พระมหากษัตริย์ทรงโดดเดี่ยวในพระราชดำรินั้น และถูกเสนาบดีสภาคัดค้าน

ข้าพเจ้าขอขอบใจนักศึกษาที่มาถามข้าพเจ้า ซึ่งได้แจ้งต่อข้าพเจ้าว่า เขาคิดว่า คณะราษฎรคงไม่มีจิตพินเพื่อนถึงขนาดที่รู้ก่อนแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ ก็ยังเอาชีวิตไปเสี่ยงทำการเมื่อ ๒๔ มิถุนาฯ

ข้าพเจ้าได้แนะนำผู้สอบถามข้าพเจ้าให้ใช้ความคิดตามคติของพระพุทธองค์ว่าด้วยการที่จะรู้แจ้งก็ต้องใช้ “วิจาร์ณญาณ” ซึ่งเป็นคติที่นักปรัชญากรีกท่านได้สอนไว้ในทำนองนั้น คือ ปัญญาชนมิใช่รับเอาเพียงสิ่งที่รับถ่ายทอดจากผู้สอนหรือจากคนอื่นเท่านั้น คือ จะต้องสามารถแยกแยะออกเป็นประเภทและชนิดปลีกย่อยให้ถึงรายละเอียด เช่น เมื่อจะรู้เรื่องปลาก็มีเพียงแต่เห็นว่าสัตว์น้ำมีเหงือก มีหางว่ายน้ำได้ ก็เป็นปลาประเภทเดียวกัน คือ จะต้องรู้ว่าสัตว์น้ำนั้นเป็นปลาช่อน หรือปลาหมอ ฯลฯ ฉันทิดก็ดี เมื่อรับฟังว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จะพระราชทานรัฐธรรมนูญแล้ว ก็ควรสอบถามผู้บอกแล้วว่า พระองค์จะพระราชทานรัฐธรรมนูญชนิดไหน

ในวันที่พระยาพหลฯ และข้าพเจ้าเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ พร้อมด้วยพระยามโนฯ, พระยาศรีวิสารฯ, พระยาปริชา-ชลยุทธ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น พระองค์ได้พระราชทานพระราชกระแสว่า พระองค์ประสงค์พระราชทานธรรมนูญการ-

ปกครองทีละชั้น ๆ ชั้นแรกก็จะให้เสนาบดีมีการประชุม โดยพระองค์จะไม่ประทับเป็นประธาน คือ ให้เสนาบดีมุรธาธรเป็นประธาน ท่านผู้นี้ คือ เจ้าพระยามหิธร ซึ่งได้เปลี่ยนจากตำแหน่งราชเลขาธิการมาดำรงตำแหน่งนี้ ส่วนรัฐสภานั้น พระองค์จะได้ปรับปรุงสภาพกรรมการองคมนตรีที่ได้ทรงทดลองตั้งขึ้นไว้ก่อนนั้นให้มีสภาพเป็นรัฐสภา ข้าพเจ้าเห็นว่า ชนรุ่นใหม่ที่มีสนใจในประวัติศาสตร์ระบบรัฐสภาไทย ควรค้นคว้าหาสิ่งที่จะทั้งในด้านบทกฎหมายและการปฏิบัติของสภากรรมการองคมนตรีประกอบกันไป แล้วนำมาชี้แจงแก่นักศึกษาให้ทราบความจริงทุกด้านว่า สภานั้นได้มีการประชุมเรื่องใดบ้างและผลของการประชุมเป็นอย่างไร เอกสารเรื่องนี้ย่อมเป็นหลักฐานดีกว่าฟังเพียงคำบอกเล่าที่ไม่ครบถ้วน เท่าที่ข้าพเจ้านึกได้นั้น หลักฐานรายงานการประชุมของสภานั้นคงมีอยู่ที่องค์การใดองค์การหนึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่รับโอนกิจการของกรมราชเลขาธิการและกระทรวงมุรธาธร

ในวันนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ พระราชทานกระแสเป็นหลักการทั่วไปในสาระรัฐธรรมนูญของพระองค์เพียงที่ข้าพเจ้าจำได้ดังกล่าวแล้ว ถ้าเสนาบดีผู้ใดยืนยันว่า ท่านรู้รายละเอียดยิ่งกว่านั้นก็ขอให้ผู้สนใจถามท่านผู้นั้นว่า รัฐสภาตามร่างรัฐธรรมนูญของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ นั้น สมาชิกจะเป็นโดยแต่งตั้ง หรือเลือกตั้ง หรือมี ๒ ประเภท และคณะรัฐบาลจะต้องได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาหรือไม่ เมื่อผู้ใดทราบรายละเอียดจากเสนาบดีนั้น ๆ แล้วและเห็นชอบด้วยในร่างรัฐธรรมนูญของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ก็ควรเสนอให้ “คณะปฏิวัติ” ที่กำลังพิจารณาจะประกาศรัฐธรรมนูญรับไปเป็นแบบฉบับในการตรารัฐธรรมนูญใหม่

๖.

บางคนที่เคยเป็นมหาดเล็กชั้นต่ำของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และบางคนที่ได้รับพระยศเป็นมหาดเล็กชั้นต่ำบางคนถ้ายทอดข้อเท็จจริงที่ผิด ๆ โดยไม่รู้ถึงพระราชพระศนะแท้จริงของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ โดยตลอด ก็พยายามที่จะพินเอาเรื่องที่มีข้อขัดแย้งระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ กับคณะราษฎรมาขยายความ เพื่อแสดงตนเป็นผู้นิยมราชาธิปไตยยิ่งกว่าพระราชาธิปไตยชนรุ่นใหม่ที่ต้องการสัจจะแท้จริงนั้น แทนที่จะเชื่อฟังแต่มหาดเล็กชั้นต่ำบางคน ก็มีทางที่จะขอพระราชทานพระราชวโรกาสจากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี และขอเฝ้าเจ้านายบางองค์ที่ทรงอยู่ใกล้ชิดพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ภายหลังที่พระองค์สละราชสมบัติแล้วว่าพระองค์มีพระศนะต่อคณะราษฎรและบุคคลในคณะราษฎรนั้นอย่างไร

ข้าพเจ้าและเพื่อนคณะราษฎรหลายคนได้เจริญรอยตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ที่พระราชทานพระราชกระแสในพิธีขอขมาพระองค์ท่านไว้ว่า

ข้าพเจ้ามีความยินดีมากที่ท่านได้คิดมาทำพิธีขอขมาวันนี้เอง โดยที่ข้าพเจ้ามิได้ร้องขออย่างใดเลย การที่ท่านทำเช่นนั้นย่อมเป็นเกียรติยศแก่ท่านเป็นอันมาก เพราะท่านทั้งหลายได้แสดงว่ามีธรรมในใจ และเป็นคนที่สุจริตและใจเป็นนักเลง คือ เมื่อท่านรู้สึกว่าได้ทำอะไรที่เกินไปพลาดพลั้งไปบ้าง ท่านก็ยอมรับผิดโดยดีและโดยเปิดเผย การกระทำเช่นนี้เป็นของที่ทำยาก และต้องใจเป็นนักเลงจริง ๆ จึงจะทำได้ เมื่อท่านได้ทำพิธีเช่นนี้ในวันนี้ก็แสดงให้เห็นชัดว่า การใด ๆ ที่ท่านได้ทำไปนั้น ท่านได้ทำไปเพื่อหวังประโยชน์แก่ประเทศ

แท้จริง ท่านได้แสดงว่า ท่านเป็นผู้มีน้ำใจกล้าหาญทุกประการ
ท่านกล้ารับผิดชอบเมื่อรู้สึกว่าคุณได้ทำการพลาดพลั้งไป
ดังนี้ เป็นการที่ทำให้ประชาชนรู้สึกไว้วางใจในตัวท่านยิ่งขึ้นอีก
เป็นอันมาก ในข้อนี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอันมาก

ข้าพเจ้าและเพื่อนคณะราษฎรหลายคนรู้สำนึกถึงความ-
พลั้งพลาดบกพร่องอันเป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ต้อง
สละราชสมบัติ ดังนั้นเราจึงยอมรับสภาพและได้พยายามแก้ไขความ-
พลั้งพลาดบกพร่อง อาทิ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้เริ่มเกิดขึ้นใน
ยุโรป ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ สวรรคตนั้น พระองค์ก็เคย
ได้มีพระราชหัตถเลขาถึงรัฐบาลในขณะนั้น ที่มีพระราชประสงค์จะเสด็จ
กลับมาประทับที่จังหวัดตรัง ตามฐานะแห่งพระราชอิสริยยศสมเด็จพระ-
เจ้าฟ้าประชาธิปก ซึ่งพระองค์ได้ส่งวนไว้ในโอกาสสละราชสมบัติ
คณะรัฐบาลกำลังพิจารณาพระราชประสงค์นั้น แต่ก็ยังมีทันทกราบบังคม
ทูลไป ครั้นแล้วพระองค์ก็เสด็จสวรรคต จึงเป็นที่น่าเสียดายของข้าพเจ้า
และเพื่อนหลายคนในคณะราษฎร มหาเด็กล้มลุกต่าที่มีได้ตามเสด็จ
ไปอยู่กับพระองค์ในอังกฤษไม่มีทางรู้เรื่องนี้ ข้าพเจ้าจำได้ว่า พระราช-
หัตถเลขานั้นเป็นลายพระหัตถ์ของพระองค์เอง มีถึงจอมพล ป. ที่ได้
นำมาอ่านในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี

เมื่อเสร็จสงครามแล้ว ข้าพเจ้าได้สถาปนาพระเกียรติของ
พระองค์ท่านให้คืนคงเป็นพระมหากษัตริย์ของประเทศไทยอย่างเต็มที่
ดังปรากฏในลายพระหัตถ์ของหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์^๒ และพระกระแส
รับสั่งของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีดังต่อไปนี้

^๒ ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ พระเชษฐาต่างพระมารดาของสมเด็จพระนาง-
เจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ - บรรณานิการ.

7-22-10³ 1946.

905

บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบบประชาธิปไตย ๑๐๗

ดังนั้นวิญญูชนผู้มีใจเป็นธรรมย่อมเห็นได้ว่า ผู้ใดที่อ้างว่าเกิดทุนพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และได้ทำการพลาดพลั้งไป โดยหลงเชื่อฟังคำโฆษณาของมหาตมะเล็กชั้นต่ำบางคน และไม่พิจารณาเรื่องให้ครบถ้วนกระบวนความ แต่ไม่มีน้ำใจกล้าหาญพอที่จะได้สติ บุคคลนั้นก็เหมือนหนึ่งอ้างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เป็นเครื่องมือในการโจมตีคณะราษฎร เพื่อจุดประสงค์แห่งการเป็นปฏิปักษ์ตามลักษณะของผู้ที่อ้างตนเป็นผู้นิยมราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระราชอาธิปไตย

การสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ นั้น พระองค์ได้ทรงชี้แจงไว้ในเอกสารสละราชสมบัติแล้วว่า พระองค์ไม่ทรงเห็นด้วยกับรัฐบาลสมัยนั้นอย่างใดบ้าง รัฐบาลได้พยายามที่จะกราบบังคมทูลชี้แจงข้อของพระทัยของพระองค์ จึงได้แต่งตั้งเจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศ รัฐมนตรีในรัฐบาลนั้น ซึ่งเคยเป็นเสนาบดีของพระองค์มาก่อน ให้เป็นตัวแทนรัฐบาลไปกราบบังคมทูล แต่พระองค์ก็ได้ตัดสินใจสละราชสมบัติ

มีผู้วิจารณ์ว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ไม่ควรสละราชสมบัติ เพราะพระองค์ไม่ทรงต้องรับผิดชอบอย่างใดในการลงพระปรมาภิไธยตามที่รัฐบาลเสนอมา ข้าพเจ้าตอบผู้วิจารณ์ว่า รัฐบาลสมัยนั้นก็เสียายเป็นอย่างยิ่งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงสละราชสมบัติ แต่ถ้าคิดทางด้านพระองค์แล้ว เราก็ควรเคารพสักการะพระองค์ท่านที่มีพระราชประสงค์รักษาศักดิ์ศรีแห่งราชชาติตี้ยะไว้ คือเมื่อทรงเห็นว่า รัฐบาลสมัยนั้นทำการที่ไม่ต้องด้วยพระราชประสงค์ พระองค์ก็ทรงสละความสุขสำราญส่วนพระองค์ในการสละราชสมบัติ ยิ่งกว่าจะต้องลงพระปรมาภิไธยในเรื่องที่ขัดต่อความบริสุทธิ์ใจของพระองค์ ดังนี้ปวงชนชาวไทยต้องเคารพสักการะและเทอดพระเกียรติศักดิ์ศรีอันสูงยิ่งของพระองค์ไว้ชั่วกาลนาน

๗.

ยังมีหลายคนเข้าใจผิดระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ซึ่งได้ตั้งต้นโดยการอภิวัฒน์ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ แล้วก็ดำเนินต่อมา จนทุกวันนี้ ข้าพเจ้าจึงขอทำความเข้าใจคำว่า “ประชาธิปไตย” นั้น หมายถึง “การปกครองโดยราษฎร” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Democracy” ดังที่ประธานาธิบดีลินคอล์นได้ให้วิเคราะหส์ศัพท์ไว้อย่างครบถ้วนว่าเป็นการปกครอง “The government of the people, by the people, for the people” แปลว่า “รัฐบาลของราษฎร, โดยราษฎร, เพื่อราษฎร”

คณะราษฎรได้มีเจตนาและปฏิบัติตามอุดมคติดังกล่าวนี้ ดังปรากฏในธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวฉบับ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ แล้วแต่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อซึ่งจำเป็นต้องมีบทเฉพาะกาลชั่วคราวที่จะต้องเปลี่ยนระบอบเก่าที่มีมาแต่โบราณกาล ให้เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยเต็มทีนั้นต้องมีกึ่งประชาธิปไตยก่อน

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ คณะราษฎรได้ปฏิบัติตามคำมั่นที่ให้ไว้แก่ราษฎร เพื่อให้ราษฎรมีสិทธิประชาธิปไตยสมบูรณ์ ดังนั้น ผู้แทนราษฎรประเภท ๒ ซึ่งส่วนมากเป็นสมาชิกคณะราษฎร จึงได้ร่วมมือกับผู้แทนราษฎรประเภท ๑ ซึ่งได้รับเลือกโดยตรงจากราษฎร จัดร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ แทนฉบับ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

รัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ได้ให้สิทธิประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ที่สุดแก่ปวงชนชาวไทย คือ มาตรา ๑๓ ให้มีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาหรือลัทธินิยมใด ๆ มาตรา ๑๔ ให้เสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ แม้มีข้อกำหนดภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย แต่บทกฎหมายนั้นก็ไม่ล่วงล้ำสิทธิประชาธิปไตย คือเพียงกำหนดให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมของประชาชน ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงออกกันแพร่หลาย พรรคการเมืองก็ตั้งกันได้อย่างแพร่หลาย โดยไม่จำกัดความนิยมลัทธิการเมืองของพรรคนั้น ๆ เป็นรัฐสภาซึ่งประกอบด้วยวุฒิสภา (Senate) และสภาผู้แทน สมาชิกของทั้งสองสภาเป็นได้โดยการเลือกตั้ง มิใช่โดยการแต่งตั้ง คือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ราษฎรลงคะแนนออกเสียงโดยตรงและลับ การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้ใช้วิธีลงคะแนนออกเสียงโดยทางอ้อมและทางลับ ซึ่งเป็นหลักที่นิยมกันทั่วไป ซึ่งเรียกกันว่า การลงคะแนนสองชั้น คือ ราษฎรลงคะแนนตั้งตัวแทนของตน (ซึ่งอาจเป็นสมาชิกสภาผู้แทน) มาชั้นหนึ่งก่อน แล้วตัวแทนของราษฎรลงมติเลือกวุฒิสมาชิกอีกชั้นหนึ่ง

ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ได้เกิดมีรัฐประหาร ยกเลิกระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ที่สถาปนาขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ คณะรัฐประหารได้ตั้งระบบการเมืองขึ้นใหม่ โดยรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ซึ่งมีฉายาว่า “รัฐธรรมนูญใต้ตุ่ม” เพราะผู้ทำรัฐประหารได้แถลงว่า ฝ่ายตนได้แอบร่างรัฐธรรมนูญแล้วเก็บซ่อนไว้ที่ใต้ตุ่ม ตามระบบของคณะรัฐประหารนั้น รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทน วุฒิสมาชิกเป็นผู้ที่

พระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้งมีจำนวนเท่าสมาชิกสภาผู้แทน แต่ในทางปฏิบัติได้มีข้อกำหนดไว้ว่า พระบรมราชโองการใดอันเกี่ยวกับราชการแผ่นดินต้องมีรัฐมนตรีคนหนึ่งลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ดังนั้นรัฐบาลของคณะรัฐประหารนั่นเองเป็นผู้ตั้งวุฒิสมาชิก พระมหากษัตริย์เพียงลงพระปรมาภิไธยตามคำเสนอของรัฐบาล ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนนั้นแม้ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้ง แต่ระบบใหม่ได้กำหนดอายุผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้ไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปี ซึ่งต่างกับรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ที่กำหนดไว้เพียง ๒๓ ปี ตามกฎหมายเลือกตั้งเพื่อเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้เป็นจำนวนมาก ส่วนเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมืองนั้น รัฐธรรมนูญได้คุ้มครองได้ตัดออกไป และยังมีข้อบัญญัติอีกหลายประการ รวมทั้งการฟื้นฟูระบอบอภิรัฐมนตรีของสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า **ระบบที่เกิดขึ้นจากรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ นั้น เป็นอีกระบบหนึ่งต่างหากจากระบอบประชาธิปไตยของคณะราษฎร** แม้ว่าในคณะรัฐประหารมีผู้ซึ่งเคยเป็นสมาชิกคณะราษฎร แต่เขาได้ปลีกตนออกไปจากส่วนรวมของคณะราษฎร ไปร่วมกับบุคคลที่มีทรรศนะตามระบบการเมืองของคณะรัฐประหารนั้น ดังนั้นหน้าที่ของคณะราษฎรที่จะต้องรับผิดชอบต่อราษฎรตามวัตถุประสงค์ของคณะราษฎร จึงถูกคณะรัฐประหารนั้นระงับลงทั้งในทางนิตินัยและในทางพฤตินัย ซึ่งตั้งแต่ครั้งกระนั้นเป็นต้นมา ไม่อาจกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของคณะราษฎรได้ ต่อจากนั้นมาความรับผิดชอบในการดำเนินกิจการบ้านเมือง จึงตกอยู่แก่คณะรัฐประหารนั้น และรัฐบาลต่อ ๆ มา อันสืบเนื่องจากผลของคณะรัฐประหารนั้น

บางคนเคยมาถามข้าพเจ้าถึงการที่ระบอบประชาธิปไตยของไทยต้องล้มลุกคลุกคลานในระยะหลัง ๆ นี้ โดยเอาเรื่องมาพัวพันกับ

คณะราษฎรนั้น ข้าพเจ้าก็ได้ชี้แจงว่า แม้ภายในคณะราษฎรจะได้มีการขัดแย้งกันในบางขณะ แต่ในที่สุดคณะราษฎรเป็นส่วนรวมก็ได้ร่วมมือกับสมาชิกสภาผู้แทนที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมานั้น สถาปนาระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ส่วนการที่ภายหลัง ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ได้มีระบบการเมืองโดยรัฐธรรมนูญ และแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๑๐ ครั้งนั้น มิใช่เป็นเรื่องของคณะราษฎรเลย จึงขอให้ผู้ที่มิใช่เป็นธรรมได้แยกเหตุการณ์ของคณะราษฎรออกจากของคณะรัฐประหาร และที่สืบจากคณะรัฐประหาร และซึ่ง “คณะปฏิวัติ” ได้กล่าวอย่างเปิดเผยถึงระบบเผด็จการที่คณะนั้น ๆ ใช้ปกครองประเทศไทย จึงไม่ควรที่จะมีผู้เข้าใจผิดว่าเป็นประชาธิปไตย

บางคนโฆษณาว่าย่องว่า รัฐธรรมนูญฉบับวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๙๒ เป็นประชาธิปไตยที่สุดในบรรดารัฐธรรมนูญไทย พวกโฆษณาเหล่านี้อาจเทียบรัฐธรรมนูญฉบับนี้กับรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ที่ตราขึ้นภายหลังรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

ชนรุ่นใหม่ที่สนใจระบบรัฐธรรมนูญของประเทศไทยควรนำรัฐธรรมนูญทุก ๆ ฉบับมาเทียบกันดูให้ละเอียดถี่ถ้วนว่า ระบบรัฐธรรมนูญฉบับใดมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ในความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” (Democracy)

รัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ กำหนดอายุผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นพวคสมาชิกไว้ไม่ต่ำกว่า ๒๓ ปี และสมาชิกสภาผู้แทนไม่ต่ำกว่า ๒๓ ปี แต่รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๓ มีนาคม ๒๔๙๒ กำหนดอายุผู้เป็นสมาชิกวุฒิสภาไว้ไม่ต่ำกว่า ๔๐ ปี และผู้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปี ซึ่งไม่มีรัฐธรรมนูญใดในโลกกำหนดอายุผู้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรไว้สูงขนาดนั้น ทั้งนี้เป็นการ

ตัดสินสิทธิชนรุ่นใหม่ของสมัยนั้น ซึ่งหลายคนมีอายุไม่ถึง ๓๐ ปี แต่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ชนรุ่นใหม่ของสมัยนั้นเห็นว่า รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๙ มีนาคม ๒๔๙๒ ไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะต้องการให้สิทธิแก่ชนที่มีอายุมากกว่าชนรุ่นใหม่ของสมัยนั้น

ชนรุ่นใหม่ของหลายคนทราบว่า คดีราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ มีอยู่ว่า **“พระราชอาธิบัติทำอะไรไม่ผิด”** (The King can do no wrong) นั้น ก็เพราะพระองค์มิได้ทรงทำอะไรโดยพระองค์เอง คือเพียงทรงลงพระปรมาภิไธยตามที่รัฐบาลเสนอมาซึ่งพระองค์เห็นชอบด้วยเท่านั้น ผู้ที่ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการและคณะของเขาคือผู้ทำการนั้น ๆ ถ้าพระราชอาธิบัติต้องคดีทรงทำการใดด้วยพระองค์ พระองค์ก็ต้องทรงรับผิดชอบ รัฐธรรมนูญอังกฤษปัจจุบันและรัฐธรรมนูญไทยซึ่งคณะราษฎรได้ขอพระราชทานนั้นไม่ประสงค์ให้พระมหากษัตริย์ต้องทรงรับผิดชอบ เพราะการกระทำของพระองค์ แต่รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๓ มีนาคม ๒๔๙๒ ได้เขียนความทำให้ผู้อ่านหลงว่าพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและตั้งวุฒิสมาชิกด้วยพระองค์เอง แต่มีขมวดไว้ว่า “ประธานองคมนตรี” เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ฟังดูคล้าย ๆ ว่า พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและตั้งวุฒิสมาชิกด้วยพระองค์เอง หากแต่ประธานองคมนตรีย่อมรับผิดชอบในการกระทำนั้นของพระองค์ ชนรุ่นใหม่ของสมัยนั้นพออ่านออกถึงกลวิธีการเมืองนี้ เพราะมองดูทางปฏิบัติในขณะที่ประกาศรัฐธรรมนูญฉบับนั้นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชยังทรงพระเยาว์อยู่ ซึ่งมีคณะองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ฉะนั้นในทางปฏิบัติสมัยนั้นก็คือ องคมนตรีนั่นเองเป็นผู้เลือกและแต่งตั้งวุฒิสมาชิกวิธีให้อำนาจแก่คณะองคมนตรีนั้นอาจสืบเนื่องจากทฤษฎีของ

บางท่านที่บอกเล่าให้ชนรุ่นใหม่มบางคนถึงการที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้พระราชทานให้คณะกรรมการองคมนตรีมีการพิจารณาอภิปรายปัญหาบางเรื่องทำนองการอภิปรายในรัฐสภา ซึ่งเป็นขั้นแรกที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ การที่ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองฯ การเลือกและแต่งตั้งวุฒิสมาชิกนั้น เป็นวิธีการใหม่ที่ปรากฏขึ้นในโลกแห่งระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่จะมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยยิ่งกว่าวิธีที่ทำกันมาในโลกนั้น อย่างใดนั้น ก็สุดแท้แต่ผู้ศึกษาระบบรัฐธรรมนูญอย่างถี่ถ้วนจะวินิจฉัย

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕

การพัฒนาประชาธิปไตย ตามปณิธานของ คณะราษฎร

สัมภาษณ์โดย โคทม อารียา

ผู้แทนสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

พิมพ์ครั้งแรก : สัมภาษณ์พิเศษ ๖๖ พรรค ๖๖ พรรค
ในโอกาสครบรอบ ๔๔ ปีแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๓ ที่เมืองอองโตนี ซานกรุงปารีส

ข้อ ๑.

ผู้แทนสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน : วันที่ ๒๔ มิถุนายน เป็นวันที่มีความสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย เหตุการณ์สำคัญแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองซึ่งเกิดขึ้นเมื่อ ๔๘ ปีก่อนนั้น นับเป็นจุดเริ่มต้นของยุคสมัยปัจจุบันหรือยุคสมัยแห่งประชาธิปไตย ตลอดเวลา ๔๘ ปีที่ผ่านมาี้ได้มีเหตุการณ์ผันผวนทางการเมืองต่าง ๆ นานา และมีบ่อยครั้งเหลือเกินที่เจตนากรรมที่จะให้ “อำนาจการปกครองเป็นของปวงชน” นั้นได้ถูกทอดทิ้งไป ในวาระครบรอบ ๔๘ ปีแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ จึงเป็นโอกาสอันควรที่จะน้อมระลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าว ตลอดจนไตร่ตรองถึงปณิธานของคณะราษฎร ซึ่งเป็นผู้ที่อุทิศตนและชักนำอุดมการณ์แห่งประชาธิปไตยมาเผยแพร่และปฏิบัติในประเทศไทย

๔๘ ปีนั้นเทียบเป็นเวลาได้ราวสองชั่วรุ่นของคน รุ่นที่เริ่มมีบทบาทเป็นผู้นำของประเทศในขณะนี้ หลายคนก็ยังไม่เกิดเมื่อปี ๒๔๓๕ หลายคนก็ยังมีอายุน้อยอยู่ในขณะนั้น จึงอาจจะไม่ทราบเรื่องราวโดยละเอียดและถ่องแท้ ดังนั้น ในโอกาสนี้ใคร่ขอกราบเรียนเชิญ ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าสายพลเรือนของคณะราษฎร

ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในครั้งนั้นเพื่อให้อนุชนได้รับทราบและจารึกไว้ต่อไป

นายปรีดี พนมยงค์ : ผมขอขอบคุณสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ได้ระลึกถึงวันสำคัญแห่งประวัติศาสตร์ไทย ผมยินดีตอบคำถามสัมภาษณ์ของสหภาพฯ โดยเขียนคำตอบพอสังเขปเพื่อนำไปเสนอผู้รักชาติรักประชาธิปไตยรับไว้ประกอบการพิจารณา ผมขอให้นักศึกษาผู้หนึ่งอ่านคำตอบแทนตัวผมด้วย

ข้อ ๒.

ผู้แทนสหภาพฯ : ก่อนอื่นใคร่ขอเรียนถามถึงปณิธานของคณะราษฎรในปี ๒๔๗๕

ป.พ. : ความมุ่งหมายหรือปณิธานของคณะราษฎรปรากฏตามคำแถลงของคณะราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และเอกสารหลักฐานหลายฉบับของทางราชการและทางรัฐสภาที่ได้ประกาศให้ประชาชนทราบ ในระหว่างเวลา ๑๔ ปีเศษ นับตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จนถึงวันที่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙

สาระสำคัญ คือ

๑. เปลี่ยนการปกครองแผ่นดินที่พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเหนือกฎหมาย (เรียกตามศัพท์ไทยว่า “สมบูรณาญาสิทธิราชย์”) นั้น มาสู่ระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

๒. พัฒนาประเทศตามหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร คือ

(๑) จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

(๒) จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

(๓) จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

(๔) จะต้องให้ราษฎรได้สิทธิเสมอภาคกัน

(๕) จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น

(๖) จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

คุณจะได้เห็นว่า ความมุ่งหมายหรือปณิธานของคณะราษฎร นั้นตรงกับหลักการแห่งสิทธิมนุษยชน (Human rights)

ข้อ ๓.

ผู้แทนสหภาพฯ : มาบัดนี้เหตุการณ์ได้ล่วงเลยมาแล้ว ๔๘ ปี ๗๗ ปี พอดีจะประมาณได้ไหมครับว่า ประเทศไทยได้พัฒนาตามความมุ่งหมายหรือปณิธานของการเปลี่ยนแปลงการปกครองมากน้อยเพียงใด

ป.พ. : ก่อนอื่นผมขอให้คุณและสหภาพฯ โปรดสังเกตว่า ระหว่างเวลา ๔๘ ปีตั้งแต่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นต้นมานั้น สยามหรือประเทศไทยได้มีระบบปกครองหลายระบบที่แตกต่างกัน จึงมิได้มีแต่เพียงคณะราษฎรเท่านั้นซึ่งมีหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน หากมีคณะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นๆ อีกหลายคณะ

หลายกลุ่ม ซึ่งมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามระบบที่แตกต่างกัน กับคณะราษฎร

คณะบุคคลหรือบุคคลอื่น ๆ นอกจากคณะราษฎรนั้นก็ก็มีชื่อของ
คณะบุคคลปรากฏแจ่มอยู่แล้ว อาทิ

- (๑) คณะรัฐประหาร (๘ พ.ย. ๒๔๙๐)
- (๒) คณะบริหารประเทศชั่วคราว (๒๙ พ.ย. ๒๔๙๔)
- (๓) คณะทหาร (๑๖ ก.ย. ๒๕๐๐)
- (๔) คณะปฏิวัติ (๒๐ ต.ค. ๒๕๐๑)
- (๕) คณะปฏิวัติ (๑๗ พ.ย. ๒๕๑๔)
- (๖) สมัชชาแห่งชาติ (๑๐ ธ.ค. ๒๕๑๖)
- (๗) คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (๖ ต.ค. ๒๕๑๙)
- (๘) คณะปฏิวัติ (๒๐ ต.ค. ๒๕๒๐)
- (๙) รัฐบาลที่ตั้งขึ้นตามระบบต่าง ๆ ซึ่งมีได้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

คุณและสหภาพฯ ย่อมสังเกตได้ว่า ในระหว่างเวลา ๓๓ ปี นับตั้งแต่รัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ จนถึงปัจจุบันนี้ ภายในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบปกครองและเปลี่ยนรัฐบาล โดยวิธีที่มีใช้วิถีทางรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยมากมายหลายครั้ง จนเหลือวิสัยของสามัญชนที่จะนับให้ครบถ้วนได้ แม้ว่าประเทศในอเมริกากลางและอเมริกาใต้ที่เคยชนะประวัติการณ์มาก่อนประเทศไทยว่ามีสถิติสูงในการยึดอำนาจรัฐเปลี่ยนระบบปกครองและรัฐบาลนั้น แต่ก็สู้ประเทศไทยไม่ได้ที่ในระยะเวลาเท่ากัน คือ ๓๓ ปีนั้น มีสถิติสูงสุดยิ่งกว่าประเทศอื่น ๆ ในการยึดอำนาจรัฐเปลี่ยนระบบและเปลี่ยนรัฐบาลที่มีใช้วิถีทางประชาธิปไตย

ฉะนั้น ผมขอให้คุณและสหภาพฯ จำแนกคำถามสัมภาษณ์ออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ การพัฒนาประเทศไทยตามปณิธานของคณะราษฎรระหว่างเวลา ๑๔ ปีเศษที่คณะราษฎรมีหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

ตอนที่ ๒ การพัฒนาประเทศไทยภายหลังที่คณะราษฎรพ้นจากหน้าที่บริหารหรือควบคุมบริหารราชการแผ่นดินแล้ว

ข้อ ๔.

ผู้แทนสหภาพฯ : ขอเรียนถามว่า ในตอนที่คณะราษฎรมีหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินนั้น คณะราษฎรได้ปฏิบัติให้สำเร็จตามความมุ่งหมายหรือปณิธานของคณะราษฎรในการสถาปนาระบบประชาธิปไตยอย่างไร

ป.พ. : ในระหว่างเวลา ๑๔ ปีเศษ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จนถึงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ อันเป็นวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์นั้น คณะราษฎรได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ไปในการสถาปนาระบบปกครองประชาธิปไตยดังต่อไปนี้

ขั้นที่ ๑ ระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามฉบับชั่วคราว ฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งตราขึ้นโดยถูกต้องสมบูรณ์ ทั้งทางนิติบัญญัติและพฤตินัย เพราะรัฐธรรมนูญฉบับนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานในขณะที่พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์สมบูรณ์ญาสิทธิราชย์ ซึ่งทรงเป็นตัวแทนโดยสมบูรณ์ของปวงชนชาวไทย ที่จะทรงปฏิบัติภารกิจใด ๆ ได้

โดยไม่ต้องมีบุคคลที่มีตำแหน่งโดยชอบด้วยกฎหมายลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

โปรดสังเกตด้วยว่า พระราชกำหนดนิรโทษกรรมฉบับ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น ได้ตราขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย เพราะขณะลงพระปรมาภิไธยพระราชทานนั้น พระมหากษัตริย์ยังทรงสมบูรณ์อาญาสิทธิราชย์ซึ่งทรงเป็นตัวแทนโดยสมบูรณ์ของปวงชนชาวไทยตามเหตุผลที่กล่าวแล้วข้างบนนั้น

ขั้นที่ ๒ ระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ได้บัญญัติขึ้นตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ มิใช่บัญญัติขึ้นโดยพลการของคณะราษฎร ดังนั้นรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ จึงถูกต้องสมบูรณ์ทั้งทางนิติบัญญัติและพฤตินัย ส่วนบทเฉพาะกาลนั้นที่ให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นจำนวนหนึ่งในสภาผู้แทนราษฎรนั้น เป็นเรื่องของระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมที่สำคัญในระยะ ๑๐ ปีต่อมาแก้ไขเป็น ๒๐ ปี แต่เมื่อใช้มาเพียง ๑๔ ปี ได้มีรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ แล้ว บทเฉพาะกาลดังกล่าวนั้นก็ยกเลิกไป

ผมขอให้ข้อสังเกตไว้ในที่นี้ว่า ภายหลัง ๓ เดือน ที่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ แล้วนั้น ครั้นถึงวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ (ตามปฏิทินสมัยนั้น) พระยามโนปกรณซ์ นายกรัฐมนตรี กับรัฐมนตรีจำนวนหนึ่งได้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการให้ปิดสภาผู้แทนราษฎรและงดใช้รัฐธรรมนูญฉบับนั้น ต่อมาอีก ๒ เดือนเศษ คือ ในวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะราษฎร ได้นำทหารบก, ทหารเรือ, พลเรือน ยึดอำนาจการปกครองอีกครั้งหนึ่ง แล้วกราบบังคมทูลขอให้ทรงเปิดสภาฯ

ขั้นที่ ๓ ระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๙ ได้บัญญัติขึ้นตามวิธีการที่บัญญัติไว้โดยรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นแม่บท ดังนั้นรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๔๙ จึงถูกต้องสมบูรณ์และในสาระก็เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจากราษฎร แม้ว่าจะได้มีบทเฉพาะกาลกำหนดไว้เฉพาะวาระเริ่มแรก ให้มีการตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยองค์การเลือกตั้ง แต่องค์การเลือกตั้งประกอบด้วยผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในวันสุดท้ายก่อนการใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เมื่อครบวาระแรกแล้ว ผู้ที่ราษฎรเลือกก็เป็นสมาชิกวุฒิสภาตามที่นิยมกันในประเทศประชาธิปไตย

ระบบปกครองรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๙ จึงเป็นประชาธิปไตยถูกต้องตามหลักประชาธิปไตย “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่”

อนึ่ง รัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ได้อำนาจให้ประชาชนมีสิทธิมนุษยชนอย่างสมบูรณ์ ดังปรากฏความดังต่อไปนี้

มาตรา ๑๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพสมบูรณ์ในการถือศาสนา หรือลัทธินิยมใด ๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา ๑๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพสมบูรณ์ในร่างกายเคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๕ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

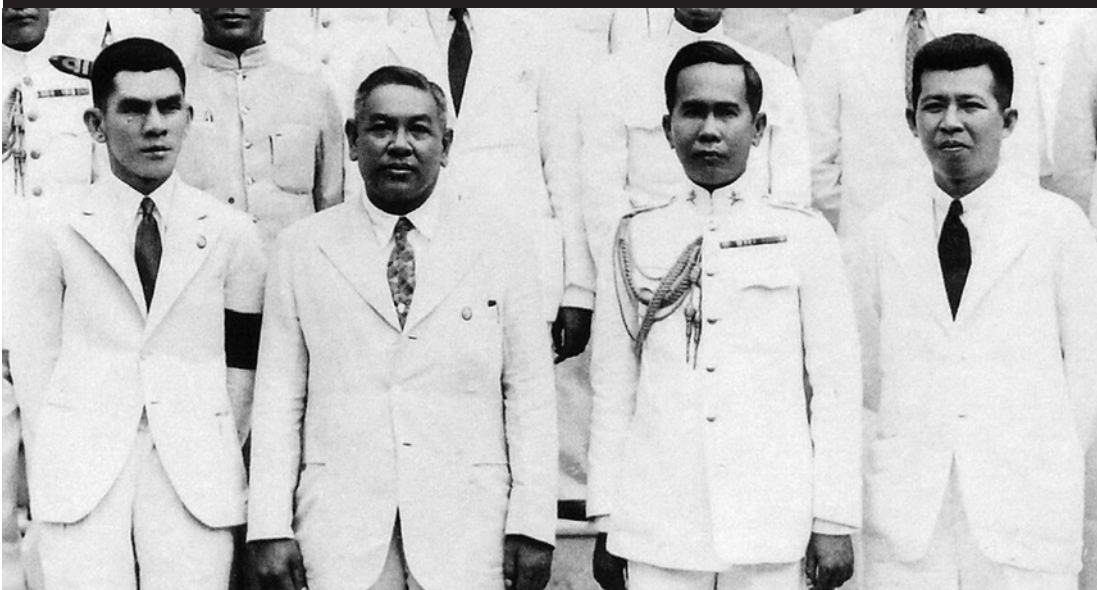
ระบบปกครองแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญที่อ้างข้างบนนั้น จึงตรงกับหลักการว่าด้วย “สิทธิมนุษยชน”

ผมขอให้คุณและสหภาพฯ โปรดเปรียบเทียบว่า ระบบปกครองต่าง ๆ ตั้งแต่รัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นประชาธิปไตยและถูกต้องตามหลักการว่าด้วย “สิทธิมนุษยชน” เพียงใดหรือไม่

ข้อ ๕.

ผู้แทนสหภาพฯ : ขอเรียนถามว่า คณะราษฎรได้ปฏิบัติตามหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรสำเร็จไปในช่วงเวลาที่คณะราษฎรมีอำนาจหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินนั้นเพียงใดบ้าง

ป.พ. : คณะราษฎรได้ต่อสู้ความขัดแย้งภายในคณะ และต่อสู้การไต่สวนวิวัฒนาการภายในคณะและจากภายนอกคณะมาหลายครั้งหลายหน แต่สมาชิกส่วนมากของคณะราษฎรก็ได้ปฏิบัติตามหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร สำเร็จไปก่อนวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ (อันเป็นวันที่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์) คือ

พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์, พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา,
จอมพล ป. พิบูลสงคราม, นายปรีดี พนมยงค์

ภาพจาก สมุดภาพพระยาพหลพลพยุหเสนา ภาค ๑ (บันทึกบุรี : ต้นฉบับ, ๒๕๕๖)

**หลักประการที่ ๑ จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย
เช่น เอกราชในการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของ
ประเทศไว้ให้มั่นคง**

ผมขอให้คุณและสหภาพฯ โปรดระลึกถึงฐานะของสยามหรือประเทศไทยก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ว่า สมัยนั้นประเทศไทยไม่มีความเป็นเอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ เพราะจำต้องทำสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศทุนนิยมสมัยใหม่ หรือที่เรียกว่า จักรวรรดินิยม (Imperialism) หลายประเทศ ที่มีสิทธิพิเศษเหนือประเทศไทยหลายประการ อาทิ คนในบังคับต่างประเทศเหล่านั้นทำผิดในดินแดนประเทศไทย แต่ศาลไทยก็ไม่มีอำนาจตัดสินชำระลงโทษคนทำผิดเหล่านั้น หากรัฐบาลไทยต้องส่งตัวคนต่างประเทศที่ทำผิดนั้นไปให้ศาลกงสุลของต่างประเทศชำระคดี

แม้ต่อมาบางประเทศ อาทิ อังกฤษและฝรั่งเศสยอมผ่อนผันให้มิศาลต่างประเทศและศาลคดีต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาไทย และที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรป ร่วมกันพิจารณาพิพากษาคดีคนในบังคับอังกฤษและฝรั่งเศสนั้นก็ตาม แต่ในสนธิสัญญาก็ได้กำหนดไว้อีกว่า ถ้าความเห็นของผู้พิพากษาไทยกับที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปขัดแย้งกัน ก็ให้ถือเอาความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปเป็นใหญ่กว่าความเห็นของผู้พิพากษาไทย โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้พิพากษาไทยมีจำนวนมากกว่าที่ปรึกษาชาวยุโรป แม้กระนั้นในสนธิสัญญาก็ยังได้กำหนดไว้อีกว่า คดีที่อยู่ในศาลต่างประเทศนั้น กงสุลอังกฤษก็ยังมีอำนาจที่จะถอนคดีไปชำระที่ศาลกงสุลอังกฤษได้ สถานกงสุลของหลายประเทศมีศาลและมีคุกสำหรับคนในบังคับของตนโดยเฉพาะและสิทธิพิเศษอื่น ๆ ที่เรียกตามศัพท์กฎหมายระหว่างประเทศว่า “สภาพนอกอาณาเขต” (Extraterritoriality)

ส่วนในทางเศรษฐกิจนั้น ประเทศจักรวรรดินิยมดังกล่าวก็มีสิทธิพิเศษตามสนธิสัญญาไม่เสมอภาค คือ ประเทศไทยถูกบังคับให้เก็บภาษีนำเข้าได้ตามที่สนธิสัญญากำหนดไว้ คือ เดิมเก็บภาษีนำเข้าได้เพียงร้อยละ ๓ ของราคาสินค้านำเข้า แม้รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้มีการแก้ไขสนธิสัญญาให้ประเทศไทยได้สิทธิมากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อกำหนดอัตราภาษีศุลกากรไว้อีกหลายประการ อีกทั้งจักรวรรดินิยมหลายประเทศได้มีสิทธิพิเศษโดยได้ สัมปทานป่าไม้ เหมืองแร่ การเดินเรือ ฯลฯ และมีอำนาจกับอิทธิพลในการการเมืองเหนือประเทศไทย

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๐ รัฐบาลซึ่งพระยาพหลฯ หัวหน้าคณะราษฎร เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ได้บอกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศจักรวรรดินิยมหลายประเทศดังกล่าวแล้ว ได้มีการเจรจาสนธิสัญญานับใหม่ ที่ประเทศไทยได้เอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ทุกประการ

ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งประเทศไทยถูกกองทัพญี่ปุ่นรุกราน และรัฐบาลไทยซึ่งมีจอมพล ปิบูลฯ เป็นนายกรัฐมนตรีได้ประกาศสงครามและก่อสถานะสงครามแก่หลายประเทศ สัมพันธมิตร ขบวนการเสรีไทยก็ได้ร่วมมือกับสัมพันธมิตรในการต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน อันเป็นผลให้สัมพันธมิตรรับรองความเป็นเอกราชของชาติไทย ดังปรากฏตามเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งผมได้นำลงพิมพ์ไว้ในหนังสือของผมว่าด้วย “จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ถึงพระพิศาลสุฑุมวิท เรื่องหนังสือจดหมายเหตุของเสรีไทยเกี่ยวกับปฏิบัติการในแคนดี นิวเดลฮี และสหรัฐอเมริกา”

หลักประการที่ ๒ จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

ผมหวังว่า คุณและสหภาพฯ สามารถเปรียบเทียบสถิติการประทุษร้ายต่อกันสมัยก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๗๕ กับภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ปีนั้นว่า จำนวนการประทุษร้ายภายหลัง ๒๔ มิถุนายน นั้นได้ลดน้อยลงมากเพียงใด และขอให้เปรียบเทียบสถิติการประทุษร้ายภายหลังวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๙๐ อันเป็นวันล้มระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๙ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ว่าการประทุษร้ายต่อกันได้เพิ่มขึ้นมากขนาดไหน

หลักประการที่ ๓ จะต้องบำรุงความสุขของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

ผมหวังว่า คุณก็ทราบแล้วว่า ผมในนามของสมาชิกคณะราษฎรส่วนมาก ได้เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติตามหลักประการที่ ๓ นั้น แต่ก็เกิดอุปสรรคขัดขวางที่ไม่อาจวางโครงการตามเค้าโครงการที่ผมได้เสนอนั้นได้ แม้กระนั้นคณะราษฎรก็ได้พยายามที่จะบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยหางานให้ราษฎรจำนวนมากได้ทำ จึงไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก ขอให้ท่านที่มีความปรารถนาดีโปรดพิจารณาสถิติการโจรกรรม อันเนื่องจากความอดอยากของราษฎรนั้น ในสมัยก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๕๗๕ กับภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๕๗๕ และภายหลัง ๘ พฤศจิกายน ๒๕๙๐ เป็นต้นมาตามที่ปรากฏชัดแจ้งอยู่ในเวลานี้

หลักประการที่ ๔ จะต้องให้ราษฎรได้สิทธิเสมอภาคกัน

ผมขอให้คุณและสหภาพฯ ศึกษาประวัติศาสตร์แห่งความไม่เสมอภาคระหว่างคนไทยนั้นก็ย่อมทราบแล้วว่า ก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปมีสิทธิพิเศษกว่าสามัญชนหลายประการ อาทิ ในทางการศาลที่ท่านเหล่านั้นต้องหาเป็นจำเลยในคดีอาญาก็ไม่ต้องขึ้นศาลอาญา หากพระองค์ทรงขึ้นต่อศาลกระทรวงวังเป็นพิเศษ ฯลฯ

ต่อมาธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามฉบับชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้สถาปนาสิทธิเสมอภาคกันของราษฎรไทยทั้งหลายอันเป็นแม่บทของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ และ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙

หลักประการที่ ๕ จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น

ผมหวังว่า คุณและสหภาพฯ ย่อมเปรียบเทียบได้ว่า เมื่อก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น ราษฎรมีเสรีภาพสมบูรณ์อย่างใดบ้างเมื่อเทียบกับหลัง ๒๔ มิถุนายนนั้น และเทียบกับภายหลังรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ อันเป็นวันล้มระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ นั้นว่า แม้แต่จะได้มีการเขียนเรื่องสิทธิเสรีภาพของราษฎรไว้ แต่ในทางปฏิบัติได้มีการหลีกเลียงโดยวิธีประกาศภาวะฉุกเฉินและประกาศกฎอัยการศึก เกินกว่าความจำเป็นเพียงใดบ้าง

หลักประการที่ ๖ จะต้องให้การศึกษอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ผมหวังว่า คุณและสหภาพ ย่อมเปรียบเทียบได้ว่า เมื่อก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น การศึกษาได้ถูกจำกัดอย่างไร และภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราษฎรได้มีสิทธิศึกษาอย่างเต็มที่เพียงใด และภายหลัง ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ ราษฎรต้องถูกจำกัดการศึกษาอย่างใดบ้าง

ข้อ ๖.

ผู้แทนสหภาพ: ขอเรียนถามว่า ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ แล้วระบบประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างใดบ้าง

ป.พ. : ๑. ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยฉบับนั้นแล้ว คณะราษฎรก็พ้นจากหน้าที่บริหารและหมดหน้าที่ในการมีส่วนควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน คือ รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ ได้ยกเลิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของรัฐบาล ฉะนั้น ผู้ก่อการฯ หรือสมาชิกคณะราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ ในสภาฯ นั้นจึงหมดหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินอีกต่อไป รัฐสภาตามรัฐธรรมนูญใหม่นั้นประกอบด้วยสภาผู้แทนและวุฒิสภาซึ่งสมาชิกเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งจากราษฎร

ผู้ก่อการฯ หรือสมาชิกคณะราษฎรจึงแยกย้ายกันไปประกอบธุรกิจของตน คือ ส่วนหนึ่งไปประกอบธุรกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง อีกส่วนหนึ่งสมัครใจรับใช้ชาติทางการเมืองโดยสังกัดพรรคการเมืองต่าง ๆ ตามพรรคคณะคติของแต่ละคน อาทิ นายควง

อภัยวงศ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่งสังกัดพรรคประชาธิปัตย์, พล.ร.ต. ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่งสังกัดพรรคแนวรัฐธรรมนูญ, นายสงวน ตุลารักษ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่งสังกัดพรรคสหชีพ ฯลฯ ส่วนผม มิได้สังกัดพรรคใด ดังนั้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ จึงไม่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะราษฎร

ฉะนั้น บุคคลใดในสังกัดหรือไม่สังกัดพรรคใด แต่ถ้าเป็นรัฐบาล ภายหลังวันดังกล่าวนั้นก็ต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นต่อการบริหาร ของตน อาทิ ผมเป็นนายกรัฐมนตรีจนถึงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๔๘๙ ผมก็รับผิดชอบในนามของผมเองและของรัฐบาลจนถึงวันนั้น พล.ร.ต. ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ ๒๙ สิงหาคม ๒๔๘๙ ถึง ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ก็รับผิดชอบในนามของตนเองและของ รัฐบาลจนถึงวันนั้น ทั้งนี้ไม่เกี่ยวกับคณะราษฎรที่สลายไปแล้ว ฉะนั้น จึงไม่เป็นธรรมที่จะให้นายควงฯ หรือผู้ก่อการฯ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล ดังกล่าวรับผิดชอบด้วย

๒. ระบบประชาธิปไตยได้หยุดชะงักลงตั้งแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ โดยมีระบบปกครองที่มีใช้ประชาธิปไตยซึ่งบุคคลและ คณะบุคคลที่สถาปนาระบบปกครองชนิดดังกล่าวนั้น รวมทั้งผู้นิยม ชุมชอบด้วยต้องรับผิดชอบต่อปวงชนชาวไทย

ข้อ ๗.

ผู้แทนสหภาพ : โปรดกรุณาชี้แจงว่า ระบบประชาธิปไตยหยุด ชะงักลงตั้งแต่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ จนถึงปัจจุบันนี้อย่างใดบ้าง

ป.พ. : เอกสารหลักฐานทางราชการและทางรัฐสภาปรากฏ ชัดแจ้งแล้ว ผมขอสรุปดังต่อไปนี้

๑. เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๙๐ ได้มีบุคคลคณะหนึ่งใช้ชื่อว่า “คณะรัฐประหาร” ได้ยึดอำนาจปกครองประเทศไทย โดยล้มระบบประชาธิปไตยแห่งรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๙ ที่ได้บัญญัติไว้โดยถูกต้องตามวิธีการของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้พระราชทาน

ครั้นแล้วคณะรัฐประหารได้สถาปนาระบบการปกครองใหม่โดยผลการ คือ ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ลงวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๙๐ ที่มีคำว่า “รัฐธรรมนูญฉบับได้ดุ่ม” ซึ่งได้บัญญัติให้มีวุฒิสภาที่สมาชิกได้รับการแต่งตั้ง มิใช่ด้วยการเลือกตั้งจากราษฎร ฉะนั้นจึงเป็นการดิ่งให้ประเทศไทยเดินถอยหลังเข้าคลองไปสู่ประชาธิปไตยที่ไม่สมบูรณ์ ระบบของคณะรัฐประหารนั้นเป็นแม่บทให้แก่รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๙๒ และเป็นแม่บทให้แก่ระบบปกครองต่อ ๆ มาอีกหลายระบบ ซึ่งบางครั้งสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้ง และบางครั้งไม่มีวุฒิสภา แต่ได้เอาวิธีการแต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ของสภาผู้แทนราษฎรที่เลิกไปโดยรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๙ นั้นกลับมาใช้อีก

คุณและสหภาพฯ ย่อมวินิจฉัยได้ว่า **บุคคลและคณะบุคคลที่สถาปนาระบบการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยนั้น ต้องรับผิดชอบต่อปวงชนชาวไทย มิใช่คณะราษฎรต้องรับผิดชอบ**

๒. แม้วาระระบบปกครองประเทศไทยได้ดำเนินตามแม่บทของคณะรัฐประหารเป็นเวลารวมได้ ๑๒ ปีเศษ แต่ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ คณะบุคคลอีกคณะหนึ่งที่ใช้ชื่อว่า “คณะปฏิวัติ” โดยจอมพลสฤษดิ์ฯ เป็นหัวหน้า ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ และใช้อำนาจเด็ดขาดโดยสิ่งที่เรียกว่า “คำสั่งคณะปฏิวัติ” ซึ่งหัวหน้า

คณะปฏิวัติมีอำนาจเด็ดขาดสั่งจำคุกและสั่งประหารชีวิตบุคคลที่ต้องหาว่ากระทำความผิดนั้นได้ โดยไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดนั้นให้ศาลยุติธรรมพิจารณาพิพากษา

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๐๒ ได้ประกาศใช้ “ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย” ซึ่งตามมาตรา ๑๗ ให้อำนาจนายกรัฐมนตรี (จอมพล สฤษดิ์ฯ) โดยมติของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจสั่งหรือกระทำการใดๆ ได้ ซึ่งหมายถึงอำนาจเด็ดขาดสั่งจำคุกและสั่งประหารชีวิตตามที่นายกรัฐมนตรีเห็นสมควรในการปราบปรามการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือราชบัลลังก์ หรือการบ่อนทำลายความสงบที่เกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร

คุณและสหภาพฯ ย่อมวินิจฉัยได้ว่า **บุคคลและคณะบุคคลที่สถาปนาระบบเผด็จการนั้น และผู้นิยมส่งเสริมระบบนั้น ต้องรับผิดชอบต่อปวงชนชาวไทย มิใช่คณะราษฎรต้องรับผิดชอบ**

๓. ในคำปรารภแห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย ฉบับดังกล่าวใน (๒) นั้นกล่าวไว้ใจความว่า ธรรมนูญฉบับนั้นใช้ไปพลางก่อนในระหว่างที่ร่างรัฐธรรมนูญที่เหมาะสม ฉะนั้น ในวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ นั้นจึงได้มีประกาศแต่งตั้ง “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๒๔๐ คน

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ใช้เวลา ๙ ปี จึงร่างรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมตามความประสงค์นั้นสำเร็จ ผมขอให้สหภาพฯ กับนิสิตนักศึกษาและประชาชนบันทึกไว้เป็นประวัติการณ์ในโลกนี้ที่ไม่เคยมีสภาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศใดเลยที่ใช้เวลานานถึง ๙ ปีในการร่างรัฐธรรมนูญ และผมขอให้สหภาพฯ โปรดสำรวจด้วยว่า ในระหว่าง

เวลา ๙ ปีนั้น ประเทศไทยต้องเสียเงินเดือนและค่าใช้จ่ายของสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นจำนวนเท่าใด

คุณและสหภาพฯ ก็ย่อมวินิจฉัยได้ว่า **บุคคลและคณะบุคคลที่สถาปนาระบบเผด็จการนั้น รวมทั้งผู้นิยมส่งเสริมระบบเผด็จการนั้น ต้องรับผิดชอบต่อปวงชนชาวไทย**

๔. เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ อันเป็นรัฐธรรมนูญที่เสียค่าใช้จ่ายสูงมากในการร่างนั้นแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ใช้ต่อมาได้เพียง ๓ ปี ๕ เดือนเท่านั้น ครั้นถึงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ จอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งเป็นผู้ลงนามรับสนองฯ รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ นั้นก็ได้ทำการยึดอำนาจปกครองประเทศโดยล้มระบบรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๑ นั้น แล้วปกครองประเทศโดย “คำสั่งคณะปฏิวัติ” ได้เหมือนดังที่กล่าวใน (๒) และต่อมาได้มีประกาศใช้ “ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๕” ซึ่งให้อำนาจนายกรัฐมนตรีเหมือนดังที่กล่าวใน (๒) นั้น

คุณและสหภาพฯ ก็ย่อมวินิจฉัยได้อีกว่า **บุคคลและคณะบุคคลที่สถาปนาระบบเผด็จการ รวมทั้งผู้นิยมส่งเสริมระบบเผด็จการนั้น ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อปวงชนชาวไทย มิใช่คณะราษฎรต้องรับผิดชอบ**

๕. ภายหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ซึ่งรัฐบาลจอมพล ถนอมฯ พ้นจากตำแหน่งแล้ว รัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งรับหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินต่อมานั้น ได้ตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่ง แล้วได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภาฯ นั้นพิจารณาเห็นชอบให้มีรัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกได้รับแต่งตั้งจากราษฎร และวุฒิสภา ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง โดยประธานองคมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์ เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗ แล้วได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ลงพระปรมาภิไธยให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับนั้น เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคมนั้น แต่ได้พระราชทานพระราชดำริกับข้อสังเกตบางประการที่ทรงเห็นว่าขัดต่อหลักปกครองประชาธิปไตย ซึ่งพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขวิธีแต่งตั้งวุฒิสมาชิกโดยเปลี่ยนจากประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองฯ มาเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองฯ เช่นเดียวกับวิธีแต่งตั้งวุฒิสมาชิก ตามรัฐธรรมนูญฉบับใต้ร่มของคณะรัฐประหารและของฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมีผู้โฆษณาให้คนหลงเข้าใจผิดว่าเป็นประชาธิปไตยที่สุดนั้น แทนที่จะให้ราษฎรเป็นผู้เลือกทั้งวุฒิสมาชิก สภานิติบัญญัติเห็นชอบด้วยตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้น แล้วรัฐบาลนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายโปรดเกล้าฯ ลงนามพระปรมาภิไธยให้ใช้ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๑๘” เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๑๘

ระบบปกครองที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยสมบูรณ์ดังกล่าวนั้น ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะราษฎรที่ต้องรับผิดชอบ

๖. เมื่อได้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๗ และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับ ๒๕๑๘ ดังกล่าวใน (๖) ข้างบนนั้น ได้ประมาณ ๑ ปีเศษ ก็มีบุคคลคนหนึ่งใช้ชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” โดย พล.ร.อ.

สังกัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้า ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน
ล้มระบบปกครองตามรัฐธรรมนูญฉบับที่กล่าวใน (๕) นั้นเมื่อ พ.ศ.
๒๕๑๙ และได้ปกครองประเทศโดยสิ่งที่เรียกว่า “คำสั่งคณะปฏิรูป”
ซึ่งหัวหน้าคณะปฏิรูปมีอำนาจเด็ดขาดเช่นเดียวกับจอมพลสฤษดิ์ฯ
หัวหน้าคณะปฏิวัติ ๒๕๐๑ และจอมพล ถนอมฯ หัวหน้าคณะปฏิวัติ
๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ที่ได้มีอำนาจดังกล่าวนั้นมาแล้ว

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๙ ได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้กำหนดไว้
ในมาตรา ๒๙ ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีใช้อำนาจเด็ดขาดดังกล่าวนั้น
ด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและของสภาที่ปรึกษานายก-
รัฐมนตรี ทำนองเดียวกับมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครอง
ราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๒ ที่ให้อำนาจเด็ดขาดแก่รัฐบาล
จอมพล สฤษดิ์ฯ และฉบับ พ.ศ. ๒๕๑๔ ให้อำนาจเด็ดขาดแก่จอมพล
ถนอมฯ ดังที่ได้กล่าวแล้วใน (๒) และ (๔) นั้น

อนึ่ง ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายธานินทร์
กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านผู้นี้ก็ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดสั่งประหาร
ชีวิตและจำคุกผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดหลายรายโดยมิได้ส่งตัว
ผู้ต้องหาให้ศาลพิจารณาพิพากษา

ระบบเผด็จการดังกล่าวนั้นไม่อยู่ในความรับผิดชอบของ คณะราษฎร

๗. ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ ก็ได้มีบุคคลคนหนึ่ง
ใช้ชื่อว่า “คณะปฏิวัติ” ภายใต้การนำของ พล.ร.อ. สวัสดิ์ ชลออยู่
ได้ทำการยึดอำนาจปกครองประเทศและได้ให้อำนาจเด็ดขาดปกครอง
ประเทศ โดยสิ่งที่เรียกว่า “คำสั่งคณะปฏิวัติ” ทำนองเดียวกับที่จอมพล

สฤณีฯ และจอมพล ถนอมฯ และ พล.ร.อ. สงัดฯ นั้นเองได้เคยใช้อำนาจเด็ดขาดมาแล้ว

ต่อมาเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ซึ่งได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๗ ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีใช้อำนาจเด็ดขาดด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและสภานโยบายแห่งชาติทำนองเดียวกันที่ได้กล่าวใน (๒), (๔), (๖), นั้น

อนึ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านผู้นี้ก็ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดสั่งลงโทษผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดหลายรายโดยมิได้ส่งตัวผู้ต้องหาให้ศาลพิจารณาพิพากษา

ระบบเผด็จการดังกล่าวนี้ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะราษฎร

๘. ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๑ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบทบัญญัติหลายประการที่คล้ายกับรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๒ ซึ่งสาระสำคัญ สืบจากรัฐธรรมนูญฉบับใต้ร่มของรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐ อาทิ กำหนดให้มีรัฐสภา คือ สภาผู้แทน ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้ง และวุฒิสภา ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง โดยนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ระบบปกครองดังกล่าวนี้ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะราษฎร

ข้อ ๘.

ผู้แทนสหภาพ : ขอเรียนถามว่า ท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อความคิดของหลายคนที่ยืนยันบทความข้าง เขียนเป็นหนังสือเล่มบ้าง พุดปรารภกันบ้างว่าอยากให้มียุทธศาสตร์ที่รัฐบาลมีอำนาจเด็ดขาด อย่างจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปราบปรามโจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันที่ชุกชุมนั้นให้ลดน้อยหรือหมดสิ้นไป

ป.พ. : ผมมีความเห็นต่อเรื่องที่คุณถามนั้น ดังต่อไปนี้

๑. ผมเห็นใจผู้ที่ปรารถนาให้โจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันลดน้อย หรือหมดสิ้นไปในประเทศไทย ส่วนวิธีที่จะทำให้เรื่องเหล่านั้นลดน้อยหรือหมดสิ้นไปนั้น ก็ต้องวินิจฉัยว่า เรื่องเหล่านั้นเกิดจากสมมุติฐานใด ให้ถูกต้องเสียก่อน แล้วจึงพิจารณาถึงวิธีที่จะแก้ไขเรื่องชั่วร้ายเหล่านั้นลดน้อยลงหรือเสื่อมสลายไปในที่สุดได้

ผมขอให้สหภาพ เปรียบเทียบว่า โรคภัยต่าง ๆ ของมนุษย์นั้นต้องใช้วิธีแก้ไข ๒ ทางประกอบกัน คือ วิธีที่หนึ่ง “ป้องกัน” เพื่อมิให้โรคนั้นเกิดขึ้น และวิธีที่สองคือ “รักษา” เมื่อโรคนั้นเกิดขึ้น

ส่วนวิธีรักษาโรคนั้น ผู้ป่วยเจ็บก็ต้องขอให้แพทย์รักษา ผู้ป่วยจะกำหนดเองไม่ได้ว่า ขอให้แพทย์ผ่าตัดอวัยวะของตน แพทย์ที่ดีก็จะไม่ยอมทำตามใจผู้ป่วย หากแพทย์ต้องตรวจอาการคนป่วยให้รู้สมมุติฐานถูกต้องเสียก่อน แล้วจึงใช้วิธีรักษาตามสมมุติฐานนั้น ซึ่งอาจใช้วิธีรักษาทางยาหรือวิธีรักษาทางศัลยกรรม หรือผ่าตัดตามสภาพความเหมาะสมแก่สมมุติฐานของโรค มิใช่คัดลอกแพทย์ใช้วิธีผ่าตัดเสมอไป เพราะโรคหลายชนิดไม่อาจรักษาให้หายได้โดยวิธีผ่าตัด หากต้องรักษาทางยาฉันใดก็ดี โจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกัน ซึ่งเป็นโรคร้ายของสังคมนั้น ก็ไม่อาจรักษาให้หายได้โดยวิธีจับคนที่ถูกสงสัย

ว่า กระทำความผิดมาประหารชีวิต แต่จะต้องใช้วิธีที่เหมาะสมแก่
สมมุติฐานที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมนั้น ๆ

๒. ก่อนที่ผมจะชี้แจงว่า การใช้อำนาจเด็ดขาดของจอมพล
สฤษดิ์ฯ ขัดแย้งต่อระบบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
เพียงไรหรือไม่ ผมขอให้สหภาพฯ พิจารณาสถิติที่พิสูจน์ได้ว่า แม้
จอมพล สฤษดิ์ฯ ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดสั่งประหารชีวิตบุคคลที่สงสัย
ว่า เป็นผู้วางเพลิงที่ห้องแถวในตำบลตลาดพลูนั้น แต่การวางเพลิง
ก็หาได้ลดน้อยลงไม่, การสั่งประหารชีวิตนายครอง จันดาวงศ์ และ
นายรวม วงศ์พันธ์ ที่ต้องหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์นั้น ก็ได้ทำให้
ขบวนการคอมมิวนิสต์มีสมาชิกลดน้อยลงในการต่อสู้กับกำลังของ
ฝ่ายรัฐบาล หากขบวนการคอมมิวนิสต์ได้มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น, การ
ใช้อำนาจเด็ดขาดประหารชีวิตผู้ค้า “เฮโรอีน” หลายราย ก็ไม่ทำให้
การค้าเฮโรอีนลดน้อยลง หากมีการเพิ่มขึ้นอย่างแพร่หลาย ทำให้
คนไทยติดเฮโรอีนเพิ่มขึ้นทุก ๆ วัน จนบัดนี้มีประมาณหลายแสนคน
เป็นที่น่าวิตกถึงอนาคตของชาติไทยจะเสื่อมไปอย่างไร หรือไม่

ส่วนโจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันในสังคมนั้น ผมขอให้
สหภาพฯ ช่วยสอบถามสำนักนายกรัฐมนตรีว่า จอมพล สฤษดิ์ฯ สั่ง
ประหารชีวิตหรือจำคุกแก่โจรหรือผู้ร้ายรายใดบ้าง และสอบถามสถิติ
ของกรมตำรวจว่า อาชญากรรมได้ลดน้อยลงเพียงใดบ้าง และโปรด
ศึกษาค้นคว้าด้วยว่า การจู่โจมรื้อบังหลวงที่หลายคนเรียกทับศัพท์
อังกฤษว่า “คอร์รัปชัน” ที่เป็นยอดของโจรกรรม คือ การเอาทรัพย์สิน
ส่วนรวมของชาติเป็นจำนวนหลายแสนหลายล้านหรือหลายพันล้าน
บาทนั้น ได้ลดน้อยลงหรือทวีขึ้นเป็นประวัติการณ์

อนึ่ง จอมพล สฤษดิ์ฯ ก็ได้ถึงแก่อสัญกรรมไปแล้วเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๖ ซึ่งไม่มีทางที่จะฟื้นคืนชีพได้ ฉะนั้น สำหรับผู้ที่ต้องการระบบปกครองที่รัฐบาลมีอำนาจเด็ดขาดอย่างจอมพล สฤษดิ์ฯ นั้น ก็ควรพิจารณาถึงบุคคลที่เป็นผู้ใช้อำนาจเด็ดขาดต่อจากจอมพล สฤษดิ์ฯ และผู้ใช้อำนาจเด็ดขาดอีกหลายท่านที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ

(๑) เมื่อจอมพล สฤษดิ์ฯ ได้ถึงแก่อสัญกรรมแล้ว ครั้นถึงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพลเอก (ยศขณะนั้น) ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านผู้นี้ก็ได้ใช้อำนาจตามมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย ฉบับ ๒๕๐๒ นั้น ต่อไปจนถึงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ อันเป็นวันพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ใช้เวลา ๙ ปีในการร่างนั้น

ก่อนใช้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนั้น จอมพล ถนอมฯ ก็ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดสั่งประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิต ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดหลายราย โดยมีได้ส่งตัวผู้ต้องหาให้ศาลยุติธรรมพิจารณาพิพากษา ฉะนั้น ผู้ใดคิดว่า การใช้อำนาจเด็ดขาดดังกล่าวทำให้โจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงได้ไซ้ ผู้ต้องการระบบเด็ดขาดเช่นนั้นก็อาจจะสนับสนุนจอมพล ถนอมฯ ซึ่งเป็นทายาททางการเมืองของจอมพล สฤษดิ์ฯ และเคยใช้อำนาจเด็ดขาดมาแล้วอย่างจอมพล สฤษดิ์ฯ ให้กลับมาปกครองประเทศต่อไป

(๒) เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ แล้ว ครั้นถึงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ จอมพล ถนอมฯ ที่เป็นผู้ลงนามรับสนองรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๑ นั้นเอง ก็ได้ทำการยึดอำนาจ

ปกครองประเทศ โดยล้มระบบรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๑ นั้น แล้วปกครองประเทศโดยคำสั่งคณะปฏิวัติเหมือนจอมพล สฤษดิ์ฯ และต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งให้อำนาจนายกรัฐมนตรีเหมือนดังที่จอมพล สฤษดิ์ฯ และจอมพล ถนอมฯ เคยมีอำนาจเด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญนั้นมาแล้ว

จอมพล ถนอมฯ ยังมีชีวิตอยู่จนถึงขณะนี้ ผู้ต้องการระบบปกครองที่รัฐบาลมีอำนาจเด็ดขาดนั้นจึงอาจคิดถึงจอมพล ถนอมฯ เพื่อหวังเชิญท่านใช้อำนาจเด็ดขาดอย่างจอมพล สฤษดิ์ฯ

(๓) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ พล.ร.อ. สังัด ชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ก็ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดเช่นเดียวกับที่จอมพล สฤษดิ์ฯ และจอมพล ถนอมฯ ได้ปฏิบัติมาตามที่ผมได้กล่าวแล้ว ฉะนั้น ถ้าผู้ใดเห็นว่า การใช้อำนาจเด็ดขาดทำให้โจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันในสังคมลดน้อยลงไปแล้ว ผู้นั้นก็อาจขอให้ พล.ร.อ. สังัดฯ กลับมาใช้อำนาจเด็ดขาดอีก

(๔) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี ก็ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๙ โดยสั่งประหารชีวิตและจำคุกผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดหลายราย โดยมีได้ส่งตัวผู้ต้องหาให้ศาลพิจารณาพิพากษา ถ้าผู้ใดเห็นว่า การใช้อำนาจเด็ดขาดนั้นทำให้โจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันในสังคมลดน้อยลงไป และนายธานินทร์ฯ ก็ยังมีชีวิตอยู่ ผู้นั้นก็อาจจะเรียกร้องให้นายธานินทร์ฯ กลับมาใช้อำนาจเด็ดขาดอีก

(๕) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ ซึ่งเปลี่ยนสภาพจากการเป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปนั้นมาเป็น “หัวหน้าคณะปฏิวัติ” ได้ทำการยึดอำนาจปกครองประเทศและได้ใช้อำนาจเด็ดขาดปกครองประเทศเช่นเดียวกับจอมพล สฤษดิ์ฯ และจอมพล ถนอมฯ และนายธานินทร์ฯ และ พล.ร.อ. สงัดฯ นั้นเองได้เคยปฏิบัติมาแล้ว ถ้าผู้ใดเห็นว่า การใช้อำนาจเด็ดขาดนั้นทำให้โจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันในสังคมลดน้อยลงไป ผู้นั้นก็อาจขอร้องให้ พล.ร.อ. สงัดฯ กลับมาใช้อำนาจเด็ดขาดอีก

(๖) พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ก็เคยใช้อำนาจเด็ดขาดตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย ฉบับ ๙ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ที่ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีเช่นเดียวกับจอมพล สฤษดิ์ฯ และบุคคลหลายคนที่เคยมีอำนาจเด็ดขาดตามที่ผมได้กล่าวแล้วนั้น ถ้าผู้ใดเห็นว่า การใช้อำนาจเด็ดขาดนั้นทำให้โจรกรรมและการประทุษร้ายในสังคมลดน้อยลงไป และ พล.อ. เกรียงศักดิ์ฯ ก็ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้ ผู้ต้องการระบบปกครองที่มีอำนาจเด็ดขาดนั้น ก็อาจเรียกร้องให้ พล.อ. เกรียงศักดิ์ฯ กลับมาใช้อำนาจเด็ดขาดอีก

๓. ระบบปกครองของจอมพล สฤษดิ์ฯ ที่เรียกว่า “ปฏิวัติ” ก็ดี และระบบปกครองที่ให้อำนาจเด็ดขาดแก่หัวหน้าคณะการเมืองและหัวหน้าคณะรัฐบาลใด ๆ ก็ดีนั้น มิใช่เป็นระบบที่ผิดต่อระบบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเท่านั้น หากยังเป็นระบบที่ผิดต่อ “ราชธรรม” แห่งระบบพระมหากษัตริย์ด้วย

(๑) นักเรียนและประชาชนไทยจำนวนไม่น้อยทราบแล้วว่า ระบบประชาธิปไตยนั้นแบ่งอำนาจรัฐออกเป็น ๓ ส่วน คือ อำนาจนิตินบัญญัติ, อำนาจบริหาร, อำนาจตุลาการ

ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จึงทรงใช้อำนาจนิตินบัญญัติทางรัฐสภา, ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี, ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

ฉะนั้น ระบบของจอมพล สฤษดิ์ฯ ที่เรียกว่า “ปฏิวัติ” ก็ดี และระบบที่ให้อำนาจเด็ดขาดของหัวหน้าคณะกรรมการเมืองและหัวหน้ารัฐบาลใด ๆ ที่เป็นเพียงฝ่ายบริหารนั้น ประหารชีวิตหรือจำคุกผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดได้ โดยไม่ต้องส่งผู้ต้องหาให้ศาลพิจารณาพิพากษานั้น จึงเป็นระบบที่ผิดต่อระบบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน และเป็นการละเมิดต่อพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ แม้สฤษดิ์ฯ จอมเผด็จการฟาสซิสต์ หรือเผด็จการของคณะนายพลญี่ปุ่น (ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒) ไม่เคยบังอาจล่วงล้ำพระราชอำนาจแห่งพระมหากษัตริย์ของตน

(๒) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ (ก่อนเปลี่ยนการปกครอง) สภานิติศึกษาได้มอบให้ผมเป็นผู้สอนกฎหมายปกครองที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรมนั้น ผมได้กล่าวถึงทศพิธราชธรรม, จักรวรรดิวัตร, ราชจรรยาวัตร, ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ครั้นยังดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ได้เคยถวายวิสัชนาในงานพระราชพิธีราชาภิเษก ร.ศ. ๑๑๒ และผมได้กล่าวถึงพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ (รัชกาลที่ ๕) ทรงแถลงพระบรมราชาธิบายแก่ไขการปกครองแผ่นดิน ซึ่งรัชกาลที่ ๗ ได้โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์แจกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ นั้น มีพระราชดำรัสของรัชกาลที่ ๕ ตอนหนึ่งว่า

ข้าพเจ้าเห็นสมควรว่า ราชานุกาของพระเจ้าแผ่นดิน
ควรจะกำหนดตามแบบเดิม แต่ในข้อนี้เป็นข้อจริงอย่างไร คือ
เหมือนหนึ่งไม่กำหนดตามคำพูดอันนอกแบบ เช่น เรียก
พระนามว่า เจ้าชีวิต ซึ่งเป็นที่หมายว่า มีอำนาจอันจะฆ่าคน
ให้ตายโดยไม่มีผิดอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ซึ่งความจริงสามารถ
จะทำได้ แต่ไม่เคยทำเช่นนั้น ก็จะเป็นการสมควรแก่บ้านเมือง
ในเวลานี้อยู่แล้ว

ทั้งนี้ความปรากฏว่า พระมหากษัตริย์ในระบบสมบูรณาญา-
สิทธิราชย์ยุคหลังนั้น ไม่เคยทรงสั่งประหารชีวิตผู้ใดเลย ถ้าบุคคลใด
ต้องการจะกระทำความผิด อัยการก็ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลยุติธรรมให้
พิจารณาพิพากษาตามกระบวนการ ความ ถ้าศาลยุติธรรมได้ตัดสินคดีถึงที่
สุดแล้ว พระมหากษัตริย์ก็ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทาน
อภัยโทษ

ส่วนจอมพล สฤษดิ์ฯ และบุคคลอื่น ๆ ที่มีอำนาจเด็ดขาดดัง
กล่าวมาแล้วในคำตอบข้อ ๗ นั้น เมื่อได้สั่งประหารชีวิตบุคคลใดแล้ว
ก็สั่งให้เจ้าหน้าที่ทำการประหารชีวิตบุคคลนั้น ๆ โดยไม่ชักช้า จึงไม่มี
การพิจารณาอภัยโทษเช่นที่เคยปฏิบัติในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์
จอมพล สฤษดิ์ฯ และบุคคลอื่น ๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น จึงมีอำนาจ
ยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ในระบบประชาธิปไตย และมีอำนาจยิ่งกว่า
พระมหากษัตริย์แห่งระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยุคหลังนั้น ถ้า
จะเรียกอำนาจที่ยิ่งใหญ่นี้เป็นศัพท์ไทยก็ควรได้แก่ **“อภิสมบูรณาญา-
สิทธิราชย์”** แต่ถ้าจะพิจารณาธาตุแท้ตามหลักวิทยาศาสตร์สังคมไซ้
สิ่งที่เรียกว่า “ปฏิวัติ” และอำนาจเด็ดขาดของฝ่ายบริหารที่สั่งประหาร
ชีวิตบุคคลใดนั้น ก็คือ **“ระบบเผด็จการทาส”** (Slave dictatorship)

ดึกดำบรรพ์ ซึ่งประมุขสังคมทาสมีอำนาจเด็ดขาดที่จะประหารชีวิต มนุษย์ในสังคมได้ โดยไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาให้ศาลยุติธรรมเป็นผู้ตัดสิน ว่า ผู้ต้องหากระทำความผิดจริงหรือไม่

(๓) ตามธรรมเนียมของอารยประเทศ ซึ่งสมเด็จพระ-
สวัสดิวัฒนวิศิษฎ์ อติตอธิปติศาลฎีกา และอติตประมุขตุลาการสมัย
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ได้ทรงวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานในคำพิพากษา
ฎีกาที่ ๓๒๖/๒๔๕๕ ว่า

ในคดีที่เป็นอุกฤษฏโทษถึงตาย ถ้าการพิจารณายังมี
กระ้าง จะฟังเอาพิรุธนายถมยา ลงโทษถึงตายนี้ยังหมิ่นเหม่
ยังมีบงกัร และธรรมภาษิตว่าไว้ว่า คดีเมื่อมีเหตุเคลือบแคลง
สงสัย แม้จะปล่อยผู้ผิดเสียสัก ๑๐ คน ก็ยังดีกว่าจะลงโทษ
คนที่หาผิดมิได้คนหนึ่งดังนี้

ประเทศอารยะยอมรับความจริงว่า แม้ศาลยุติธรรมที่เป็น
คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาหลายคนนั้นก็อาจตัดสินผิดข้อเท็จจริง
ได้ ฉะนั้น จึงได้บัญญัติให้ผู้ที่ถูกศาลตัดสินผิดนั้น แต่ต่อมาได้หลักฐาน
ใหม่แสดงความบริสุทธิ์ของตน ก็มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาคดีใหม่ได้
ส่วนประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ซึ่งบัญญัติในสมัย
รัชกาลที่ ๕ แล้วใช้อยู่จนถึง พ.ศ. ๒๔๙๙ นั้น ก็มีบทลงโทษพยานเท็จ
อันเป็นเหตุให้ศาลลงโทษผู้ต้องหาผิดข้อเท็จ

ดังนั้น ถ้าผู้เผด็จการคนเดียวมีอำนาจตัดสินลงโทษบุคคล
ไซ้ไร ก็อาจตัดสินผิดข้อเท็จจริงได้มากกว่าศาลที่ประกอบเป็นคณะ
ผู้พิพากษาหลายคน

ผมขอให้ผู้ที่ต้องการระบบเผด็จการทาสดังกล่าวโปรดคิดถึง
อกท่านเองว่า ถ้าท่านหรือบิดามารดาบุตรหลานของท่าน ถูกเผด็จการ
ตัดสินประหารชีวิตผิดข้อเท็จจริงไซ้ร้ ท่านจะมีความรู้สึกอย่างไร

(๔) ผมขอให้สหภาพฯ สังเกตว่า ประเทศไทยต้องเสียค่าใช้จ่าย
แพงมากในการรักษาไว้ซึ่งระบบเผด็จการของจอมพล สฤษดิ์ฯ คือ เมื่อ
จอมพล สฤษดิ์ฯ ถึงแก่อสัญกรรมแล้ว ปรากฏว่า ท่านได้นำเงินของรัฐ
ไปใช้ส่วนตัวกว่า ๒,๐๐๐ ล้านบาท และยังต้องเสียความเป็นพรหมจารี
ของหญิงสาวอีกหลายสิบคนให้เป็นอนุภรรยาของท่านผู้นี้

สำหรับจอมพล ถนอมฯ นั้น ประเทศไทยก็ต้องเสียค่าใช้จ่าย
แพงในการรักษาไว้ซึ่งอำนาจเด็ดขาดของท่าน จึงปรากฏว่า รัฐบาล
สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้มีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินจำนวนมากของจอมพล
ถนอมฯ เป็นของรัฐ

(๕) ฉะนั้น ผมจึงเห็นว่า การทำให้อาชญากรรมลดน้อยลงนั้น
ก็ต้องวิจัยสมมุติฐานให้ถูกต้องเสียก่อน แล้วจึงใช้วิธีป้องกันและวิธีแก้ไข
ให้ถูกต้องเหมาะสมแก่สมมุติฐานนั้น ซึ่งมีใช้วิธีเผด็จการทาสที่ล้ำสมัย
หรือวิธีเผด็จการฟาสซิสต์ นาซี ซึ่งเป็นซากของเผด็จการทาส-ศักดินา

ข้อ ๙.

ผู้แทนสหภาพฯ : ผู้ที่อยากให้มึระบบเผด็จการอย่างจอมพล
สฤษดิ์ฯ พูดว่า แม้จอมพล สฤษดิ์ฯ เอาเงินรัฐไปใช้ส่วนตัว ๒,๐๐๐
ล้านบาทก็ยังน้อยไป เพราะจอมพล สฤษดิ์ฯ มีความชอบมากที่ได้รับการ
ราชบัลลังก์และปราบปรามอาชญากรรมให้ลดน้อยลงได้

ป.พ. : ๑. ที่มีผู้อ้างว่า จอมพล สฤษดิ์ มีความชอบมากที่ได้รักษาราชบัลลังก์นั้น เป็นการดูหมิ่นปวงชนชาวไทย เพราะปวงชนชาวไทยเป็นผู้รักษาราชบัลลังก์ จอมพล สฤษดิ์ คนเดียว กับพวกไม่กี่คน ก็ไม่อาจรักษาราชบัลลังก์ได้

๒. ผู้อ้างเช่นนั้นไม่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะสนับสนุนให้จอมพล สฤษดิ์ มีอำนาจยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ในระบบประชาธิปไตย และยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยุคหลัง ดังที่ผมได้อ้างไว้ในคำตอบข้อ ๘ แล้ว

๓. ขอให้สหภาพ ตรวจสอบค่าของเงินบาทในตอนที่จอมพล สฤษดิ์ ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ นั้น ก็จะทราบได้ว่า ขณะนั้นเงินบาทมีค่าสูงกว่าปัจจุบันนี้หลายเท่า ราษฎรสามัญก็สามารถเทียบได้อย่างง่าย ๆ ว่า สมัยนั้นก๋วยเตี๋ยวชามหนึ่งราคาเท่าใด บัดนี้ราคาเท่าใด ถ้าจะเทียบกับราคาทองคำก็จะเห็นได้ว่า ในขณะนั้นเงินบาทมีค่าสูงกว่าปัจจุบันนี้ไม่น้อยกว่า ๑๐ เท่า ฉะนั้น ถ้าจะหาคนอย่างจอมพล สฤษดิ์ มาปกครองประเทศไทย โดยใช้อำนาจเด็ดขาดอีก ก็จะต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายให้ผู้เผด็จการอีกไม่น้อยกว่า ๑๐ เท่า หรือประมาณไม่น้อยกว่า ๒ หมื่นล้านบาท ชาตินี้ไทยจะทรุดหนักลงขนาดไหน ขอให้ผู้รักชาติไทยโปรดตระหนักไว้ด้วย

นายปรีดีกับท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์
ที่บ้านอองโตนี ซาบกุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

ภาพจาก หอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้อ ๑๐.

ผู้แทนสหภาพ : ขอเรียนถามว่า มีประเทศใดในโลกปัจจุบันนี้ ที่มีผู้เผด็จการใช้อำนาจเด็ดขาดอย่างจอมพล สฤษดิ์

ป.พ. : เท่าที่ผมสังเกตนั้น ในบรรดาสมาชิกสหประชาชาติ จำนวนกว่า ๑๐๐ ประเทศนั้น มีจำนวนน้อยมากที่นายกรัฐมนตรีหรือประมุขรัฐมีอำนาจเผด็จการแบบที่ผู้แทนสหภาพฯ ถามนั้น

ในประเทศแอฟริกากลางซึ่งพลเมืองเป็นชาวนิโกรนั้น นายพล โบกาซาได้เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด แล้วสถาปนาตัวเองเป็นจอมพลและนายกรัฐมนตรี และต่อมาได้เถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระจักรพรรดิโบกาซาที่ ๑ นั้นได้ใช้อำนาจเด็ดขาดลงโทษผู้ต้องหาว่าทำโจรกรรม โดยสั่งประหารชีวิตบ้าง ตัดแขนตัดมือบ้าง เมื่อพระองค์ทรงมีพระราชอำนาจเด็ดขาดแล้ว พระองค์ได้ทรงยกยอกเพชรของรัฐบาลจำนวนมากไว้เป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ ต่อมาเมื่อไม่นานมานี้ ชาวนิโกรผู้รักชาติได้ทำการอภิวัฒน์ปลดพระจักรพรรดิออกจากราชบัลลังก์ฐานมีความผิดต่อการใช้อำนาจเด็ดขาดนั้น ครั้นแล้วประเทศนั้นได้มีการสถาปนาระบบปกครองแบบประชาธิปไตย ชาวไทยหลายคนปรารภว่า คนนิโกรรู้จักคุณค่าของประชาธิปไตยมากกว่าคนไทยหลายคนที่เป็นพวกปฏิกิริยา

ในบางประเทศแห่งอเมริกากลางและอเมริกาใต้ก็มีรัฐบาลเผด็จการที่ยังไม่ถึงขนาดแบบเผด็จการที่เคยมีในประเทศไทย ราษฎรในประเทศนั้นก็ต่อสู้โดยวิธีทำศึกกลางเมือง หรือโดยวิธีรัฐประหารล้มระบบเผด็จการดังกล่าว

ข้อ ๑๑.

ผู้แทนสหภาพ : ขอเรียนถามว่า ท่านวิจัยสมมุติฐานของการฉ้อราษฎร์บังหลวง (คอร์รัปชัน) ในเมืองไทยว่ามีอย่างไรบ้าง และควรแก้ไขโดยวิธีใด

ป.พ. : ผมได้แสดงปาฐกถาเรื่องสมมุติฐานแห่งอาชญากรรมไว้ที่สามัคยาจารย์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ (ก่อนเปลี่ยนการปกครอง) ไว้ครั้งหนึ่งแล้ว ต่อมาเมื่อได้สถาปนามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นแล้ว ผมได้ขอให้ศาสตราจารย์ “เอกูต์” สอนชั้นปริญญาโทซึ่งวิชา “อาชญาวิทยา” (Criminology) อันเป็นวิชาว่าด้วยการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบวิทยาศาสตร์ซึ่งสมมุติฐานแห่งอาชญากรรมและผู้กระทำผิดอาชญากรรม แต่ภายหลังรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ แล้ว มหาวิทยาลัยนั้นได้เปลี่ยนสภาพเป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีได้สอนวิชาอาชญาวิทยา ถ้าสหภาพฯ หรือผู้ใดสนใจที่จะศึกษาเรื่องนั้นก็อาจไปติดต่อที่ มธ. ขอคัดสำเนาคำสอนของ ศ.เอกูต์ และปาฐกถาของผมที่ให้ไว้แก่ มธ. นั้น

ณ ที่นี้ผมขอกล่าวโดยสังเขปว่า การแก้ไขอาชญากรรมนั้นต้องใช้ “วิธีป้องกันอาชญากรรม” และวิธีแก้ไขเมื่อได้เกิดอาชญากรรมขึ้นแล้ว ทั้ง ๒ ด้านประกอบกัน โดยเฉพาะสมมุติฐานสำคัญของการฉ้อราษฎร์บังหลวง ๒ ประการ คือ

๑. รายได้ไม่พอรายจ่ายที่จำเป็นแก่การดำรงชีพของบุคคลและครอบครัวนั้น ซึ่งจะต้อง “ป้องกัน” อาชญากรรม โดยการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมให้เป็นเศรษฐกิจประชาธิปไตย ซึ่งการผลิตปัจจัยในการดำรงชีพอุดมสมบูรณ์ในสังคม และแบ่งปันส่วนโดยชอบธรรมระหว่างผู้ใช้แรงงานทางกายกับแรงงานทางสมอง

๒. “โลภะ” คือ ความอยากได้ไม่รู้จักพอ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงตรัสว่า เป็นประการหนึ่งในสามประการของอกุศลมูล แปลว่า “รากเหง้าแห่งความชั่วร้าย” สมุฏฐานของ “โลภะ” นั่นคือ การยกเอาประโยชน์ส่วนตน (Egoism) เหนือประโยชน์ส่วนรวม (Altruism) ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยวิธีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ที่ไม่โกงชาติต้องไม่สนับสนุนเชิดชูให้เกียรติคนโกงชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้คนโกงชาติสำนึกว่า ประชาชนส่วนมากที่ไม่โกงชาตินั้นดูหมิ่นผู้โกงชาติ ถ้าผู้ใดสนับสนุนเชิดชูเกียรติคนโกงชาติ ผู้นั้นก็ส่งเสริมให้มีการโกงชาติ ผู้นั้นจึงทำผิดอย่างร้ายแรงต่อชาติและประชาชน อาจารย์ ต.ม.ธ.ก.^๑ ผู้หนึ่งได้นำภาสิตฝรั่งเศสบทหนึ่งเขียนเป็นคำขวัญลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึก ต.ม.ธ.ก. (รุ่น ๓) ว่า **“ผู้ที่สนับสนุนคนโกง คือ คนโกง ๒ เท่า”**

(๒) บุคคลชั้นนำของประเทศต้องปฏิบัติตามด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อชาติ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ข้าราชการชั้นรอง ๆ ต่อ ๆ ไป ปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อชาติ

(๓) วิธีของประเทศประชาธิปไตยต่าง ๆ อีกหลายอย่างในการแก้ไขการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งผมจะชี้แจงเมื่อถึงโอกาสสมควร

ข้อ ๑๒.

ผู้แทนสหภาพฯ : ได้มีผู้บันทึกเหตุการณ์ ตลอดจนวิเคราะห์วิจารณ์คณะราษฎรในแง่มุมต่าง ๆ จึงอาจจะมีข้อคลาดเคลื่อนที่มักจะอ้างถึงกันบ่อย ๆ จนทุกวันนี้ขอความกรุณา ขณฯ ได้อธิบายเรื่องที่

^๑ โรงเรียนเตรียมปริญญามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง - บรรณานุกรม.

สำคัญ ซึ่งอาจจะมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนกันอยู่ เพื่อให้อนุชนได้เข้าใจข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์อย่างถูกต้องต่อไป

ป.พ. : ๑. โปรดระมัดระวังว่า สิ่งที่คุณเรียกว่า “บันทึกเหตุการณ์” นั้น มิใช่เรื่องที่ควรได้รับความเชื่อถือ เพราะเหตุที่เป็น “สิ่งพิมพ์” โปรดสังเกตว่า ผู้เขียนผู้พิมพ์ผู้โฆษณาสิ่งพิมพ์ หลายเรื่องที่เป็นบทความบ้าง และที่เป็นหนังสือเล่มบ้างนั้น ได้เขียนฝ่าฝืนความจริง ทำให้เสียหายแก่บุคคลอื่นซึ่งฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรม ได้พิจารณาพิพากษาลงโทษผู้เขียนผู้พิมพ์ผู้โฆษณาและให้ทำลายสิ่งพิมพ์นั้นหลายราย

ส่วนที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์แห่งการเปลี่ยนแปลงระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย และเกี่ยวกับคณะราษฎร และเกี่ยวกับผมด้วยนั้น ก็มีสิ่งพิมพ์หลายรายที่เขียนฝ่าฝืนความจริง ทำให้ผู้อ่านหลงเข้าใจผิด บางกระทรวงและบางสถาบันได้ยอมให้เป็นหนังสือเรียนในสถาบันการศึกษาบ้าง และให้รางวัลชมเชยว่าเป็นสารคดีบ้าง ซึ่งเป็นการจูงใจให้ผู้อ่านหลงเชื่อสิ่งพิมพ์ที่เขียนฝ่าฝืนความจริงนั้น ฉะนั้น ผมจึงได้ฟ้องผู้กระทำผิดหลายรายต่อศาลยุติธรรม ขอให้พิจารณาพิพากษาเพิกถอนหรือทำลายสิ่งพิมพ์ดังกล่าวนั้น สหภาพฯ ย่อมทราบจากประกาศคำพิพากษาศาลแพ่งหลายคราวแก่มหาชนในหนังสือพิมพ์รายวันนั้นแล้ว

นอกจากนี้ยังมีสิ่งพิมพ์อีกบางฉบับบางเล่มซึ่งผมเตรียมที่จะขอความเป็นธรรมต่อศาลยุติธรรมให้พิจารณาพิพากษาลงโทษผู้เขียนฝ่าฝืนความจริง

๒. เนื่องจากสิ่งพิมพ์ดังกล่าวนั้นมีมากมาย และที่ฝ่ายปฏิบัติต่อคณะราษฎรได้ทำติดต่อกันอย่างไม่หยุดยั้ง ฉะนั้น ผมจึงขอให้สหภาพฯ ช่วยชี้แจงแก่ผู้อ่านและอนุชนพิเคราะห์วิจารณ์สิ่งพิมพ์เหล่านั้นโดยวิธีดังต่อไปนี้

(๑) ใช้จิตวิจิตรวิทยาศาสตร์ (Scientific spirits) ๖ ประการ ดังที่ผมกล่าวไว้ในบทความของผมชื่อ “ปรัชญาคืออะไร” นั้น เป็นหลักวิจารณ์สิ่งพิมพ์ว่า เชื่อได้และไม่ได้เพียงใด

จิตใจ ๖ ประการนั้น คือ จิตใจสังเกต, จิตใจมาตรการ, จิตใจค้นคว้าหาหลักฐานและเหตุผล และใช้ความคิดทางตรรกวิทยาที่ตั้งต้นจากสามัญสำนึก (Common sense) อันเป็นตรรกวิทยาเบื้องต้นของมนุษยชาติ, จิตใจพิเคราะห์วิจารณ์, จิตใจปราศจากอคติ, จิตใจที่มีความคิดเป็นระเบียบ

(๒) ต้องจำแนกว่า สิ่งพิมพ์ที่เรียกว่า “บันทึกเหตุการณ์” นั้นเป็นบันทึกของเอกชนหรือเป็นเอกสารหลักฐานของทางราชการ (Official Authentic Documents) ซึ่งก็ต้องวิจารณ์ว่าเป็นของทางราชการสมัยใด ซึ่งบันทึกไว้ตามความจริงหรือบิดเบือน

ส่วนบันทึกของเอกชนนั้นก็ต้องวิจารณ์ว่าผู้ใดบันทึก, บันทึกเมื่อใดภายหลังเหตุการณ์แล้วเป็นเวลาเท่าใด, และบันทึกจากคำบอกเล่า (Hearsay) หรือจากที่ตนประสบเหตุการณ์แท้จริงซึ่งมีหลักฐานอื่นประกอบ และหลักฐานหลายประการที่ผมได้กล่าวไว้ในบทความชื่อ “บันทึกข้อสังเกตและตอบคำถามนิสิตนักศึกษาที่ประสงค์เรียบเรียงวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับรัฐบาลบางสมัยของประเทศไทย” (บทความนี้ตีพิมพ์ในหนังสือ **จุลสารพิเศษฉบับวันสถาปนามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์** ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๙)

(๓) การพิจารณาหิววิจารณ์คณะราษฎรในแง่มุมต่าง ๆ นั้น ถ้าผู้วิจารณ์กระทำโดยสุจริตเพื่อสาธารณะประโยชน์โดยอาศัย เอกสารหลักฐานที่ถูกต้อง มิใช่วิจารณ์โดยอคติที่จะทำให้คณะราษฎร หรือสมาชิกคนหนึ่งคนใดของคณะราษฎรเสียหายโดยไม่เป็นธรรม ผู้พิจารณาหิววิจารณ์ก็ควรได้รับความสรรเสริญ

ความลำเอียงหรืออคติของผู้วิจารณ์นั้น อาจเห็นได้จาก คำวิจารณ์นั่นเอง และจากการเปรียบเทียบกับคณะอื่นหรือบุคคลอื่นที่ใช้อำนาจนอกวิถีทางประชาธิปไตยหรือเผด็จการที่เห็นได้ชัดแจ้ง แต่ผู้วิจารณ์ไม่กล่าววิจารณ์คณะอื่นหรือบุคคลอื่นนั้น จึงเข้าลักษณะอคติ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง คือ ฉันทา (ความหลงรัก), โทสา (ความหลงโกรธเคือง), ภัยา (ความเกรงกลัว), โมหา (ความ- ลุ่มหลงมกมาย)

(๔) เรื่องสำคัญที่แสดงให้เห็นชัดว่ามีผู้นำไปปลุกปั่นให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจผิดนั้น ผมได้ตอบชี้แจง ไว้หลายเรื่องใน “บันทึกข้อสังเกตและตอบคำถามนิสิตนักศึกษา” ที่ผมอ้างถึงท้ายข้อ (๒) ข้างบนนั้น และต่อมาได้มีคำชี้แจงอื่น ๆ ที่พิมพ์เป็นบทความของผมอีก

นอกจากนั้นมีเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งซึ่งผมเพิ่งทราบเมื่อ ๕ พฤษภาคม ๒๕๓๓ (ยังไม่ถึง ๑ ปี) จากหนังสือของอาจารย์ สนิธ เดชานันท์ ชื่อ “แผนพัฒนาการเมืองไปสู่การปกครองระบอบ “ประชาธิปไตย” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๖๙-๒๔๗๕)” (หนังสือเล่มนั้นได้รับการช่วยเหลือ ในการโฆษณาเผยแพร่)

ในหน้า (ฉ)-(ช) แห่งหนังสือเล่มนั้นมีความตอนหนึ่งว่า

ข้อที่น่าสังเกต ก็คือ ร่างพระราชบัญญัติเทศบาลฉบับนั้นได้ผ่านการพิจารณาหลายชั้นหลายตอน และในตอนสุดท้ายร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ไปติดอยู่ที่กรมร่างกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ จนกระทั่งเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ กรมร่างกฎหมายในขณะนั้นมีบุคคลสำคัญคนหนึ่งซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นมันสมองของคณะราษฎรเป็นเลขานุการ บุคคลผู้นี้ คือ หลวงประดิษฐมนูธรรม ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่า คณะราษฎรได้รู้แนวทางการบริหารทางการเมืองดังกล่าวอย่างชัดเจน หรืออย่างน้อยที่สุดหลวงประดิษฐมนูธรรมผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการกรมร่างกฎหมาย ก็ต้องรู้เห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติเทศบาลนี้ ปัญหาที่ตามมา ก็คือ เป็นไปได้หรือไม่ที่ร่างพระราชบัญญัติเทศบาลนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คณะราษฎรริบเร่งที่จะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพราะคณะราษฎรทราบดีว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกำลังจะทรงประกาศใช้พระราชบัญญัติเทศบาล คณะราษฎรจึงต้องรีบทำการเสียก่อน แต่ถ้าคณะราษฎรไม่ทราบถึงเรื่องดังกล่าวก็มีปัญหาที่น่าคิดอีกประการหนึ่ง คือ เป็นไปได้หรือไม่ที่หลวงประดิษฐมนูธรรมได้ปิดบังสมาชิกคณะราษฎรคนอื่น ๆ มิให้ทราบถึงเรื่องร่างพระราชบัญญัติเทศบาลฉบับนี้ เพราะไม่ต้องการให้มีการล้มแผนการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร คำถามทั้งสองประการนี้ผู้รวบรวมใคร่ขอให้ผู้ทำการศึกษาเป็นผู้วินิจฉัยด้วยตนเอง

ถ้าผมนำเรื่องที่อาจารย์สนธิ เดชานันท์ เขียนไว้ดังกล่าวนั้นเสนอ ศาลยุติธรรมวินิจฉัยแล้ว ศาลยุติธรรมก็จะเห็นได้ดังต่อไปนี้

(๑) ข้อเขียนนั้นในทางกฎหมายเรียกว่า “คำถามนำ” (leading Question) คือ ทำให้ผู้อ่านเห็นว่า ผมในฐานะผู้ช่วยเลขานุการ กรมร่างกฎหมายรู้ว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จะประกาศใช้ พ.ร.บ.เทศบาล แล้ว ผมเร่งให้คณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเสียก่อน หรือผมรู้เรื่องนั้นแล้วปิดบังสมาชิกคนอื่น ๆ ของ คณะราษฎร เพราะถ้าคณะฯ รู้เข้าก็จะแซ่ซ้องสาธุการใน พ.ร.บ.เทศบาล นั้น ถึงกับไม่กระทำการเปลี่ยนแปลงปกครอง

(๒) ผมพิสูจน์ต่อศาลได้ว่า นักศึกษาในคณะสังคมศาสตร์แห่ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่อยู่ใต้อิทธิพลของอาจารย์และคนบิดี นั้น และสามัญชนผู้อ่านหนังสือ นั้น ที่มีได้ค้นคว้าให้ถี่ถ้วน ก็ต้องหลงเชื่อตาม “คำถามนำ” นั้นทำความเสียหายแก่เกียรติคุณและชื่อเสียงว่าเป็นคนชิงความดีของพระมหากษัตริย์ และเป็นคนไม่ซื่อต่อคณะฯ

ผมอาจขอให้ศาลพิจารณาความผิดของอาจารย์สนธิ เดชานันท์ กับผู้ร่วมกระทำผิดนั้นอย่างน้อยที่สุดในทางแพ่งว่าด้วย “ละเมิด” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๒๓ ซึ่งมีความว่า “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแก่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้”

(๓) ผมพิสูจน์ต่อศาลได้ว่า ในฐานะอาจารย์คณะสังคมศาสตร์ นั้น อาจารย์สนธิฯ ควรทราบดังต่อไปนี้

(ก) ร่าง พ.ร.บ.เทศบาล ฉบับนั้นมีใช้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน หากเป็นเพียงกฎหมายปกครองท้องถิ่น (Local administration) ที่ให้สิทธิเฉพาะ “ผู้มีเงิน” โดยไม่เลือกกว่าเป็นคนไทยหรือต่างด้าวก็มีสิทธิในการปกครองเทศบาล

(ข) ร่าง พ.ร.บ. เทศบาลฉบับนั้น ถ้าตราขึ้นแล้วจะทำให้เสียหายแก่พระมหากษัตริย์ ดังที่กรมหมื่นเทววงศโรทัยได้ทรงมีความเห็นคัดค้านไว้ตามหนังสือที่ ก. ๔๕๖/๑๘,๙๒๑ - ถึง ราชเลขาธิการ ขอให้หาความกราบบังคมทูล มีความตอนหนึ่งดังต่อไปนี้

ความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศที่จะคัดค้านหลักการบางแห่งในร่างพระราชบัญญัติ มีดังนี้ คือ เทศบาลซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยพระราชบัญญัตินั้น มีสภามன்றซึ่งบุคคลที่พำนักอยู่ในเขตนั้น ๆ เลือกตั้งเป็นผู้ควบคุม และไม่มีบทบังคับจำกัดสิทธิในการเลือกหรือเป็นเทศมนตรีให้แก่เฉพาะคนพื้นเมือง ไม่ว่าบุคคลใดสักแต่ว่าได้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในกรุงสยามไม่น้อยกว่า ๑๕ ปี และมีทรัพย์สินมีค่าที่จะเก็บจังกอบของเทศบาลได้ ฯลฯ ตามความในมาตรา ๘ และ ๒๐ แล้ว เป็นผู้เลือกและเป็นเทศมนตรีได้ทั้งนั้น

หลักการนี้ประเทศที่เป็นเอกราชย่อมไม่ใช่กันเลย ทั้งเป็นภัยแก่กรุงสยามโดยเฉพาะ ด้วยสิทธิทางการเมืองนั้นรัฐบาลย่อมไม่ให้แก่ใครนอกจากคนพื้นเมือง ในกรุงสยามตามจังหวัดและเมืองมีบุคคลที่เป็นจีนอยู่เป็นจำนวนมาก และในจำนวนนี้คงจะมีจีนหลายคนที่จะเป็นผู้เลือกและเป็น

เทศมนตรีได้ ตามเกณฑ์ที่มีทรัพย์สิน และมีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร ไม่น้อยกว่า ๑๕ ปี ตามบทบังคับในมาตรา ๑๕ และ ๒๐ แห่งร่างพระราชบัญญัติ ผลที่จะได้รับ ก็คือ อนุญาตให้คนต่างด้าว ซึ่งมีความสามารถดีต่อประเทศอื่นมา มีอำนาจใหญ่ในกิจการของเทศบาลกรุงเทพมหานคร บางแห่งอาจมีอำนาจควบคุมกิจการเทศบาลอย่างสมบูรณ์ เช่นกับที่มณฑลภูเก็ต เป็นต้น ซึ่งมีคนต่างด้าวตั้งภูมิลำเนาอยู่เป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันนี้ จีนมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมาก ทั้งอำนาจทางเศรษฐกิจอยู่ในมือเขาเกือบทั้งหมดแล้ว ฉะนั้น ถ้าฝ่ายเราจะออกพระราชบัญญัติตามหลักการที่กล่าวข้างบนนี้ ก็เท่ากับเราให้อำนาจในการเมืองแก่จีนด้วย

เท่าที่กระทรวงการต่างประเทศทราบ ดูเหมือนมีน้อยรายที่อนุญาตให้คนต่างด้าว และคนพื้นเมืองมีสิทธิในการเลือก จะมีอยู่ที่แต่เทศบาลของเมืองจีน เช่นกับฮ่องกง, หม่า, สิงคโปร์, เซียงไฮ้ และมณฑล เป็นต้น แต่ลักษณะการของเมืองเหล่านี้ผิดกับที่เป็นอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นอันมาก

(ค) อาจารย์สนธิ ทราบดีว่า ร่าง พ.ร.บ. เทศบาลฉบับนั้น ได้มีข่าวแพร่หลายไปทั่วพระนครแล้ว ถึงขนาดที่หนังสือพิมพ์ **บางกอกการเมือง** ฉบับ ๒๖ พฤษภาคม ๒๔๗๔ ได้ลงพิมพ์ไว้ซึ่งแสดงคัดค้านดังต่อไปนี้

ถ้าใช้เทศบาลไม่รัฐบาลก็พลเมืองจะแย
จึงถือกันหนาว่าเทศบาลออกไม่ได้แน่
เกี่ยวกับเศรษฐกิจตกต่ำและกำลังพลเมืองที่จะเสียภาษี

ตามข่าวที่เราได้นำมาลงแล้วถึงเรื่องร่างพระราชบัญญัติเทศบาล ซึ่งผู้แทนของเราได้เรียนถามพระยาราชนทูลฯ ปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทย และได้คำจากเลขานุการของพระยาราชนทูลว่า ร่างพระราชบัญญัติเทศบาล กระทรวงมหาดไทยได้ส่งไปยังกรมราชเลขาธิการ ทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงพระราชวินิจฉัยต่อไปนานแล้ว และซึ่งพอเรานำลงพิมพ์ รุ่งขึ้นก็ได้รับจดหมายว่า ความนั้นคลาดเคลื่อน คือ เลขานุการพระยาราชนทูลมิได้บอกยืดยาวเช่นนั้น บอกเพียงว่า ได้ส่งพันกระทรวงมหาดไทยไปแล้วนั้น

เรามีความยินดีที่จะยืนยันข่าวเรื่องนี้ของเราอีกครั้งหนึ่งว่า ร่างพระราชบัญญัติเทศบาลนี้ กระทรวงมหาดไทยได้ส่งไปยังกรมราชเลขาธิการ (ซึ่งเปลี่ยนฐานะนามเป็นกระทรวงมูรธาธรแล้ว) เป็นเวลานานหนัหนาแล้ว และกรมราชเลขาธิการได้นำทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงพระราชวินิจฉัยแล้ว ต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งร่างไปยังกรมร่างกฎหมายเพื่อพิจารณาเทียบเคียงหลักกฎหมายชนิดนี้ซึ่งมีอยู่ ณ นานาประเทศชั้นหนึ่งก่อน

เราได้ทราบว่าได้ร่างกฎหมายได้ตรวจร่างเทศบาลเรียบร้อย และได้ส่งกลับคืนไปยังกระทรวงมูรธาธรประมาณสักเดือนหนึ่งได้แล้ว แต่ต่อจากนั้นจะไปอยู่ที่ใด ข่ายยังเงียบอยู่

อย่างไรก็ดี มีข่าวลือกันหนาหูเต็มทีว่า อย่างไรเสียพระราชบัญญัติเทศบาลจะออกไม่ได้เป็นเด็ดขาด ในระหว่างความยุ่งยากทางเศรษฐกิจนี้ เพราะรายได้จากผู้เสียภาษีแก่เทศบาลจะกระทบกระเทือนไปถึงรัฐบาลอย่างน่าวิตกทีเดียว

ผมจึงไม่มีเหตุใดที่จะปิดบังเพื่อนในคณะราษฎรถึงพระราชดำริที่ให้มี พ.ร.บ.เทศบาลฉบับนี้ ซึ่งมีใช้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน

(ง) อาจารย์สนธิฯ และผู้ร่วมกระทำผิดควรรู้ว่า การใช้กำลังยึดอำนาจการปกครองเพื่อเปลี่ยนระบบปกครองนั้น มิใช่เรื่องทำได้ตามใจนึก (อัตวิสัย : Subjectivism) เช่น เมื่อผมกับคณะฯ นี้กว่าจะเร่งทำการก็สามารถทำได้ดังใจนึก เอกสารหลักฐานของพระยาพหลฯ, พระยาทรงฯ, พระยาฤทธิฯ และของผมที่พิมพ์เปิดเผยแล้วนั้นก็แสดงว่า คณะราษฎรได้เตรียมการมาก่อนเป็นเวลาหลายปีแล้วก่อนลงมือทำการนั้น

(จ) อาจารย์สนธิฯ ควรรู้ข้อความในบันทึกเจ้าพระยามหิธร ราชเลขาธิการ เป็นผู้จดเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งได้มีผู้นำมาลงพิมพ์เปิดเผยแล้ว มีความตอนหนึ่งเกี่ยวกับพระราชดำริที่จะพระราชทานธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน

บันทึกลับ

เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เวลา ๑๗.๑๕ น. โปรดเกล้าฯ ให้พระยามโนปกรณฯ, พระยาศรีวิสารฯ, พระยาปรีชาลยุทธ, พระยาพหลฯ กับหลวงประดิษฐมนูธรรม มาเฝ้าที่วังสุโขทัย มีพระราชดำรัสว่า อยากจะสอบถามความบางข้อและบอกความจริงใจ ตั้งแต่ได้รับราชสมบัติ ทรงนึกว่า ถูกเลือกทำไม บางทีเทวดาต้องการให้พระองค์ทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง

๑. คงต้องการให้ลบล้างกิจการที่รัชกาลที่ ๖ ทำไว้
จึงได้ทรงพยายามใช้หนี้และแก้ไขให้ฐานะการเงินเฟื่องฟู
ขึ้น ครั้นเสด็จไปอเมริกากลับมา การเงินเปลือยลง ทรงรู้สึก
ไม่ใช่โทษผิดของพระองค์ เป็นเพราะเหตุการณ์ภายนอก แต่
ก็ทรงรู้สึกได้ว่า ได้แก้ไขเข้าไปบ้างและอ่อนไปบ้าง ที่เป็นเช่นนี้
เพราะรู้สึกว่าจะดันทุรังก็ไม่มีใครได้ ด้วยมีผู้ใหญ่ที่ชำนาญการ
ห้อมล้อมอยู่

๒. อีกอย่างหนึ่ง ทรงเห็นว่า ควรจะต้องให้ Constitution มาตั้งแต่รัชกาลที่ ๖ แล้ว และเมื่อทรงรับราชสมบัติ
ก็มั่นพระราชหฤทัยว่า เป็นหน้าที่ของพระองค์ที่จะให้ Constitution แก่สยามประเทศ ครั้นเมื่อพระยาภักดิลก (F.B. Sayre) เข้ามา ได้ทรงปรึกษาร่างโครงขึ้น ก็ไม่ได้รับความเห็นชอบจากอภิรัฐมนตรี ในส่วนพระราชดำริในชั้นต้นอยากจะทำเป็น ๒ ทาง ทั้งล่างทั้งบน ข้างล่างให้มีเทศบาลเพื่อสนองราษฎรให้รู้จักเลือกผู้แทน จึงโปรดให้กรมร่างกฎหมายร่างขึ้นดังที่หลวงประดิษฐฯ ทราบอยู่แล้ว แต่การก็ช้าไป ในส่วนข้างบนได้ทรงตั้งกรรมการองคมนตรีขึ้น เพื่อฝึกสอนข้าราชการ เพราะเห็นพุดจาไม่ค่อยเป็น จึงตั้งที่ประชุมขึ้นหวังให้มีที่คิดอ่านและพุดจา

ครั้นเสด็จไปอเมริกาก็ได้ให้ interview ว่า จะได้ให้ Constitution เมื่อเสด็จกลับมายิ่งรู้สึกแน่นว่า จะกักไว้อีกไม่สมควรเป็นแน่ จึงได้ให้ปรึกษานายสตีเวนส์ฯ กลับว่า ยังไม่ถึงเวลา ยังไม่ถึงเวลา ฝ่ายพระยาศรีวิสารฯ ที่โปรดให้ปรึกษาด้วยผู้หนึ่งก็ influence ไปด้วยกับนายสตีเวนส์ เมื่อพระยาศรีวิสารฯ และนายสตีเวนส์ขัดข้องเสียดังนี้ ก็เลยเหลวอีก

ต่อมาได้เตรียมว่า จะไม่ประกาศก่อนงานสมโภชพระนคร ๑๕๐ ปีแล้ว เพราะจะเป็นที่ขลาด รอว่า พองานแล้วจะประกาศ ได้เสนอในที่ประชุมอภิรัฐมนตรี เนื่องจากนาย-สตีเวนส์ไม่เห็นด้วย ที่ประชุมก็ขัดข้องว่าเป็นเวลาโศกกิจ-ตกต่ำ ถึงกระนั้นก่อนเสด็จไปหัวหิน ก็ได้ทรงพระราชดำริที่จะให้มี Prime Minister ให้มีสภา Interpellate เสนาบดีได้ ให้ถวายฎีกาขอเปลี่ยนเสนาบดีได้ และให้มีผู้แทนจากหัวเมือง แต่ว่าแต่ละอย่าง ๆ จะเป็นได้ ก็ลำบากเหลือเกิน หวังว่าจะเห็นด้วยว่า พระองค์ยากที่จะขัดผู้ใหญ่ที่ทำการมานานตั้ง ๒๐ ปี ก่อนพระองค์

แปลนที่ ๒ คิดจะให้เสนาบดีมูรธาธร preside เป็นประธานในที่ประชุมเสนาบดี พระองค์จะไม่ประทับในที่ประชุม และขยายจำนวนกรรมการขององคมนตรี ทำหน้าที่อย่างรัฐสภา

ได้ทรงเตรียมไว้ ๒ แปลนใหญ่นี้ เอาติดพระองค์ไปหัวหินด้วย เพื่อจะทำ memo บันทึกเสนอเสนาบดีสภา ครั้นได้ข่าวเรื่องนี้ก็ปรากฏเข้าไปอีก ที่คณะราษฎรทำไปไม่ทรงโกรธกริ้วและเห็นใจ เพราะไม่รู้เรื่องกัน พอทรงทราบเรื่องก็คาดแล้วว่า คงจะเป็นเรื่องการปกครอง เสียพระราชหฤทัยที่ได้เข้าไป ทำความเสื่อมเสียให้เป็นอันมาก ในวันนั้นได้ทรงฟังประกาศของคณะราษฎรทางวิทยุ ทรงรู้สึกเสียใจและเจ็บใจมาก ที่กล่าวหาร้ายกาจมากมายอันไม่ใช่ความจริงเลย

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗

ภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ขอให้สหภาพฯ โปรดพิจารณาว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ทรงรับสั่งว่า **“ที่คณะราษฎรทำไปไม่ทรงโกรธกริ้วและเห็นใจ เพราะไม่รู้เรื่องกัน”**

แต่อาจารย์สนธิกับผู้ร่วมกระทำผิดได้เขียน “คำถามนำ” เพื่อจูงใจให้บัณฑิตนักศึกษาและผู้อ่านหลงเข้าใจผิดว่า ผมกับคณะราษฎร รู้เรื่องที่จะพระราชทานธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน (รัฐธรรมนูญ) นั้น จึงรีบชิงยึดอำนาจทำการสถาปนาระบบรัฐธรรมนูญเสียก่อน

ข้อ ๑๓.

ผู้แทนสหภาพฯ : ขอเรียนถามว่า คณะราษฎรารู้สึกตนว่าได้กล่าวล่วงเกินพระมหากษัตริย์หรือไม่

ป.พ. : คณะราษฎรรู้สึกตนว่าได้กล่าวล่วงเกินพระมหากษัตริย์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ฉะนั้น จึงได้ขอพระราชทานขมาโทษเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๔๗๕ ครั้งหนึ่ง และเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๗๕ ก็ได้ทำพิธีขอพระราชทานขมาโทษอย่างเปิดเผยอีกครั้งหนึ่ง ดังปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๙ หน้า ๓๑๐๘ ลงวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๔๗๕ มีความดังต่อไปนี้

วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๙ หน้า ๓๓๐๗

ข่าวในพระราชสำนัก

ส่วนจิตสดดา

วันพุธที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๒๕

วันนั้น เวลาบ่าย พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาส
ให้คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตั้งรายนามต่อไป
เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้า ฯ ถวายคอกไม้รูปเทียนขอ
พระราชทานขมาโทษ

ทหารบก

๑. พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา
๒. พ.ต. หลวงตฤณภูษิตศิลป์
๓. พ.ต. หลวงชำนาญภูษิตศิลป์
๔. ร.อ. หลวงทัศนัยนิคมศักดิ์
๕. ร.อ. หลวงสิทธิพิชัย
๖. ร.อ. หลวงสวัสดิ์รัตนรงค์
๗. ร.อ. หลวงเชวงศักดิ์สงคราม
๘. ร.อ. ชุนสุจิ รัตนการ

๓

๘. ร.ท. ชุนพิพัฒน์สังการ
๑๐. ร.ท. ชุนวิมลศิริกิจ
๑๑. ร.ท. ชุนจำนงภูมิเวท
๑๒. ร.ท. น้อม เกตุคุณิ
๑๓. ร.ท. ทวน วิชัยทัตตะ
๑๔. ร.ท. ไชย ประทีปเสน
๑๕. ร.ท. จำรูญ จิตรภักษ์

ทหารเรือ

๑. น.ต. หลวงสินธุสงครามชัย ร.น.
๒. น.ต. หลวงศุภชลาศัย ร.น.
๓. ร.อ. หลวงนิเทศกลกิจ ร.น.
๔. ร.อ. หลวงนาวาสวัสดิการ ร.น.
๕. ร.อ. หลวงสังวรยุทธกิจ ร.น.
๖. ร.อ. สงวน สุจิราภา ร.น.
๗. ร.อ. ประเสริฐ สุขสมัย ร.น.
๘. ร.อ. ชลิต กุลกำแหง ร.น.
๙. ร.อ. ทิพย์ ประสารสุข ร.น.
๑๐. ร.อ. สงบ จรยุทธ ร.น.
๑๑. ร.ต. ชัน วิเศษทัต ร.น.

วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๓๓๑๐

- ๑๒. ร.ท. จิบ ศิริไพบุตย์ ร.น.
- ๑๓. ร.ท. ทองหล่อ ชำหิรญ ร.น.
- ๑๔. ร.ท. หลวงช้างรวงนาวดำดี ร.น.

พลเรือน

- ๑. หลวงประดิษฐ์มนูธรรม
- ๒. หลวงนฤเบศร์มานิต
- ๓. หลวงโกวิทอภัยวงศ์
- ๔. นายแผน พหลโยธิน
- ๕. นายประยูร ภมรมนตรี
- ๖. หลวงอรรถดสารประสิทธิ์
- ๗. หลวงชำนาญนิติเกษตร
- ๘. ม.ถ. ชุตม สนิทวงศ์
- ๙. นายท้วม บุญยเกตุ
- ๑๐. นายศิริโรจน์ ชัยนาม
- ๑๑. นายวิฑิต โอธถานนท์
- ๑๒. นายประจวบ บุนนาค
- ๑๓. นายวิเชียร สุวรรณทัต
- ๑๔. นายสุรนต์ ปิณฑานนท์
- ๑๕. นายเจื้อยว ปทุมรัตน์

เล่ม ๔๘ หน้า ๓๓๓๓ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๔๗๕

- ๑๖. นายเอก สุฟโปตก
 - ๑๗. นายจิตตเสน บัญจะ
 - ๑๘. นายจรรยา สืบแสง
 - ๑๙. นายสอน บุญจง
 - ๒๐. นายรูป คำถยาวิชิต
 - ๒๑. นายสงวน คุณารักษ์
 - ๒๒. หอดวงสุนทรเทพหัสดิน
 - ๒๓. หอดวงอรรถกิตติกำจร
 - ๒๔. นายเจือ อังคสุวัฒน์
-

วันที่ ๓๗ ธันวาคม ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๙ หน้า ๓๓๗๐

ข่าวในพระราชสำนัก

ส่วนจิตสดดา

วันศุกร์ที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๗๕

นายวันน ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ไม่สามารถจะ
มาเข้า ๆ ทูลเกล้า ๆ ถวายดอกไม้ธูปเทียนขอพระราชทานมาโทษ
พร้อมกันกับคณะเมื่อวันที่ ๗ เดือนนี้ ได้มาเขียนนามเพิ่มเติมพระ
คำหนักจิตสดดาเพื่อขอพระราชทานมาโทษอีก คือ

๑. นายพันเอก พระยาทรงสุรเดช
๒. นายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์
๓. นายพันโท พระประคำดำนพิทยบุท
๔. นายพันตรี หลวงพิบูลสงคราม
๕. นายพันตรี หลวงอานวยสงคราม
๖. นายร้อยเอก หลวงอดุลเศรษฐี
๗. นายร้อยเอก หลวงเสรีเรืองฤทธิ์
๘. นายร้อยเอก หลวงชาญสงคราม

๓

คำกราบบังคมทูลขอพระราชทานขมาโทษ

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทพระปกเกล้าปกกระหม่อม

การที่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้เริ่มทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ ก็ด้วยมุ่งหวังประโยชน์แก่ชาติ โดยเห็นด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมว่า ทุกประเทศที่เป็นเอกราชก็มีรัฐธรรมนูญการปกครองกันทั่วไปแล้ว หากประเทศสยามได้มีกับเขาบ้าง ก็จะได้เป็นโอกาสให้ราษฎรเป็นจำนวนมากได้มีส่วนช่วยเหลือได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทในราชการแผ่นดินเต็มกำลังความสามารถจริง ๆ การได้เป็นไปโดยเรียบร้อยด้วยประการทั้งปวง ก็เนื่องด้วยได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยดีต่อประชาชนชาวสยามและทรงพระกรุณาช่วยเหลือส่งเสริมทุกประการ ตลอดจนพระราชทานอภัยโทษแก่พวกข้าพระพุทธเจ้า โดยพระราชทานพระราชกำหนดนิรโทษกรรมนั้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ทั้งนี้ย่อมตระหนักอยู่แก่ใจพวกข้าพระพุทธเจ้าแล้ว

การที่พวกข้าพระพุทธเจ้าได้ประกาศข่าวข้อความในวันเปลี่ยนแปลงด้วยถ้อยคำอันรุนแรงกระแทกกระเทือนถึงได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทและพระบรมวงศานุวงศ์ ก็ด้วยมุ่งถึงผลสำเร็จทันทีทันใดเป็นใหญ่ สมเด็จพระมหากรุณาธิราชในพระบรมราชวงศ์จักรี ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ได้ทรงมีส่วนนำความเจริญมาสู่ประเทศสยามตามกาลสมัย บัดนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสนี้ กราบบังคมทูลขอ

พระราชทานอภัยโทษอีกครั้งหนึ่งเป็นคำรบสอง ในถ้อยคำที่ได้ประกาศไป

การจะควรประการใด สุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนาอ่านคำกราบบังคมทูลจบแล้ว ได้นำดอกไม้ธูปเทียนใส่พานทองขึ้นน้อมเกล้า น้อมกระหม่อมถวาย ทรงรับแล้ว ได้มีพระราชดำรัสตอบความดังนี้

ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง ในการที่ได้ทำพิธีขอมาต่อตัวข้าพเจ้า และพระราชวงศ์จักรีในวันนี้ การกระทำของท่านในวันนี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง ไม่ใช่ยินดีที่ท่านขอมาแก่ตัวข้าพเจ้าโดยเฉพาะ เพราะข้าพเจ้าเองก็ให้อภัยโทษแก่ท่านทั้งหลายมานานแล้ว เพราะเข้าใจในความประสงค์ของท่าน ท่านกระทำการคราวนี้ก็เพื่อหวังประโยชน์ต่อชาติจริง ๆ ข้าพเจ้าได้ตั้งใจช่วยเหลือท่านให้ทำการเป็นผลสำเร็จเรียบร้อยดีอย่างที่สุดที่จะเป็นได้ โดยข้าพเจ้ามีความเห็นใจในความคิดของท่าน ข้อที่ข้าพเจ้าดีใจมากนั้นคือ ในคำขอขมานั้น ท่านได้กล่าวถึงสมเด็จพระมหากษัตริราชและเจ้านายในพระราชวงศ์จักรีว่า ได้ทรงมีส่วนในการนำความเจริญมาสู่ประเทศสยามหลายพระองค์ด้วยกัน ซึ่งความจริงในคำประกาศวันที่ ๒๔ มิถุนายนนั้น ข้อความที่ทำให้ข้าพเจ้าเองและสมาชิกของพระราชวงศ์จักรีรู้สึกโทมนัสอย่างยิ่งคือ ในข้อที่ทำให้เข้าใจว่า พระราชวงศ์จักรีไม่ได้ทำประโยชน์

ให้ประเทศสยามอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ข้อนี้ทำให้สมาชิกลง
พระราชวงศ์จักรีโดยทั่วไปโทมนัส น้อยใจ และแค้นเคืองมาก
เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไขในวันนี้แล้ว ข้าพเจ้าหวังว่าจะมีผลสมาน
ไมตรีระหว่างพระราชวงศ์จักรีกับพวกท่านและราษฎรทั่วไปให้
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

อันที่จริง เจ้านายพระราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ได้ตั้ง
พระทัยที่จะทรงทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง จึงทรง
รับราชการในกระทรวงต่างๆ ทุกพระองค์ ตามแต่จะทำได้
แต่ตามวิสัยธรรมดาของคนและตระกูลอันใหญ่ ก็ย่อมจะมี
สมาชิกรู้ความสามารถยิ่งหย่อนกว่ากันเป็นธรรมดา และย่อม
มีการพลาดพลั้งบ้าง ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า ถ้าเจ้านายจะได้ทำการ
พลาดพลั้งไปบ้าง ก็มีไซ้โดยยอคิด ด้วยเหตุนี้ เมื่อท่านได้กล่าว
แก้ไขในวันนี้ และท่านมีความรู้สึกรู้ว่า พระราชวงศ์จักรีได้ทำ
ประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเรา เช่นนี้ก็ย่อมจะล้างความโทมนัส
ทั้งหลายทั้งปวงของข้าพเจ้าและพระราชวงศ์จักรีได้สิ้น
นอกจากนี้ข้าพเจ้ามีความยินดีมากที่ท่านได้คิดมาทำพิธี
ขอขมาในวันนี้เอง โดยที่ข้าพเจ้าไม่ได้ร้องขออย่างหนึ่งอย่างใด
เลย การที่ท่านทำเช่นนี้ย่อมเป็นเกียรติยศแก่ท่านทั้งหลาย
เป็นอันมาก เพราะท่านทั้งหลายได้แสดงว่ามีธรรมะในใจและ
เป็นคนสุจริตและเป็นคนใจนักเลง คือ เมื่อท่านรู้สึกว่าได้ทำ
อะไรที่เกินไปบ้าง พลาดพลั้งไปบ้าง ท่านก็ยอมรับว่าผิดโดยดี
และโดยเปิดเผย การกระทำเช่นนี้เป็นของที่ทำให้ได้ด้วยยาก และ

ต้องใจเป็นนักเลงจริง ๆ จึงจะทำได้ เมื่อท่านได้ทำพิธีเช่นนี้ในวันนี้ก็แสดงให้เห็นชัดว่า การใด ๆ ที่ท่านทำไปนั้น ท่านได้ทำไปเพื่อหวังประโยชน์แก่ประเทศอย่างแท้จริง ท่านได้แสดงว่าท่านเป็นผู้มีน้ำใจกล้าหาญทุกประการ ท่านกล้ารับผิดเมื่อรู้สึกว่าคุณได้กระทำการพลาดพลั้งไปดังนี้ เป็นการที่ทำให้ประชาชนรู้สึกไวใจในตัวท่านยิ่งขึ้นเป็นอันมากในข้อนี้ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอันมาก

เพราะฉะนั้น ในที่สุดนี้ข้าพเจ้าขอให้พรแก่ท่านทั้งหลายของจงเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ และปฏิภาณทุกประการ มีกำลังกาย กำลังน้ำใจ เพื่อจะสามารถทำงานให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศสืบไป

" อีกรัฐบาลเผด็จการ ฆ่า ม. หักสิทธิ "

ผลของพรรคที่ก่อสังคมนิยมได้ ปล่อยให้มันมีอำนาจ

พรรคการเมืองสังคมนิยม

วัตถุประสงค์ของคณะราษฎร คือ เปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่มีศัพท์สมัยใหม่ว่า “ปฏิวัติ” หรือ “อภิวัฒน์” เพื่อถ่ายถอดคำฝรั่งเศส อังกฤษ Revolution ดังนั้นเราจึงใช้ศัพท์ธรรมดาว่า “เปลี่ยนการปกครองของกษัตริย์เหนือกฎหมายมาเป็นการปกครองที่มีกษัตริย์อยู่ใต้กฎหมาย” และการดำเนินเพื่อให้สยามบรรลุหลัก ๖ ประการ คือ

- (๑) รักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง, ในทางศาล, ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
- (๒) รักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดลงให้มาก
- (๓) บำรุงความสงบสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะวางแผนให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก
- (๔) ให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน
- (๕) ให้ราษฎรมีเสรีภาพที่ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวแล้ว
- (๖) ให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

